

Implementatieonderzoek subsidierегeling 'Verbetering basisvaardigheden'

In opdracht van OCW

IJsbrand Jepma, Carlijn Waaijer & Emiel Helmich (Sardes)
Emina van den Berg & Harriët Prins (SEO)

Tranche 2 (tijdvak 1), eerste meting

Toegekend, niet-toegekend en doelpopulatie scholen

Schoolspecifieke activiteitenplannen

Scholenenquête

Mei 2024

seo • economisch onderzoek

 SARDES

Implementatieonderzoek subsidieregeling 'Verbetering basisvaardigheden'

Tranche 2 (tijdvak 1), eerste meting

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting	4
1. Inleiding	11
2. Achtergrond	15
2.1 Masterplan basisvaardigheden	15
2.2 Subsidieregeling 'Verbetering basisvaardigheden'	16
3. Wie zijn de scholen die subsidie hebben gekregen?	19
3.1 Primair onderwijs	20
3.2 Voortgezet onderwijs	27
3.3 Samenvatting	35
4. Hoe zien de activiteitenplannen eruit van de scholen die subsidie hebben gekregen?	37
4.1 Inhoud en vormgeving van de activiteitenplannen	38
4.2 Samenvatting	51
5. Hoe verloopt de uitvoering van de activiteitenplannen op scholen?	53
5.1 Inzet op basisvaardigheden	53
5.2 Activiteitenplan en interventiekeuze	59
5.3 Uitvoering van de activiteitenplannen	62
5.4 Uitvoerende partijen	64
5.5 Geboden ondersteuning aan scholen	66
5.6 Ervaren effecten	67
5.7 Samenvatting	69
Bijlage 1. Methode analyse schoolspecifieke activiteitenplannen	72
Bijlage 2. Codeerschema	74
Bijlage 3. Rangorde financiële inzet	76
Colofon	77

Managementsamenvatting

Meerjarig implementatieonderzoek

Het consortium van Sardes en SEO Economisch Onderzoek verricht gedurende de looptijd van de subsidieregeling 'Verbetering basisvaardigheden' het meerjarige implementatieonderzoek (2023 t/m 2026) onder drie tranches van scholen in het primair onderwijs (po) en voortgezet onderwijs (vo) (d.w.z. Nederlandse scholen en scholen van de BES-eilanden, Bonaire, Sint Eustatius en Saba) die extra middelen ontvangen voor het verbeteren van de basisvaardigheden in

- 1) taal,
- 2) rekenen-wiskunde,
- 3) burgerschapsvorming en/of
- 4) digitale geletterdheid.

De aanleiding voor de subsidieregeling wordt gevormd door toenemende zorgen over de ontwikkeling van voorgenoemde vier basisvaardigheden van leerlingen in het funderend onderwijs. Het implementatieonderzoek is onderdeel van de monitoring en evaluatie van het *Masterplan basisvaardigheden* en wordt in opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) uitgevoerd.

De centrale vraag waarop het implementatieonderzoek antwoord geeft is: *Hoe verloopt de implementatie van de subsidieregeling 'Verbetering basisvaardigheden' op de deelnemende scholen en welke effecten ervaren de scholen bij hun leerlingen?*

Het implementatieonderzoek bestaat uit een combinatie van kwantitatief en kwalitatief onderzoek.¹

Binnen drie afzonderlijke tranches van scholen worden de volgende onderzoekswerkzaamheden uitgevoerd:

- a) nagaan hoe de scholen die al dan niet subsidie toegekend hebben gekregen zich verhouden tot de doelpopulatie van scholen;
- b) uitvoeren van een systematische inhoudsanalyse van de schoolspecifieke activiteitenplannen;
- c) afnemen van een enquête (aan het begin en aan het einde van elke tranche) onder de deelnemende scholen en
- d) uitvoeren van verdiepende casestudies vanuit een meervoudig perspectief bij 10 scholen (eveneens aan het begin en aan het einde van elke tranche).²

Voor elke tranche apart worden analyses gedaan en rapportages opgeleverd, waarin ook relevante achtergrondkenmerken van de scholen worden meegenomen. Aan het einde van het implementatieonderzoek wordt een integrale eindrapportage opgeleverd waarin alle verzamelde kwantitatieve en kwalitatieve gegevens worden gebundeld, beschreven en geduid. Hierin wordt ook een typologie van scholen opgenomen die meer en minder succesvol zijn gebleken in het verbeteren van de basisvaardigheden. Scholen worden hiervoor gekarakteriseerd en ingedeeld op basis van een (thematische) inhoudsanalyse, waarbij ook gebruik wordt gemaakt van kennis en inzichten uit andere bronnen en

¹ In de rapportage over tranche 1, meting 1, van november vorig jaar (Jepma et al., 2023) is detailinformatie opgenomen over de gehele opzet van het meerjarige implementatieonderzoek.

² Hierover wordt op een later moment in een addendum gerapporteerd.

wetenschappelijke literatuur. Deze integrale eindrapportage legt verbindingen met actuele beleidsmatige ontwikkelingen (zoals Nationaal Programma Onderwijs en het programma School en Omgeving) en waar mogelijk andere nieuwe inzichten op het gebied van de vier onderscheiden basisvaardigheden die gedurende de looptijd van onderhavig implementatieonderzoek. In een slotwebinar vindt een reflectie plaats op het systematisch werken aan de verbetering van de basisvaardigheden door de scholen en worden lessen voor de toekomst getrokken. Onderstaande tabel bevat de planning van de dataverzameling van het meerjarige implementatieonderzoek.

Tabel S1. *Schema met momenten van dataverzameling en rapportages (originele planning)*

Tranche	Looptijd	Dataverzameling	Rapportage
Tranche 1	Schooljaar 2022/2023 en 2023/2024 (t/m 31 juli 2024)	Enquête startmeting: augustus/september 2023	Eind oktober 2023
		Cases startmeting: november/december 2023	Januari 2024
		Enquête eindmeting: mei/juni 2024	Juli/augustus 2024
		Cases eindmeting: juli 2024	September 2024
Tranche 2	<i>Tijdvak 1</i> prioriteitsscholen en overige scholen schooljaar 2023/2024 en 2024/2025 (t/m 31 juli 2025)	Enquête startmeting: januari/februari 2024	Maart/april 2024
		Casestudies startmeting: maart/april 2024	Mei 2024
		Enquête eindmeting: mei/juni 2025	Juli/augustus 2025
		Casestudies eindmeting: juli 2025	September 2025
	<i>Tijdvak 2</i> prioriteitsscholen schooljaar 2023/2024 en 2024/2025 en een deel van 2025/2026 (t/m 31 december 2025)	Enquête startmeting: september/oktober 2024	November/december 2024
		Casestudies startmeting: november/december 2024	Januari 2025
		Enquête eindmeting: september/oktober 2025	November/december 2025
		Casestudies eindmeting: november/december 2025	Januari 2026
Tranche 3	<i>Tijdvak 1</i> prioriteitsscholen en overige scholen schooljaar 2024/2025 en 2025/2026 (t/m 31 juli 2026)	Enquête startmeting: januari/februari 2025	Maart/april 2025
		Casestudies startmeting: maart/april 2025	Mei 2025
		Enquête eindmeting: mei/juni 2026	Juli/augustus 2026
		Casestudies eindmeting: juli 2026	September 2026
	<i>Tijdvak 2</i> prioriteitsscholen schooljaar 2024/2025 en 2025/2026 (t/m 31 december 2026)	Enquête startmeting: september/oktober 2025	November/december 2025
		Casestudies startmeting: november/december 2025	Januari 2026
		Enquête eindmeting: september/oktober 2026	November/december 2026
		Casestudies eindmeting: november/december 2026	Januari 2027

Voorliggende rapportage heeft betrekking op de onderzoekwerkzaamheden a, b en c (de beginmeting) van tranche 2 (tijdvak 1). Over de 10 verdiepende casestudies binnen tranche 2 (tijdvak 1) wordt in een aparte publicatie gerapporteerd (onderzoekwerkzaamheid d). Een van de verschillenpunten tussen tranche 1 en 2 is dat er met twee tijdvakken wordt gewerkt en er geen onderscheid meer is tussen basissubsidie en aanvullende subsidie (en daarmee de inzet van een zogeheten 'basisteam'). Tranche 2 bestaat uit een regeling voor zogeheten 'prioriteitsscholen 2023' en is bedoeld voor scholen met het oordeel 'zeer zwak' of 'onvoldoende' van de Inspectie van het Onderwijs. Voor prioriteitsscholen zijn er twee aanvraagronde (tijdvak 1 en 2), afhankelijk van het moment waarop de scholen hun oordeel kregen of nog krijgen. De andere regeling binnen tranche 2 geldt voor 'alle overige scholen'. De prioriteitsscholen bij tranche 2 (zowel tijdvak 1 als 2) krijgen allemaal een-op-een ondersteuning van een onderwijscoördinator vanuit OCW, eventueel aangevuld met experts van buiten de school (dit is gelijk aan de subsidieregeling van tranche 1). Voor de overige scholen worden tijdens de subsidieperiode vier regionale bijeenkomsten ('startbijeenkomsten') georganiseerd, verspreid over het land, zodat er een vorm van externe ondersteuning en begeleiding van een onderwijscoördinator kan worden geboden. De scholen die mee hebben gedaan aan een startbijeenkomst, hebben daarnaast de mogelijkheid gekregen mee te doen aan een vervolgtraject met een onderwijscoördinator. Dit zijn 'begeleide leernetwerken' (ook regionaal) die recent van start zijn gegaan met clusters van scholen die samen een ontwikkeltraject doorlopen, onder begeleiding van een onderwijscoördinator vanuit OCW.

De belangrijkste resultaten samengevat

Hieronder volgt een kernachtige samenvatting van de belangrijkste resultaten van de eerste meting onder de tranche 2 scholen (tijdvak 1) van het Implementatieonderzoek subsidieregeling 'Verbetering basisvaardigheden'. Voor de volledige bevindingen verwijzen we naar de afzonderlijke hoofdstukken.

Wie zijn de scholen die subsidie hebben gekregen?

De belangrijkste resultaten met betrekking tot de gegevens van de scholen die al dan niet subsidie toegekend hebben gekregen en de doelpopulatie van scholen kunnen als volgt worden beschreven:

- Van de 6.627 po-scholen in Nederland (op vestigingsniveau en inclusief de BES-eilanden) hebben 4.286 scholen een subsidieaanvraag ingediend voor tranche 2 van de subsidie basisvaardigheden, dit is 64,7 procent van alle scholen. Hiervan hebben 1.738 scholen de subsidie toegewezen gekregen. Dit is 40,6 procent van alle aanvragen en 26,2 procent van het totaal aantal scholen in Nederland. 61 scholen met een 'onvoldoende' of 'zeer zwak' oordeel van de Inspectie van het Onderwijs hebben (bij voorrang) subsidie toegekend gekregen (zogeheten 'prioriteitsscholen'). Bij tranche 2 zijn er in vergelijking tot tranche 1 veel meer po-scholen die subsidie hebben aangevraagd en vooral ook hebben gekregen. De kans op het verkrijgen van subsidie is verdubbeld (bij tranche 1 was dit 1 op de 8 scholen, bij tranche 2 tijdvak 1 is dit 4 op de 10 scholen).
- Van de 2.080 vo-scholen in Nederland (op vestigingsniveau en inclusief de BES-eilanden) hebben 1.122 scholen een subsidieaanvraag ingediend voor de subsidie basisvaardigheden (53,9% van alle scholen). In totaal hebben 549 scholen de subsidie toegewezen gekregen. Dit is 48,9 procent van alle aanvragen en 26,4 procent van het totaal aantal scholen. 20 scholen met het oordeel 'onvoldoende' of 'zeer zwak' van de Inspectie van het Onderwijs (prioriteitsscholen) hebben (bij voorrang) subsidie toegekend gekregen. In vergelijking met tranche 1 zijn er naar verhouding minder vo-scholen die subsidie hebben aangevraagd (63,7% vroeg subsidie aan), maar hebben wel veel meer vo-scholen subsidie gekregen (12,2% kreeg subsidie toegewezen). De kans op het verkrijgen van subsidie was bij tranche 1, 1 op 8, bij tranche 2 tijdvak 1 is dit toegenomen naar 1 op 2.

- Een groot gedeelte van de scholen van wie in tranche 1 hun subsidie werd afgewezen heeft in tranche 2 opnieuw aanvraag gedaan. Voor 41,4 procent van de po-scholen en 48,2 procent van de vo-scholen is ditmaal wel de subsidie toegekend.
- Er is duidelijk zichtbaar dat de subsidietoekenning bij tranche 2 op basis van de grootte van de (verwachte) onderwijsachterstandsscores is toegekend. Bij tranche 1 was de groep po- en vo-scholen die subsidie toegekend kregen een goede dwarsdoorsnede van alle scholen in Nederland, gekeken naar gemeentegrootte, stedelijkheid, type onderwijs, schoolniveau, schoolgrootte, (verwachte) onderwijsachterstandsscore en denominatie. Dit is bij tranche 2 niet het geval, geheel volgens de bedoeling. Enkele opvallende verschillen tussen groepen scholen zijn (in het besef dat enkele kenmerken van de scholen samenhangen met de achterstandsscore van de school):
 - Met name voor het po geldt: hoe groter de gemeente waarin de school gaat, des te vaker de subsidie is toegekend.
 - Met name voor het vo geldt: hoe stedelijker de omgeving van de school, des te vaker de subsidie is toegekend.
 - Kleine en middelgrote scholen (in leerlingaantal) hebben vaker hun aanvraag toegekend zien worden.
 - In het vo geldt: schoolvestigingen die enkel brugjaren aanbieden, een vmbo-(brede)school zijn of een school voor praktijkonderwijs hebben vaker hun aanvraag goedgekeurd zien worden dan scholen voor brede scholengemeenschappen, mavo/havo/vwo of categorale gymnasia.
 - Scholen met bepaalde denominaties (zoals Islamitisch en Hindoeïstisch) hebben vaker hun aanvraag toegekend zien worden.
 - Scholen met bepaalde denominaties (zoals gereformeerd en reformatorisch) hebben minder vaak hun aanvraag toegekend zien worden.
- Bovendien is duidelijk zichtbaar dat de subsidie voor het vso en het s(b)o niet op basis van loting is toegekend. Zo hebben vrijwel alle cluster 2-scholen hun aanvraag toegekend zien worden, terwijl scholen uit cluster 3 en 4 een stuk minder vaak hun aanvraag toegekend hebben zien worden.

Hoe zien de activiteitenplannen eruit van de scholen die subsidie hebben gekregen?

Op grond van de systematische inhoudsanalyse van een zorgvuldig gekozen steekproef van 1.108 schoolspecifieke activiteitenplannen, waarbij uitsplitsingen zijn gemaakt naar enkele achtergrondkenmerken (onderwijssector, prioriteitsschool, schoolgrootte en achterstandsscore), kunnen de volgende resultaten worden gerapporteerd:

- De subsidie wordt het meest ingezet voor de basisvaardigheid taal (95%), gevolgd door rekenen-wiskunde (89%). Ongeveer de helft van de scholen zet in op burgerschap (49%) en op overige/leergebied overstijgende activiteiten (45%). Tot slot wordt de subsidie door een derde van de scholen benut voor digitale geletterdheid (33%). Dit beeld komt in hoge mate overeen met dat van de tranche 1 scholen.
- Scholen zetten meestal in op twee basisvaardigheden tegelijk (42%). Opvallend is dat vo-scholen vaak aan veel basisvaardigheden tegelijk werken: meer dan de helft van deze scholen werkt aan alle vier de basisvaardigheden (55%). Ook dit is overeenkomstig de tranche 1 scholen.
- Ongeveer een op de acht scholen die zich bezighoudt met de basisvaardigheid taal heeft hierbij aandacht voor meertaligheid (13%). Dit gebeurt relatief vaak in het vso (26%). Scholen met een focus op meertaligheid zetten daarbij vooral in op de moedertaal van leerlingen (97%).
- In deze meting is uitgebreid stilgestaan met het aantal en type partners waarmee scholen (zeggen te gaan) samenwerken om de basisvaardigheden van hun leerlingen te verbeteren. Gemiddeld werken scholen met vijf of zes partijen samen, waarbij po-scholen over het algemeen iets minder

partners opzoeken dan vo-scholen. Voor taal en burgerschap worden gemiddeld meer samenwerkingen aangegaan dan voor de overige basisvaardigheden. Prioriteitsscholen vliegen iets minder partijen in dan scholen die niet als prioriteitsschool zijn aangemerkt.

- Scholen werken het meest samen met externe partners in het kader van advies, procesbegeleiding of expertise en voor scholing en professionalisering. Voor de basisvaardigheid taal wordt ook de bibliotheek vaak aangehaakt (37%). Ongeveer een derde tot een kwart van de scholen (afhankelijk van de basisvaardigheid) werkt samen met andere onderwijspartners, zoals scholen in de buurt of het samenwerkingsverband. Er wordt weinig samengewerkt met de gemeente. Naast deze vijf categorieën wordt een breed scala aan verschillende samenwerkingspartijen genoemd in de activiteitenplannen.
- Nieuw in tranche 2 is dat scholen de subsidie kunnen inzetten voor overige/leergebied overstijgende activiteiten. Scholen die dit doen gebruiken de subsidie het vaakst voor scholing en professionalisering van het personeel (58%). Ongeveer een derde van de scholen zet in op extra personeel in of om de klas (35%), het aanschaffen van materialen en inrichting (34%) en het werken aan de (onderwijs)visie (32%). Een kwart van de scholen gaat aan de slag met (overleg)structuren binnen de school (25%) en een kleine groep vooral po- en vo-scholen gebruikt de subsidie om zich te richten op het leerlingvolgsysteem (15%).
- Voor elke basisvaardigheid is gekeken naar de doelgroep die scholen met de inzet willen bereiken: de hele school, een deel van de school of een combinatie van een schoolbrede en doelgerichte aanpak. De inzet op taal is het vaakst een combinatie van een doelgerichte en schoolbrede aanpak (43%). Bij inzet op de andere basisvaardigheden ligt de focus vaker op de hele school (resp. 44%, 66%, 56% en 57%).
- Als scholen kiezen voor een specifieke doelgroep zien we in het po veel verschillende doelgroepen voorbij komen. Waar een deel van de scholen focust op de bovenbouw, richten andere scholen zich juist op de kleutergroepen of de middenbouw. Verder worden veel leerlingkenmerken gebruikt als criteria: van achterstanden en achtergronden tot ondersteuningsvragen. In het vo wordt vooral onderscheid gemaakt op basis van leerjaar.
- In de activiteitenplannen beschrijven scholen de doelen die zij met hun aanpak willen bereiken. Over alle schooltypen en basisvaardigheden zien we dat de meerderheid van de scholen kwalitatieve doelen heeft gesteld. Voor de basisvaardigheden taal en rekenen-wiskunde hebben bijna alle scholen expliciete doelen (kwantitatieve of een combinatie van kwantitatieve en kwalitatieve doelen) opgesteld. Naast de kwalitatieve doelen, stellen scholen regelmatig ook kwantitatieve doelen. Voor burgerschap, digitale geletterdheid en overige activiteiten geldt nog sterker dat er hoofdzakelijk kwalitatieve doelen worden gesteld. Toch lijkt het erop dat scholen bij tranche 2 vaker dan bij tranche 1 kwantitatieve doelen hebben geformuleerd.

Hoe verloopt de uitvoering van de activiteitenplannen op de scholen?

Tussen februari en maart 2024 is een enquête afgenomen onder de deelnemende scholen uit tranche 2 (tijdvak 1) van de subsidieregeling 'Verbetering basisvaardigheden'. Deze enquête is bedoeld als beginmeting, ongeveer een jaar later zal de eindmeting plaatsvinden. In totaal hebben 1.938 scholen hun medewerking verleend aan de enquête (po: 1.364; vo: 418; go: 156). Dit is 85 procent van het totaal aantal po-scholen, 86 procent van het totaal aantal vo-scholen en 83 procent van het totaal aantal go-scholen. Deze hoge respons is representatief naar type school (prioriteitsschool en overige school), schoolgrootte, achterstandscore en hoogte van het subsidiebedrag.

Hieronder volgen de belangrijkste resultaten van scholen in tranche 2 (tijdvak 1) en een vergelijking met de uitkomsten van scholen in tranche 1:

- Nagenoeg alle scholen zetten in op taal (po: 94%; vo: 99%; go: 95%) en het merendeel zet ook in op rekenen-wiskunde (po: 87%; vo: 93%; go: 63%). Vo-scholen zetten vaker dan po- en go-scholen daarnaast ook in op burgerschapsvorming (po: 39%; vo: 82%; go: 38%) en digitale geletterdheid (po: 21%; vo: 62%; go: 28%). Dit komt overeen met de inzet van scholen in tranche 1, al is de inzet op taal in het po iets toegenomen en juist iets gedaald voor burgerschapsvorming en digitale geletterdheid.
- Scholen zetten relatief meer middelen in voor taal en rekenen-wiskunde dan voor burgerschap en/of digitale geletterdheid. Hierin zit wel veel variatie tussen scholen. Er is geen verband gevonden tussen het aandeel van het totale budget dat scholen besteden aan taal en/of rekenen-wiskunde en het aandeel leerlingen dat nog niet op niveau was voor deze basisvaardigheden bij de start van de subsidieregeling. Wel geldt specifiek voor het vo dat scholen minder vaak op alle vier de basisvaardigheden inzetten indien er sprake is van een relatief hoog aandeel leerlingen dat niet het benodigde niveau had bij de start. Deze uitkomsten komen overeen met tranche 1, met uitzondering van het laatstgenoemde verband tussen inzet op het aantal basisvaardigheden en het aandeel 'achterstandsleerlingen' in het vo. Dat verband gold in tranche 1 juist specifiek voor po-scholen.
- De meest voorkomende kostenposten zijn deskundigheidsbevordering van het schoolteam, aanschaf van nieuw/extra lesmateriaal en/of lesmethoden en meer fte/inzet van eigen personeel. Dit verschilt nauwelijks per basisvaardigheid en per sector. De variatie in de besteding van scholen aan deze kostenposten is groot. Vanwege aanpassing van de vraagstelling (per basisvaardigheid i.p.v. als geheel) is er geen één op één vergelijking mogelijk met de resultaten van tranche 1. Wel waren dit ook voor scholen in tranche 1 de meest voorkomende kostenposten.
- Het merendeel van de scholen verwacht maximaal de helft van de totale middelen in het eerste subsidiejaar uit te geven (po: 74%; vo: 84%; go: 74%). Een vergelijking met tranche 1 is op dit vlak niet mogelijk, omdat de vraagstelling is aangepast en omdat tranche 1 op een ander moment in de tijd hierover is bevestigd.
- De voornaamste doelgroep van de interventies op alle vier de basisvaardigheden is alle leerlingen. Dit geldt het sterkst voor de interventies op de basisvaardigheid burgerschapsvorming. In het vo komt het relatief vaker voor dan in het po en go dat een specifiek deel van de leerlingpopulatie de doelgroep is (bijvoorbeeld op basis van leerjaar en/of niveau). Dat geldt het meest voor interventies op de basisvaardigheid digitale geletterdheid. Voor de scholen in tranche 1 gold ook dat het merendeel van de interventies bedoeld is voor alle leerlingen.
- Voor het merendeel van de scholen is er samenhang tussen de subsidieregeling 'Verbetering basisvaardigheden' en het NP Onderwijs (po: 72%; vo: 60%; go: 63%), waarbij een deels aangepast plan ten opzichte van het NP Onderwijs relatief het vaak voorkomt. Dit komt overeen met tranche 1. Bij ongeveer een kwart van de scholen heeft onderhavige subsidieregeling invloed op de inzet van de middelen die scholen hebben ontvangen in het kader van het NP Onderwijs. Dit is lager dan bij tranche 1, wat mogelijk samenhangt met het aflopen van de looptijd van het NP Onderwijs.
- De activiteitenplannen zijn over het algemeen niet of zeer beperkt gewijzigd ten opzichte van het ingediende activiteitenplan rond de start van de subsidieregeling. Bij ongeveer 10 procent van de scholen is het plan in zekere mate of sterk gewijzigd. In de meeste gevallen is dat gebeurd omdat er bij het opstellen van het activiteitenplan nog geen definitieve keuze was gemaakt over de activiteiten, omdat er nog financiële ruimte was of vanwege wisselingen in het team. Dit komt overeen met tranche 1.
- Bij de meerderheid van de scholen lukt het goed tot zeer goed om hun activiteitenplan tot uitvoering te brengen. In het po en het go is dit vaker iets vaker het geval dan in het vo.

Schoolleiders in het po en het go zijn ook vaker (zeer) tevreden over de uitvoering van de interventies dan schoolleiders in het vo (po: 77%; vo: 61%; go: 76%). In het vo oordelen schoolleiders vaker neutraal (po: 12%; vo: 21%; go: 14%). Dit stemt overeen met de resultaten van tranche 1, al waren de vo-scholen toen van mening dat het nog te vroeg was om iets te zeggen over de tevredenheid met de uitvoering van de interventies.

- Bijna 70 procent van alle scholen zet externe partijen in voor de uitvoering van de interventies. In het po en go betreft dit ongeveer twee keer zo vaak private extra partijen als publieke externe partijen, in het vo ongeveer anderhalf keer zo vaak. Publieke externe partijen die worden ingezet zijn voornamelijk aanbieders van trainingen voor onderwijspersoneel, onderwijsadviesbureaus en bibliotheken. Private externe partijen zijn vooral aanbieders van trainingen voor onderwijspersoneel en onderwijs(advies)bureaus. De inzet van externe partijen is redelijk vergelijkbaar tussen tranche 1 en tranche 2.
- Het aandeel van de totale subsidiemiddelen dat wordt besteed aan externe partijen varieert sterk tussen scholen. Ruim 30 procent van de scholen maakt geen gebruik van externe partijen en geeft daar dus ook geen geld aan uit. Ruim 40 procent van de scholen (po: 41%; vo: 44%; go: 38%) besteedt maximaal 25 procent van hun totale budget aan de inhuur van externe partijen. De overige scholen (po: 30%; vo: 17%; go: 28%) meer dan 25 procent. In grote lijnen komen deze resultaten overeen met tranche 1.
- Een aanzienlijk deel van de scholen vindt het na een half jaar te vroeg om al iets over de vorderingen bij hun leerlingen op de basisvaardigheden als gevolg van de ingezette interventies. Ongeveer een kwart van de scholen ervaart tot nu toe niet veel en niet weinig opbrengsten en ongeveer een vijfde (zeer) veel opbrengsten. In het po ervaren scholen tot nu toe meer resultaat op taal en rekenen dan op burgerschapsvorming en digitale geletterdheid. In het vo is dit eerder andersom en het go zit er tussenin. De resultaten op dit vlak zijn lastig te vergelijken tussen tranche 1 en tranche 2, omdat de startmeting voor tranche 1 later plaats heeft gevonden dan voor tranche 2.

1. Inleiding

Het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (hierna: OCW of opdrachtgever) laat vanaf augustus/september 2023 tot en met december 2026³ een implementatieonderzoek uitvoeren naar de subsidieregeling 'Verbetering basisvaardigheden' in het funderend onderwijs.

De toenemende zorgen over de ontwikkeling van de basisvaardigheden van leerlingen in het funderend onderwijs vormen de aanleiding voor de subsidieregeling. Met de subsidieregeling wordt geprobeerd de dalende trend om te buigen naar een verbetering.

Onderhavig implementatieonderzoek is onderdeel van de monitoring en evaluatie van het *Masterplan basisvaardigheden* en wordt in opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) uitgevoerd. De centrale onderzoeksvraag luidt als volgt:

Hoe verloopt de implementatie van de subsidieregeling 'Verbetering basisvaardigheden' op de deelnemende scholen en welke effecten ervaren scholen bij hun leerlingen?

Dit implementatieonderzoek is één van de onderzoeken die OCW laat uitvoeren in het kader van de monitoring en evaluatie van het *Masterplan basisvaardigheden*, dat is gestart in schooljaar 2022/2023.⁴ Dit masterplan vloeit voort uit het coalitieakkoord van het inmiddels demissionaire kabinet-Rutte IV (2021)⁵ en richt zich op het verbeteren van de vier basisvaardigheden van alle leerlingen in het primair onderwijs (po) en voortgezet onderwijs (vo), inclusief speciaal basisonderwijs, praktijkonderwijs en (voortgezet) speciaal onderwijs cluster 3 en 4 en scholen op de BES-eilanden (Bonaire, Sint Eustatius en Saba), te weten:

- 1) taal;
- 2) rekenen-wiskunde;
- 3) burgerschap en
- 4) digitale geletterdheid.

Beheersing van deze basisvaardigheden vormen de sleutel tot schoolsucces, kansen op de arbeidsmarkt en maatschappelijke participatie. De ontwikkeling van deze basisvaardigheden staat echter al jaren onder druk, zo blijkt uit diverse (inter)nationale peilingsonderzoeken.⁶ De problemen verschillen per

³ De einddatum van de subsidieregeling staat nog niet definitief vast. Deze is naar verwachting december 2026.

⁴ Ministerie van OCW, Brief aan de Tweede Kamer, *Masterplan basisvaardigheden*, 12 mei 2022.

Ministerie van OCW, *Plan van aanpak monitoring & evaluatie Masterplan basisvaardigheden, Funderend onderwijs, voorjaar 2023*.

⁵ Coalitieakkoord 2021 – 2025 (2021). *Omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst*. VVD, D66, CDA en ChristenUnie.

⁶ Onderwijsraad (2022). *Taal en rekenen in het vizier*.

Inspectie van het Onderwijs (2023). *De Staat van het Onderwijs 2023*. Inspectie van het Onderwijs.

Heitink, M.C., Luyten, H., Meelissen, M.M., Veldkamp, B.P., van Langen, A. Keuning, J., Noordhof, R. (2023).

Digitale Geletterdheid in het basisonderwijs. Technisch rapport Peil.Digitale Geletterdheid 2022. Universiteit Twente.

Inspectie van het Onderwijs/Ministerie van OCW (2024). *Peil.Rekenen en Wiskunde Einde leerjaar 2 voortgezet onderwijs schooljaar 2021-2022*.

Inspectie van het Onderwijs/Ministerie van OCW (2024). *Peil.Digitale Geletterdheid. Einde basisonderwijs 2021-2022*.

basisvaardigheid, per onderwijssector en per schoolsoort. Hiervoor is niet één oorzaak aan te wijzen, veeleer er sprake is van een complex samenspel van allerlei op elkaar inwerkende factoren, gelegen op diverse niveaus (micro, meso en macro), die deels binnen en deels buiten het onderwijs liggen.

Kort geleden hebben schoolbesturen de handen ineengeslagen om de basisvaardigheden op de scholen te verbeteren, door a) het stellen van hoge verwachtingen, b) het aanbrengen van focus binnen scholen en c) het inbrengen van (wetenschappelijke) kennis.⁷ Onderzoek van de Inspectie van het Onderwijs maakt duidelijk dat er verschillen zijn binnen en tussen de onderwijssectoren.⁸ In beide sectoren zijn verbeteringen in de sturing mogelijk, waarbij in het voortgezet onderwijs ogenschijnlijk nog de meeste winst kan worden behaald. Zo zijn er bijvoorbeeld weinig concrete doelen geformuleerd waarmee besturen en scholen kunnen nagaan of hun aanpak om de basisvaardigheden te bevorderen het gewenste effect heeft. Ook hebben betrekkelijk veel besturen en scholen in het voortgezet onderwijs geen beleid voor de basisvaardigheden. In het inspectieonderzoek wordt niet verklaard waarom dit het geval is.

OCW laat het meerjarig implementatieonderzoek uitvoeren naar de inhoudelijke vormgeving van de subsidieregeling in de praktijk en het proces dat scholen hierbij doorlopen, inclusief een eerste zicht op de 'ervaren' opbrengsten van de subsidieregeling. Flankerend wordt een meerjarig effectonderzoek uitgezet waarin gekeken wordt naar de (meetbare en kwantificeerbare) effecten van de subsidieregeling op de vier basisvaardigheden van leerlingen. De verzamelde gegevens van het implementatieonderzoek moeten beschikbaar worden gesteld voor de onderzoekers van het latere effectonderzoek.

OCW heeft gevraagd om met een implementatieonderzoek een zo betrouwbaar en valide mogelijk beeld te schetsen van alle deelnemende scholen per tranche⁹, met ruimte voor verdiepende informatie over hoe scholen in de praktijk inhoudelijke invulling geven aan de subsidieregeling. Idealiter wordt in het implementatieonderzoek rekening gehouden met de volgende punten:

- ✓ De uitdagingen waar scholen mee geconfronteerd worden, verschillen per onderwijssector (po en vo), per basisvaardigheid (taal, rekenen-wiskunde, burgerschap en digitale geletterdheid) en soms zelfs per schoolsoort (po: bao, sbo en so; vo: praktijkonderwijs, vso, vmbo, havo, vwo).
- ✓ Onduidelijkheden ten aanzien van de tranche 3 scholen.
- ✓ Tussentijdse aanpassing van het *Masterplan basisvaardigheden*, nieuwe (onvoorziene) ontwikkelingen die om nieuwe informatie, aanvullend of andersoortig onderzoek vragen.
- ✓ Beantwoording van de onderzoeksvragen per tranche scholen, plus aan het einde overkoepelende lessen over de tranches heen.
- ✓ Beperking van de 'bevragingsslast' voor scholen.
- ✓ Includeren van de mening en ervaring van schoolleiders en betrokken leraren als dat toegevoegde waarde biedt.

⁷ Zie o.m.: PO-Raad (2023). *Advies. de rol van de schoolbestuurder in het versterken van de basisvaardigheden*.

⁸ Inspectie van het Onderwijs (2023). *Sturing op de basisvaardigheden. Onderzoeksresultaten en aanbevelingen – juni 2023*. Inspectie van het Onderwijs.

⁹ Er zijn drie tranches met een looptijd van circa twee schooljaren. Tranche 1 loopt van 2022/2023 tot en met 2023/2024. Tranche 2 bestaat uit twee tijdvakken voor verschillende groepen scholen. Tijdvak 1 loopt van 2023/2024 tot en met 2024/2025. Tijdvak 2 loopt van 2023/2024 tot en mei 31 december 2025. Tranche 3 moet nog nader worden ingevuld. Zie ook Tabel 2.2 voor een volledig overzicht.

- ✓ Toelichting op welke wijze scholen worden betrokken bij het onderzoek, hoe de communicatie met hen plaatsvindt en hoe er met hen afspraken worden gemaakt.
- ✓ Meenemen van de informatie uit de schoolgebonden activiteitenplannen in de onderzoeksopzet.

Aangenomen kan worden dat het proces van implementatie binnen de scholen afhangt van vele factoren van binnen en buiten het onderwijs. Het hangt onder meer af van de diagnose/analyse en beginsituatie van de (didactische en pedagogische) kwaliteit en opbrengsten van het onderwijs in de vier basisvaardigheden, de (rand)voorwaarden, zoals draagvlak, betrokkenheid en draagkracht van schoolteams, de doelgroep waarop de (evidence-informed) interventies betrekking hebben, de implementatiestrategie, de organisatie en kwaliteit van uitvoering van de voorgenomen activiteitenplannen ('implementatie-integriteit'), het onderwijskundige leiderschap, de steun vanuit directie/management en de (beleidsmatige en maatschappelijke) context waarbinnen er wordt gewerkt aan de verbetering van (één of meerdere van) de vier basisvaardigheden van leerlingen.

Gedurende de implementatie van de subsidieregeling en de daaruit voortvloeiende werkzaamheden kunnen er factoren zijn die het verbeterproces van de school bevorderen, maar ook belemmeren. Ook kan de ene school een 'buffer' van veerkracht (ook wel 'beschermende' factoren) hebben waar ze op terug kan vallen bij onvoorziene gebeurtenissen, terwijl een andere school veel kwetsbaarder kan zijn bij tegenwind. Een bevorderende factor is bijvoorbeeld de veranderingsgezindheid van schoolteams of een visie gedreven en coachende rol van een schoolleider binnen het implementatieproces. Belemmerende factoren zijn bijvoorbeeld het vertrek van een onderwijskundig schoolleider of uitval/vertrek van een expert-leraar met een belangrijke rol binnen de uitvoering van het activiteitenplan.

Als er sprake is van een opeenstapeling van negatieve dan wel positieve factoren, dan is de kans op succes respectievelijk kleiner dan wel groter. Beschermende factoren kunnen bijvoorbeeld worden gevonden in de professionele werkcultuur en sociale cohesie van een schoolteam, zoals 'collegialiteit', 'elkaar vasthouden' en 'er een schepje bovenop doen als er een leraar (tijdelijk) uitvalt'. Zicht krijgen op dit soort processen vragen om een realistische evaluatie die een eerlijk en afgewogen beeld schetsen. Daarbij komt dat de subsidieregeling een betrekkelijk korte doorlooptijd heeft (van circa 2 schooljaren per tranche), terwijl de verbetering van (het onderwijs in) de vier basisvaardigheden van de leerlingen zeer waarschijnlijk meer tijd vraagt.

Om deze redenen wil dit implementatieonderzoek de vele kanten van het werken aan het verbeteren van de basisvaardigheden in het funderend onderwijs uitlichten. We onderzoeken daarom (per afzonderlijke tranche) of de scholen die al dan niet subsidie toegekend hebben gekregen voor het verbeteren van de basisvaardigheden verschillen van de doelpopulatie van scholen. Aanvullend wordt een systematische inhoudsanalyse uitgevoerd op de schoolspecifieke activiteitenplannen van de subsidie-ontvangende scholen. Verder wordt een enquête afgenomen onder de deelnemende subsidiescholen. Tot slot worden verdiepende casestudies uitgevoerd onder 10 scholen die subsidie krijgen voor de verbetering van de basisvaardigheden van hun leerlingen.¹⁰

Leeswijzer

Dit rapport bevat de resultaten van de eerste meting onder de tranche 2 scholen (tijdvak 1) van het Implementatieonderzoek subsidieregeling 'Verbetering basisvaardigheden'.

¹⁰ Hierover wordt in een addendum gerapporteerd.

Hoofdstuk 2 opent met informatie over de achtergrond en aanleiding van het meerjarige implementatieonderzoek, dat geworteld is in het landelijk *Masterplan basisvaardigheden*.

In Hoofdstuk 3 wordt informatie geboden over de scholen die subsidie hebben aangevraagd en gekregen, over de scholen die deze subsidie ook hebben aangevraagd maar niet hebben gekregen en over de doelpopulatie scholen. *Wie zijn de scholen die subsidie hebben gekregen, vormen zij een dwarsdoorsnede van alle scholen?*

Hoofdstuk 4 gaat verder met de schoolspecifieke activiteitenplannen op basis waarvan de scholen aan de slag gaan met het verbeteren van het onderwijs in de basisvaardigheden van hun leerlingen. We hebben deze activiteitenplannen bekeken en systematisch op inhoud geanalyseerd en beschreven. Daarbij zijn ook achtergrondkenmerken van de scholen betrokken. *Welke keuzen hebben de scholen gemaakt, waar zetten ze op in? Zijn er verschillen naar de onderwijssectoren en achtergrondkenmerken van de scholen?*

Slothoofdstuk 5 beschrijft de resultaten van de enquête die bij de gesubsidieerde scholen is afgenomen. *Hoe verloopt de uitvoering van de activiteitenplannen op de scholen, wat gaat goed, waar lopen ze tegen op? Welke eerste successen zijn er te melden?*

Daar waar mogelijk en relevant zijn overeenkomsten en verschillen in de resultaten tussen de scholen tranche 1 en 2 beschreven.

Elk resultatenhoofdstuk eindigt met een korte samenvatting.

Bijlage 1 bevat de analysemethode van de schoolspecifieke activiteitenplannen. Het hierbij gebruikte codeerschema staat in Bijlage 2. Bijlage 3 bevat een overzicht met daarin de prioritering van de financiële inzet van de subsidiemiddelen door scholen.

2. Achtergrond

Dit hoofdstuk biedt beknopte achtergrondinformatie bij het implementatieonderzoek. In paragraaf 2.1 wordt aandacht besteed aan het *Masterplan basisvaardigheden*. Centraal in paragraaf 2.2 staat de subsidieregeling ‘Verbetering basisvaardigheden’.

2.1 Masterplan basisvaardigheden

Om de vier genoemde basisvaardigheden van leerlingen in het funderend onderwijs (primair onderwijs en voorgezet onderwijs) te verbeteren, worden de volgende problemen aangepakt met het *Masterplan basisvaardigheden*.

Tabel 2.1 Schematisch overzicht Masterplan basisvaardigheden

Basisvaardigheid	Aanpak problemen
1. Taal	• Bij taal blijven de resultaten op kritisch en diep lezen achter• De schrijfvaardigheid in vooral het primair onderwijs is ondermaats• De leesmotivatie van leerlingen is laag• De doelen bij taal zijn niet helder
2. Rekenen en wiskunde	• Grote groepen leerlingen in het vo verlaten de school met een onvoldoende voor gecijferdheid• Er is te weinig uitdaging voor leerlingen die meer aankunnen.• De doelen voor rekenen-wiskunde zijn onduidelijk
3. Burgerschap	• De kennis en vaardigheden van leerlingen blijven achter• Er is onvoldoende kennis van effectief burgerschapsonderwijs• Er zijn geen heldere onderwijsdoelen
4. Digitale geletterdheid	• De digitale vaardigheden van po-leerlingen zijn net voldoende• Informatievaardigheden, mediawijsheid en ‘computational thinking’ zijn zorgelijk bij vo-leerlingen• Het ontbreekt aan concrete onderwijsdoelen

Het *Masterplan basisvaardigheden* is een integraal en duurzaam programma voor de lange termijn. De looptijd en aanpak ervan overlappen deels met het NP Onderwijs.¹¹ De aanpak moet er aan bijdragen dat leraren goed toegerust zijn om het beste onderwijs te geven in 1) taal, 2) rekenen-wiskunde, 3) burgerschap en 4) digitale geletterdheid. Dit vraagt om een gedifferentieerde inzet waar scholen en leraren passend bij hun eigen onderwijspraktijk mee aan de slag kunnen. Daartoe zijn vijf pijlers ontwikkeld, namelijk:

Pijler 1: Duidelijke opdracht aan het funderend onderwijs.

Pijler 2: Beter zicht op basisvaardigheden.

Pijler 3: Breder gebruik van bewezen aanpakken (via een door OCW ontwikkelde interventiekaart¹²).

Pijler 4: Versterken van de taalomgeving.

¹¹ www.nponderwijs.nl

¹² www.masterplanbasisvaardigheden.nl/aan-de-slag-met-de-basisvaardigheden/interventiekaart-basisvaardigheden

Pijler 5: Extra tijd en ruimte voor kwalitatief goede leraren.

Het masterplan wordt mogelijk gemaakt met een tijdelijke, meerjarige subsidieregeling voor een deel van de scholen in het funderend onderwijs. De bedoeling is dat het versterken van de basisvaardigheden in de nabije toekomst onderdeel wordt van de structurele financiering van scholen.¹³ Als onderdeel van het masterplan zijn de Expertisepunten Burgerschap, Rekenen-Wiskunde en Digitale Geletterdheid van start gegaan, bedoeld om scholen ondersteuning te bieden bij het verbeteren van de basisvaardigheden in deze leergebieden.¹⁴

2.2 Subsidieregeling ‘Verbetering basisvaardigheden’

Het voorliggende implementatieonderzoek heeft betrekking op de subsidieregeling ‘Verbetering basisvaardigheden’. Met deze regeling worden scholen ondersteund bij het verbeteren van de basisvaardigheden van hun leerlingen, waarbij scholen worden aangemoedigd gebruik te maken van de interventiekaart verbetering basisvaardigheden, om zo het evidence-informed werken van scholen te stimuleren.

De subsidieregeling ‘Verbetering basisvaardigheden’ wordt in drie tranches uitgevoerd. In schooljaar 2022/2023 is de eerste tranche scholen gestart. Bij tranche 1 konden scholen aanspraak maken op:

- a) *basissubsidie* en
- b) *aanvullende subsidie* in combinatie met ondersteuning van een basisteam.

De *basissubsidie* richt zich op interventies gebaseerd op praktijkkennis voor het verbeteren van de basisvaardigheden. Deze interventies zijn beschikbaar via de interventiekaart (bijv. professionalisering van leraren). Een school mag de basissubsidie ook gebruiken voor de aanschaf van instrumenten voor het meten van de voortgang in basisvaardigheden bij leerlingen (bijv. een leerlingvolgsysteem).

De *aanvullende subsidie* en ondersteuning van basisteams is intensiever. Een basisteam werkt vraaggericht en helpt de school met het maken van een plan ter verbetering van de basisvaardigheden. Ook ondersteunt een basisteam de school bij de uitvoering van het activiteitenplan. Scholen financieren de basisteams zelf met de middelen uit de aanvullende subsidie.

Wegens overschrijding van het subsidieplafond is loting toegepast, waarbij aanvragen van de BES-eilanden (Bonaire, Sint Eustatius en Saba) voorrang hebben gekregen. Over de eerste tranche (meting 1) is al gerapporteerd.¹⁵

Voor de tweede en ook derde tranche is het bedrag voor beide regelingen gelijk gesteld. Verschil: prioriteitsscholen zijn verzekerd van een-op-een ondersteuning van onderwijscoördinatoren vanuit OCW.

¹³ Ministerie van OCW, Brief aan de Tweede Kamer, *Voortgang Masterplan basisvaardigheden voor het funderend onderwijs*, 21 november 2022.

¹⁴ www.nieuwsbrievenminocw.nl/actueel/nieuws/2024/01/16/inspiratie-om-te-werken-aan-de-basisvaardigheden
www.expertisepuntburgerschap.nl
<https://expertisepuntdigitalegeletterdheid.nl>
<https://exprw.nl>

¹⁵ Jepma, IJ., Waaijer, C., Helmich, E., Berg, E. van den, & Prins, H. (2023). *Implementatieonderzoek subsidieregeling ‘verbetering basisvaardigheden. Tranche 1, eerste meting*. Sardes/SEO Economisch Onderzoek.
Jepma, IJ., Helmich, E., & Waaijer, C. (2024). *Werken aan basisvaardigheden. Addendum bij implementatieonderzoek subsidieregeling ‘Verbetering basisvaardigheden’, tranche 1, eerste meting*. Sardes.

Dit is met een verplichting geborgd. Overige scholen kunnen op vrijwillige basis tijdens de twee jaar durende subsidieperiode aanhaken bij een begeleid leernetwerk. Dit netwerk bestaat uit een groep scholen die samen diverse professionaliseringsactiviteiten verrichten. Deze activiteiten zijn gericht op duurzaam werken aan de basisvaardigheden, focus op impact in de klas (verbetering van de onderwijskwaliteit), leren van en met elkaar en focus op de sleutelrol van de schoolleider.

Het volgende schema in Tabel 2.2 bevat een overzicht van de belangrijkste subsidievoorwaarden per tranche.

Tabel 2.2 Schematisch overzicht

Tranche	Looptijd subsidie	Bedrag per leerling	Budget	Toewijzing
Tranche 1	Schooljaar 2022/2023 en 2023/2024 (t/m 31 juli 2024)	€ 961,- en € 366,- (resp. basis- en aanvullende subsidie po) € 1.202,- en € 430,- (resp. basis- en aanvullende subsidie vo)	€ 195.617.740,- (basissubsidie) € 26.912.000,- (aanvullende subsidie)	Aanvragen op de BES-eilanden hebben voorrang, daarna loting
Tranche 2 (regeling voor prioriteitsscholen en regeling voor overige scholen)	<i>1^e tijdvak</i> Prioriteitsscholen: schooljaar 2023/2024 en 2024/2025 (t/m 31 juli 2025) <i>2^e tijdvak</i> Prioriteitsscholen: schooljaar 2023/2024 en 2024/2025 en een deel van 2025/2026 (t/m 31 december 2025) Overige scholen: schooljaar 2023/2024 en 2024/2025 (t/m 31 juli 2025)	€ 1.000,-	€ 69.500.000,- (prioriteitsscholen) € 594.000.000,- (overige scholen), waarvan: € 337.626.211,- voor po (incl. BES, m.u.v. het sbo), € 222.778.484,- voor vo, niet zijnde PrO, € 7.302.177,- voor PrO en € 26.355.128,- voor sbo en (v)so	Prioriteitsscholen: aanvragen op de BES-eilanden hebben voorrang, daarna scholen met 'onvoldoende' en 'zeer zwak' inspectie-oordeel en daarna volgorde van binnenkomst Overige scholen: aanvragen op de BES-eilanden hebben voorrang, daarna: a. po: rangschikking achterstandscore zonder drempel, b. vo (excl. PrO): rangschikking achterstandscore zonder drempel, c. PrO: rangschikking onderwijsachterstandscores en d. (v)so en sbo aandeel CUMI-leerlingen
Tranche 3 (regeling voor prioriteitsscholen en regeling voor overige scholen)	<i>1^e tijdvak</i> Prioriteitsscholen: schooljaar 2024/2025 en 2025/2026 (t/m 31 juli 2026) <i>2^e tijdvak</i>	€ 1.000,-	€ 39.086.500,- (prioriteitsscholen) € 634.565.500,- (overige scholen), waarvan:	Prioriteitsscholen: aanvragen op de BES-eilanden hebben voorrang, daarna scholen met 'onvoldoende' en 'zeer zwak' inspectie-oordeel en daarna volgorde van binnenkomst

	prioriteitsscholen: schooljaar 2024/ 2025 en 2025/2026 (t/m 31 december 2026)		€ 359.153.382,- voor po (incl. BES, m.u.v. het sbo), € 239.655.349,- voor vo, niet zijnde PrO, € 7.641.640,- voor PrO en € 28.115.129,- voor sbo en (v)so	Overige scholen: aanvragen op de BES-eilanden hebben voorrang, daarna: a. po: rangschikking achter- standscore zonder drempel, b. vo (excl. PrO): rangschikking achterstandscore zonder drempel, c. PrO: rangschikking onder- wijsachterstandscores en d. (v)so en sbo aandeel CUMI- leerlingen

Tranche 2, waarover deze rapportage gaat, bestaat uit twee regelingen:

1. De regeling 'Verbetering basisvaardigheden voor zogeheten 'prioriteitsscholen 2023' is voor scholen met het oordeel 'zeer zwak' of 'onvoldoende' van de Inspectie van het Onderwijs. Voor prioriteitsscholen zijn er twee aanvraaggronden (tijdvak 1 en tijdvak 2), afhankelijk van het moment waarop de scholen hun oordeel kregen of nog krijgen.
2. Alle overige scholen kunnen subsidie aanvragen via de regeling 'Verbetering basisvaardigheden voor overige scholen 2023'.

Binnen tranche 2 hebben ruim 2.200 scholen subsidie gekregen, waarvan 150 zogeheten 'prioriteitsscholen' (tijdvak 1 en tijdvak 2 bevatten respectievelijk 84 en 66 prioriteitsscholen). Deze rapportage gaat alleen over de scholen uit tijdvak 1, zoals hiervoor gesteld. Over de tranche 2 scholen tijdvak 2 wordt verderop in de tijd gerapporteerd.

De derde tranche is bij het schrijven van dit rapport in uitvoering. Verwacht wordt dat het aantal deelnemende scholen bij benadering even groot is dan bij tranche 2. Voor tranche 3 is een ietwat groter budget beschikbaar als voor tranche 2: € 673.653.000,- versus € 663.562.000,-.

Dit rapport gaat in hoofdstuk 3 in op de resultaten van de analyse van de scholen die subsidie hebben aangevraagd en gekregen, afgezet tegen de scholen die zijn uitgeloot en de doelpopulatie van scholen in Nederland (waaronder de BES-eilanden). Wie zijn de scholen die subsidie hebben gekregen? En is dit een andere groep scholen dan bij tranche 1?

3. Wie zijn de scholen die subsidie hebben gekregen?

Hoofdstuk 3 beschrijft enkele relevante achtergrondkenmerken van de scholen die bij tranche 2 (tijdvak 1) hun subsidieaanvraag toegekend hebben zien worden, in vergelijking met de scholen die hun subsidieaanvraag afgewezen hebben zien worden en de totale populatie van scholen.¹⁶ Dit doen we om twee redenen, te weten:

- 1) om zichtbaar te maken in hoeverre de groep scholen die subsidie toegekend heeft gekregen een dwarsdoorsnede is van de groep scholen die een aanvraag voor de subsidie heeft gedaan en
- 2) om zichtbaar te maken in hoeverre de groep scholen die subsidie heeft gekregen een afspiegeling is van de totale populatie van scholen.

In tranche 1 is op basis van loting bepaald (gelijke behandeling) welke scholen de subsidieaanvraag toegekend krijgen. De groep scholen die subsidie toegekend heeft gekregen bleek daardoor een goede representatie te zijn voor de totale groep scholen in Nederland. In tranche 2 is door het ministerie van OCW gekozen voor een andere toekenningsprocedure. Bij vrijwel alle scholen is naar de (verwachte) onderwijsachterstandscore gekeken om te bepalen of zij de subsidie zouden ontvangen. Er bestaan twee uitzonderingen op deze regel:

- 1) bij scholen voor speciaal basisonderwijs en (voortgezet) speciaal onderwijs is gekeken naar het aandeel cumi-leerlingen per vestiging (een cumi-leerling is een leerling die behoort tot een culturele minderheid);
- 2) scholen met een 'onvoldoende' of 'zeer zwak' inspectie-oordeel hebben voorrang gekregen bij de subsidietoekenning.

Zoals je in dit hoofdstuk zult opmerken is de groep scholen die subsidie heeft toegekend gekregen daarom niet representatief voor de totale groep scholen, zoals dat bij tranche 1 wel het geval was.

De zeven achtergrondkenmerken van de scholen waar we in dit hoofdstuk aandacht aan besteden, zijn:

- (verwachte) onderwijsachterstandscore
- gemeentegrootte
- stedelijkheid
- type onderwijs (regulier onderwijs, speciaal basisonderwijs en (voortgezet) speciaal onderwijs)
- schoolniveau (alleen voor het voortgezet onderwijs)
- schoolgrootte
- denominatie

Gemeentegrootte en stedelijkheid zijn omgevingskenmerken van de scholen, de overige vijf achtergrondkenmerken zijn kenmerken van de scholen zelf.

Bovengenoemde kenmerken beschrijven we apart per sector: in paragraaf 3.1 besteden we aandacht aan het primair onderwijs (po) en in paragraaf 3.2 komt het voortgezet onderwijs (vo) aan bod. De

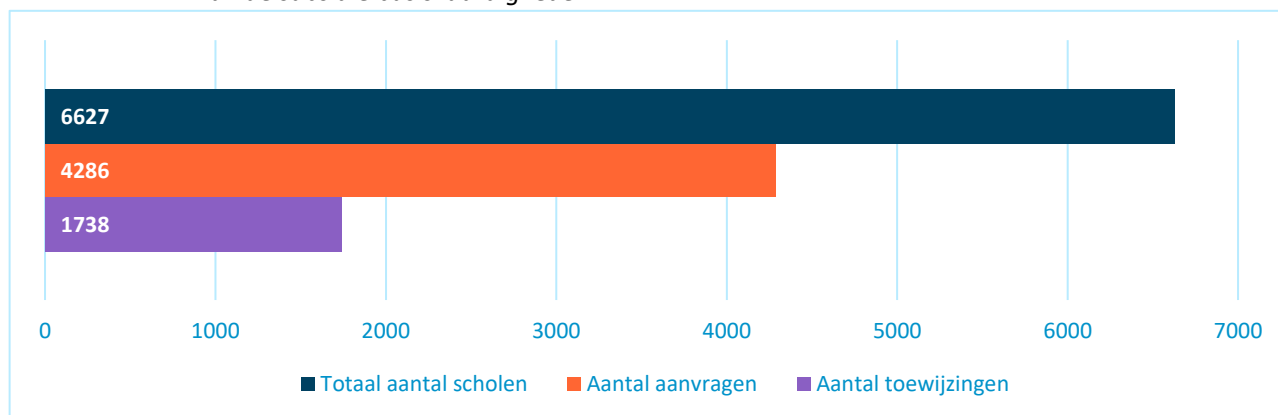
¹⁶ Alle data die in dit hoofdstuk zijn gebruikt, zijn door of via bemiddeling van de opdrachtgever beschikbaar gesteld.

achtergrondkenmerken van de prioriteitsscholen benoemen we kort binnen de paragrafen voor het po en vo, bij het desbetreffende achtergrondkenmerk apart. Het hoofdstuk sluit af met een korte samenvatting (paragraaf 3.3).

3.1 Primair onderwijs

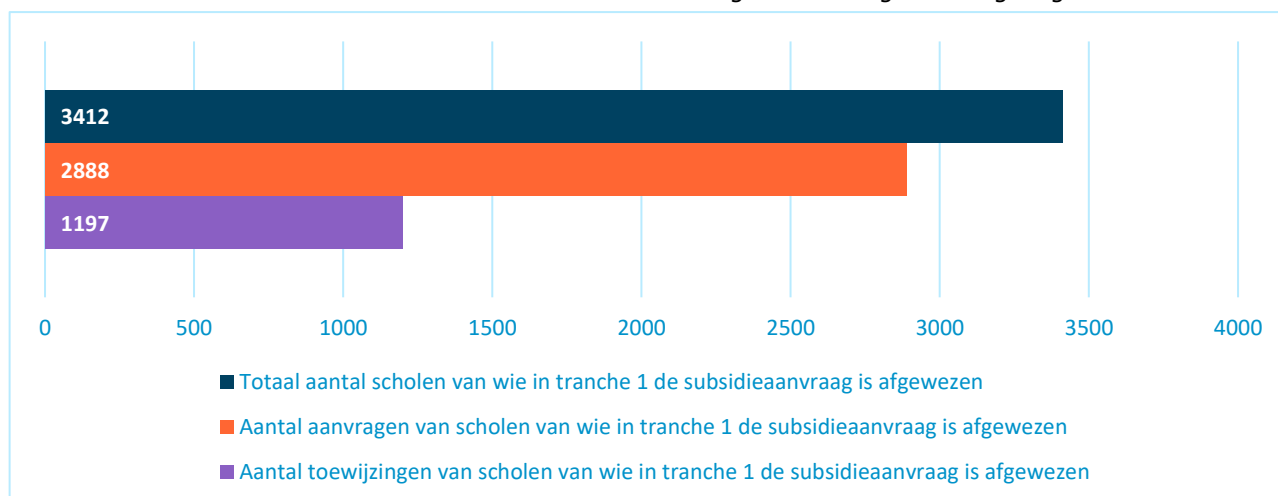
In totaal zijn er 6.627 basisscholen in Nederland en op de BES-eilanden met een verschillend vestigingsnummer die onder de WPO of onder de WEC vallen en (voortgezet) speciaal onderwijs aanbieden. Van hen hebben 4.286 scholen een subsidieaanvraag ingediend voor de subsidie basisvaardigheden tranche 2 (64,7% van alle scholen). In totaal hebben 1.738 scholen de subsidie toegewezen gekregen. Dit is 40,6 procent van alle aanvragen en 26,2 procent van het totaal aantal scholen in Nederland. Bij tranche 1 had 58,5 procent van de po-scholen subsidie aangevraagd en 12,6 procent had ook daadwerkelijk subsidie gekregen. Bij tranche 2 zijn er dus veel meer po-scholen die subsidie hebben aangevraagd en vooral ook hebben gekregen. Onder de 1.738 scholen die de subsidie hebben toegekend gekregen vallen 61 prioriteitsscholen.

Figuur 3.1 Aantal po-scholen in Nederland afgezet tegen het aantal aanvragen en het aantal toewijzingen van de subsidie basisvaardigheden

In totaal hebben 2.888 van de 3.412 po-scholen die in tranche 1 hun aanvraag afgewezen hebben zien worden voor tranche 2 opnieuw een subsidieaanvraag ingediend (84,6%). Van hen hebben 1.197 scholen de aanvraag ditmaal wel toegekend zien worden (41,4%).

Figuur 3.2 Aantal po-scholen in Nederland dat in tranche 1 hun aanvraag afgewezen heeft zien worden, afgezet tegen het aantal dat voor tranche 2 opnieuw een subsidieaanvraag heeft ingediend, en het aantal van wie nu wel hun subsidieaanvraag basisvaardigheden is goedgekeurd.

(Verwachte) onderwijsachterstand

Het ministerie van OCW heeft in tranche 2 de (verwachte) onderwijsachterstandsscores (gecorrigeerd voor schoolgrootte) uit 2022 gebruikt om te bepalen aan welke scholen ze de subsidie basisvaardigheden zouden toekennen. Scholen met een hoge (verwachte) onderwijsachterstandsscore kregen de subsidie, terwijl scholen met een lage (verwachte) onderwijsachterstandsscore de subsidie niet kregen.

De leerlingpopulatie verschilt per school. Sommige scholen onderwijzen vooral kinderen van ouders die thuis veel mogelijkheden hebben om de ontwikkeling van hun kind te stimuleren, terwijl andere scholen juist veel kinderen onderwijzen van ouders die deze mogelijkheden in mindere mate hebben. Bij de laatste groep kinderen wordt verwacht dat zij zich daardoor minder snel ontwikkelen en zodoende een risico op een onderwijsachterstand hebben. Scholen met veel (verwachte) onderwijsachterstand ontvangen via de desbetreffende besturen middelen om de (verwachte) onderwijsachterstand te bestrijden. Het CBS berekent de (verwachte) onderwijsachterstand per leerling aan de hand van zes omgevingskenmerken die op zichzelf staand het meest samenhangen met onderwijsachterstanden¹⁷:

1. verblijfsduur moeder
2. opleiding vader
3. opleiding moeder
4. herkomstland ouders
5. schuldsanering ouders
6. gemiddelde opleiding van alle moeders op school

Wij maken in dit rapport gebruik van leerlingsscores in plaats van de schoolscores die door het CBS gepubliceerd worden. De leerlingsscore is de gemiddelde verwachte onderwijsachterstand per leerling op de school. Met de leerlingsscore kunnen we de gemiddelde achterstand op een school per leerling vergelijken. De leerlingsscore varieert in Nederland tussen de 0,00 en de 6,23. Voor scholen met een leerlingsscore van

¹⁷ Voor een uitgebreidere uitleg over de (verwachte) onderwijsachterstand, zie: www.cbs.nl/-/media/pdf/2019/45/de-nieuwe-onderwijsachterstandenindicator-primair-onderwijs.pdf

+/- 0,68 of hoger ontvangen de desbetreffende besturen middelen om de (risico's op) onderwijsachterstanden van de leerlingen op scholen te bestrijden.

Wij hebben de po-scholen ingedeeld in vijf groepen:

1. Zeer kleine leerlingsscore (tussen 0,00 en 0,25)
2. Kleine leerlingsscore (tussen 0,25 en 0,45)
3. Middelgrote leerlingsscore (tussen 0,45 en 0,72)
4. Grote leerlingsscore (tussen 0,72 en 1,34)
5. Zeer grote leerlingsscore (tussen 1,34 en 6,23)

Voor deze indeling is gekozen, zodat er in elke groep ongeveer evenveel scholen zit en hierdoor de groepen goed te vergelijken zijn. Er is bewust niet voor een indeling gekozen waarbij de leerlingsscore evenredig oploopt, omdat dat zou leiden tot een heel kleine groep scholen met een grote en zeer grote leerlingsscore die daardoor moeilijk te vergelijken zijn met de andere groepen. De scholen op de BES-eilanden en de scholen voor speciaal (basis)onderwijs zijn meegenomen in deze analyse onder de groep 'NB', omdat door het CBS voor hen geen onderwijsachterstandsscore wordt berekend.

Tabel 3.1 toont zeer duidelijk dat de (verwachte) onderwijsachterstandsscore als toekenningscriterium is gebruikt. De scholen met een (zeer) kleine en middelgrote leerlingsscore hebben vrijwel niet hun aanvraag toegekend zien worden, terwijl scholen met een zeer grote leerlingsscore hun aanvraag vrijwel altijd hebben toegekend zien worden. Het kantelpunt tussen een afgewezen en een toegekende subsidieaanvraag ligt in de groep scholen met een grote leerlingsscore, op een leerlingsscore van +/- 0,831. De enkele scholen die in de groepen (zeer) kleine en middelgrote leerlingsscore vallen die toch hun subsidie goedgekeurd hebben zien worden, zijn vrijwel allemaal prioriteitsscholen. Het is niet bekend waarom enkele andere niet-prioriteitsscholen toch een goedkeuring hebben gekregen voor hun subsidie. Het gegeven dat er vooral scholen met een hoge (verwachte) onderwijsachterstandsscore meedoen aan tranche 2, werkt gedeeltelijk door in de andere kenmerken (bijv. gemeentegrootte en stedelijkheid) waarover hierna wordt gerapporteerd.

Tabel 3.1 *Het totaal aantal po-scholen in Nederland, het aantal scholen dat de subsidie basisvaardigheden heeft aangevraagd, en het aantal toegekende en afgewezen aanvragen, uitgesplitst naar verwachte onderwijsachterstand per leerling*

Onderwijs-achterstandscore	Aantal scholen	Aantal aanvragen	Aantal toekenningen (% t.o.v. aanvragen)	% toekenning t.o.v. aantal scholen	Aantal afgewezen (% t.o.v. aanvragen)	Aantal prioriteits-scholen
Zeer kleine leerlingsscore	1.230	699	13 (1,9%)	1,1%	686 (98,1%)	13
Kleine leerlingsscore	1.230	758	4 (0,5%)	0,3%	754 (99,5%)	4
Middelgrote leerlingsscore	1.229	799	10 (1,3%)	0,8%	789 (98,7%)	7
Grote leerlingsscore	1.229	873	657 (75,3%)	53,5%	216 (24,7%)	14
Zeer grote leerlingsscore	1.229	932	931 (99,9%)	75,8%	1 (0,1%)	23
NB	480	225	123 (54,7%)	25,6%	102 (45,3%)	0
Totaal	6.627	4.286	1.738 (40,6%)	26,2%	2.548 (59,4%)	61

Gemeentegrootte

Scholen staan in verschillende delen van Nederland. Sommige staan in kleine gemeenten, terwijl andere scholen in één van de grootste vier gemeenten staan. In deze paragraaf kijken we of er verschillen zijn tussen het percentage toekenningen van de subsidie aan scholen in gemeenten van uiteenlopende grootte. We gebruiken daarvoor de welbekende G4, G40, en G-overig indeling. Scholen op de BES-eilanden en enkele overige scholen zijn meegenomen in deze analyse onder de groep 'NB'.

In Tabel 3.2 is te zien dat er relatief meer toekenningen zijn gedaan aan basisscholen in de G4 (70,8%), en in de G40 (49,7%), ten opzichte van de basisscholen in de overige gemeenten (31,6%). Deze uitkomst is niet verrassend, aangezien meer scholen in de G4 en G40 een hoge (verwachte) achterstandsscore hebben dan scholen in de G-overig.

Tabel 3.2 *Het totaal aantal po-scholen in Nederland, het aantal scholen dat de subsidie basisvaardigheden (tranche 2) heeft aangevraagd, en het aantal toegekende en afgewezen aanvragen, uitgesplitst naar gemeentegrootte*

Gemeentegrootte	Aantal scholen	Aantal aanvragen	Aantal toekenningen (% t.o.v. aanvragen)	% toekenning t.o.v. aantal scholen	Aantal afgewezen	Aantal prioriteits-scholen
G4	680	469	332 (70,8%)	48,8%	137 (29,2%)	10
G40	1.683	1.101	547 (49,7%)	32,5%	554 (50,3%)	19
G-overig	4.250	2.715	859 (31,6%)	20,2%	1.856 (68,4%)	32
NB	14	0	0 (-%)	-%	0 (-%)	0
Totaal	6.627	4.286	1.738 (40,6%)	26,2%	2.548 (59,4%)	61

Stedelijkheid

Op grond van de omgevingsadressendichtheid heeft het CBS aan iedere buurt, wijk of gemeente een stedelijkheidsklasse toegekend. De volgende klassenindeling is gehanteerd:

1. Zeer sterk stedelijk ≥ 2.500 adressen per km²
2. Sterk stedelijk 1.500 - 2.500 adressen per km²

3. Matig stedelijk 1.000 - 1.500 adressen per km²
4. Weinig stedelijk 500 - 1.000 adressen per km²
5. Niet stedelijk < 500 adressen per km²

De scholen op de BES-eilanden zijn meegenomen in deze analyse onder de groep 'NB', omdat de mate van stedelijkheid voor de schoollocaties op de BES-eilanden niet door het CBS is bepaald. Daarnaast is van een enkele school de mate van stedelijkheid niet bekend, waardoor zij ook onder de groep 'NB' vallen.

Hoe stedelijker het gebied waarin de school ligt, hoe vaker de subsidie basisvaardigheden is toegekend (Tabel 3.3). Zo is de subsidie het minst vaak aan basisscholen in een niet-stedelijke omgeving toegekend (17,0% t.o.v. aantal aanvragen) en het vaakst aan basisscholen in een zeer sterk stedelijke omgeving (68,3% t.o.v. aantal aanvragen). De mate van stedelijkheid en (verwachte) achterstandsscore in het po hangen met elkaar samen, zoals hiervoor al gezegd.

Tabel 3.3 *Het totaal aantal po-scholen in Nederland, het aantal scholen dat de subsidie basisvaardigheden (tranche 2) heeft aangevraagd, en het aantal toegekende en afgewezen aanvragen, uitgesplitst naar stedelijkheid*

Stedelijkheid	Aantal scholen	Aantal aanvragen	Aantal toekenningen (% t.o.v. aanvragen)	% toekenning t.o.v. aantal scholen	Aantal afgewezen	Aantal prioriteits-scholen
Zeer sterk stedelijk	1.156	797	544 (68,3%)	47,1%	253 (31,7%)	17
Sterk stedelijk	1.605	1.031	534 (51,8%)	33,3%	497 (48,2%)	17
Matig stedelijk	1.242	792	287 (36,2%)	23,1%	505 (63,8%)	9
Weinig stedelijk	1.116	718	212 (29,5%)	19,0%	506 (70,5%)	8
Niet stedelijk	1.494	947	161 (17,0%)	10,8%	786 (83,0%)	10
NB	14	1	0 (0%)	0,0%	1 (100,0%)	0
Totaal	6.627	4.286	1.738 (40,6%)	26,2%	2.548 (59,4%)	61

Type onderwijs

Binnen het po wordt onderscheid gemaakt tussen het regulier basisonderwijs, het speciaal basisonderwijs en het speciaal onderwijs. Wettelijk gezien valt het speciaal onderwijs onder het po. Om die reden is het onderscheid tussen speciaal onderwijs (so) en voortgezet speciaal onderwijs (vso) een dunne scheidslijn. Wij hebben het onderscheid tussen het so en vso gemaakt door gebruik te maken van de open onderwijsdata van DUO, specifiek het overzicht van adressen van scholen per samenwerkingsverband vo. Is een school onderdeel van een samenwerkingsverband vo en biedt het so, dan hebben wij deze als vso geïnterpreteerd (voor vso, zie Tabel 3.9). Alle andere scholen die so aanbieden, hebben wij als so geïnterpreteerd.

Voor het s(b)o en het vso wordt geen (verwachte) onderwijsachterstandsscore berekend. Daarom heeft het ministerie van OCW besloten de beschikbare middelen voor het s(b)o en het vso te verdelen op basis van het aandeel cumi-leerlingen per vestiging (zoals berekend door de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) op 1 februari 2022). Cumi-leerling staat voor een leerling die behoort tot een culturele minderheid.

In Tabel 3.4 is te zien dat het relatieve aantal toekenningen van de subsidie basisvaardigheden ten opzichte van het totaal aantal scholen in de groep 'regulier' het laagst is (39,8%), gevolgd door de groep 'sbo' (47,6%) en de groep so (73,8%). Het relatieve aantal toekenningen ten opzichte van het totaal aantal scholen per groep ligt daarentegen vrij dicht bij elkaar. Dit verschil is ontstaan omdat er relatief meer

scholen uit het regulier onderwijs zijn die een subsidie basisvaardigheden hebben aangevraagd dan s(b)o-scholen. Het verschil in relatieve aantal toekenningen tussen de groep 'sbo' en de groep 'so' ten opzichte van het aantal aanvragen is toe te schrijven aan het feit dat volgens de berekening van DUO de aanvragende so-scholen vaker meer cumi-leerlingen hebben dan de sbo-scholen.

In het so maken we onderscheid tussen vier clusters. Ieder cluster richt zich op een verschillende doelgroep. In Tabel 3.4 is te zien dat met name scholen uit cluster 2 en cluster 4 een subsidieaanvraag hebben gedaan. Vrijwel alle aanvragen van cluster 2-scholen zijn toegekend (93,3%). Het aantal aanvragen dat toegekend is aan cluster 4-scholen is ongeveer gelijk aan het percentage toekenningen aan het sbo (53,6%). Schijnbaar zitten op vrijwel alle cluster 2 scholen die de subsidie hebben aangevraagd relatief veel cumi-leerlingen.

Tabel 3.4 *Het totaal aantal po-scholen in Nederland, het aantal scholen dat de subsidie basisvaardigheden heeft aangevraagd, en het aantal toegekende en afgewezen aanvragen, uitgesplitst naar type onderwijs*

Type onderwijs	Aantal scholen	Aantal aanvragen	Aantal toekenningen (% t.o.v. aanvragen)	% toekenning t.o.v. aantal scholen	Aantal afgewezen	Aantal prioriteits-scholen
Regulier	6.195	4.061	1.615 (39,8%)	26,1%	2.446 (60,2%)	61
Sbo	280	164	78 (47,6%)	27,9%	86 (52,4%)	0
So	152	61	45 (73,8%)	29,6%	16 (26,2%)	0
Cluster 1	8	0	0 (-%)	-%	0 (-%)	
Cluster 2	74	30	28 (93,3%)	37,8%	2 (6,7%)	
Cluster 3	13	3	2 (66,7%)	15,4%	1 (33,3%)	
Cluster 4	57	28	15 (53,6%)	26,3%	13 (46,4%)	
Totaal	6.627	4.286	1.738 (40,6%)	26,2%	2.548 (59,4%)	61

Schoolgrootte

De basisscholen in Nederland verschillen in het aantal leerlingen. Wij hebben de po-scholen ingedeeld in vijf groepen:

1. Zeer kleine scholen (10 tot 102 leerlingen)
2. Kleine scholen (103 tot 163 leerlingen)
3. Middelgrote scholen (164 tot 219 leerlingen)
4. Grote scholen (220 tot 311 leerlingen)
5. Zeer grote scholen (312 tot 1.716 leerlingen)

Voor deze indeling is gekozen, zodat er in elke groep ongeveer evenveel scholen zit en hierdoor de groepen goed te vergelijken zijn. Er is bewust niet voor een indeling gekozen waarbij het aantal leerlingen evenredig oploopt, omdat dat zou leiden tot een heel kleine groep grote en zeer grote scholen die daardoor moeilijk te vergelijken zijn met de andere groepen. De scholen op de BES-eilanden en enkele andere scholen zijn meegenomen in deze analyse onder de groep 'NB': In de aangeleverde data van het ministerie van OCV zijn leerlingaantallen van deze scholen niet bekend.

Tabel 3.5 toont dat het percentage toekenningen ten opzichte van het aantal aanvragen redelijk dicht bij elkaar ligt voor iedere groep. De zeer grote scholen hebben relatief het minst vaak een toekenning gekregen (33,4%), de kleine scholen relatief het vaakst (48,5%). Ook het percentage toekenningen ten opzichte van het totaal aantal scholen ligt dicht bij elkaar: de zeer grote scholen hebben relatief het minst vaak een toekenning gekregen (22,0%), de kleine scholen relatief het vaakst (32,1%). Er lijkt tussen

schoolgrootte en (verwachte) onderwijsachterstand geen samenhang te zijn. Dit is zoals verwacht, aangezien het ministerie van OCW bij het bepalen aan welke scholen zij de subsidie basisvaardigheden zouden toekennen gecorrigeerd heeft voor schoolgrootte.

Tabel 3.5 *Het totaal aantal po-scholen in Nederland, het aantal scholen dat de subsidie basisvaardigheden heeft aangevraagd, en het aantal toegekende en afgewezen aanvragen, uitgesplitst naar schoolgrootte*

Schoolgrootte	Aantal scholen	Aantal aanvragen	Aantal toekenningen (% t.o.v. aanvragen)	% toekenning t.o.v. aantal scholen	Aantal afgewezen	Aantal prioriteits-scholen
Zeer kleine scholen	1.315	813	306 (37,6%)	23,3%	507 (62,4%)	18
Kleine scholen	1.321	874	424 (48,5%)	32,1%	450 (51,5%)	19
Middelgrote scholen	1.311	879	394 (44,8%)	30,1%	485 (55,2%)	5
Grote scholen	1.307	856	326 (38,1%)	24,9%	530 (61,9%)	10
Zeer grote scholen	1.312	862	288 (33,4%)	22,0%	574 (66,6%)	9
NB	59	2	0 (0%)	0%	2 (100,0%)	
Totaal	6.627	4.286	1.738 (40,6%)	26,2%	2.548 (59,4%)	61

Denominatie

Een ander relevant kenmerk van scholen is de denominatie. Basisscholen werken namelijk vanuit veel verschillende grondslagen. In onderstaand tekstblok is te zien welke indeling van denominaties wij hebben gehanteerd voor deze analyse.

Betekenis van afkortingen: ABZ: algemeen bijzonder (scholen die les geven vanuit een visie over onderwijs of opvoeding)   ASF: Vrije school   EVA: Evangelisch   GEV: Gereformeerd   HIN: Hindoeïstisch   IC: Oecumenisch (combinatie van religie)   ISL: Islamitisch   JOO: Joods   PC: Protestants Christelijk   REF: Reformatorisch   RK: Rooms Katholiek   RK, PC: Zowel Protestants Christelijk als Rooms Katholiek   NB: Bijzondere denominatie, denominatie niet bekend   Indien een school zowel ABZ, als een grondslag op basis van religie heeft aangegeven, is deze bij de analyse onder de groep ABZ meegenomen.

In Tabel 3.6 is het percentage toekenningen ten opzichte van het aantal aanvragen te zien, uitgesplitst naar denominatie. In totaal zijn 2.040 scholen openbaar, terwijl 4.585 scholen een bijzondere denominatie hebben. Van 4.571 scholen is de denominatie bekend.

Het percentage toekenningen ten opzichte van het aantal aanvragen is hoger voor de groep openbare scholen (51,6%), ten opzichte van de groep bijzondere scholen (35,0%). Ook tussen de verschillende denominaties zijn er aanzienlijke verschillen in het percentage toekenningen ten opzichte van het aantal aanvragen. Zo hebben alle Hindoeïstische en Islamitische scholen hun subsidieaanvraag toegekend zien worden, terwijl ‘slechts’ 10,9 procent van de reformatorische scholen hun subsidieaanvraag toegekend hebben zien worden. De (verwachte) onderwijsachterstand is hoger bij de Hindoeïstische en Islamitische scholen dan bij scholen met een andere denominatie.

Tabel 3.6 *Het totaal aantal po-scholen in Nederland, het aantal scholen dat de subsidie basisvaardigheden heeft aangevraagd, en het aantal toegekende en afgewezen aanvragen, uitgesplitst naar denominatie*

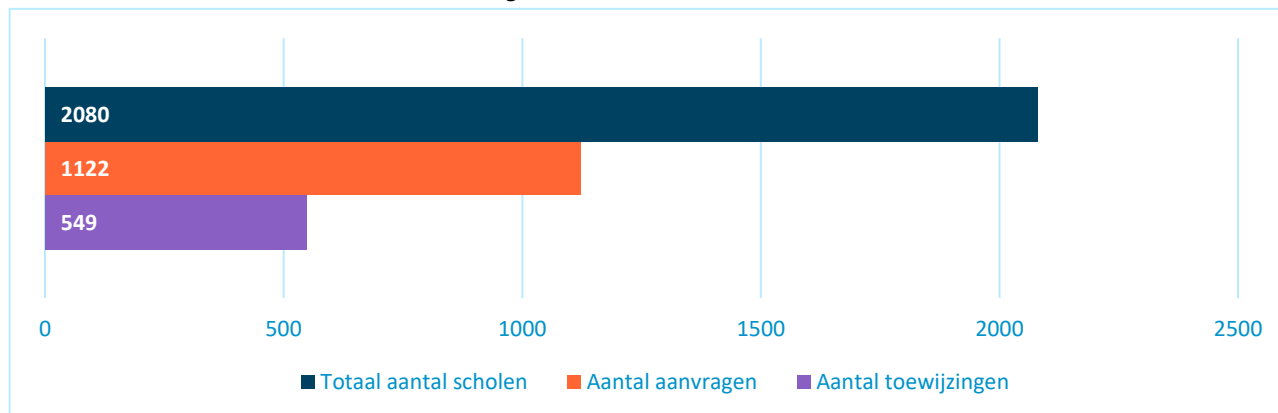
Denominatie	Aantal scholen	Aantal aanvragen	Aantal toekenningen (% t.o.v. aanvragen)	% toekenning t.o.v. aantal scholen	Aantal afgewezen	Aantal prioriteits-scholen
NB	2	0	0 (-%)	-%	0 (-%)	1
Openbaar	2.040	1.427	736 (51,6%)	36,1%	691 (48,4%)	18
Bijzonder	4.585	2.859	1.002 (35,0%)	21,9%	1.857 (65,0%)	42
ABZ	451	229	67 (29,3%)	14,9%	162 (70,7%)	8
ASF	71	50	2 (4,0%)	2,8%	48 (96,0%)	2
EVA	8	7	1 (14,3%)	12,5%	6 (85,7%)	0
GEV	99	45	5 (11,1%)	5,1%	40 (88,9%)	2
HIN	6	6	6 (100,0%)	100,0%	0 (0,0%)	2
IC	25	9	4 (44,4%)	16,0%	5 (55,6%)	1
ISL	66	46	46 (100,0%)	69,7%	0 (0,0%)	3
JOO	2	1	0 (0,0%)	0,0%	1 (100,0%)	0
PC	1.624	1.108	385 (34,7%)	23,7%	723 (65,3%)	10
REF	167	101	11 (10,9%)	6,6%	90 (89,1%)	1
RK	1.990	1.201	454 (37,8%)	22,8%	747 (62,2%)	12
RK, PC	62	48	18 (37,5%)	29,0%	30 (62,5%)	1
NB	14	8	3 (37,5%)	21,4%	5 (62,5%)	0
Totaal	6.627	4.286	1.738 (40,6%)	26,2%	2.548 (59,4%)	

3.2 Voortgezet onderwijs

In totaal zijn er 2.080 scholen voor vo in Nederland en op de BES-eilanden met een verschillend vestigingsnummer die onder de wet WVO vallen of onder de wet WEC vallen en voortgezet speciaal onderwijs aanbieden. Van hen hebben 1.122 scholen een subsidieaanvraag ingediend voor de subsidie basisvaardigheden (53,9% van alle scholen). In totaal hebben 549 scholen de subsidie toegewezen gekregen. Dit is 48,9 procent van alle aanvragen en 26,4 procent van het totaal aantal scholen. Ten opzichte van tranche 1 zijn er naar verhouding minder vo-scholen die subsidie hebben aangevraagd (63,7% vroeg subsidie aan), maar hebben wel veel meer vo-scholen subsidie gekregen (12,2% kreeg subsidie toegewezen).

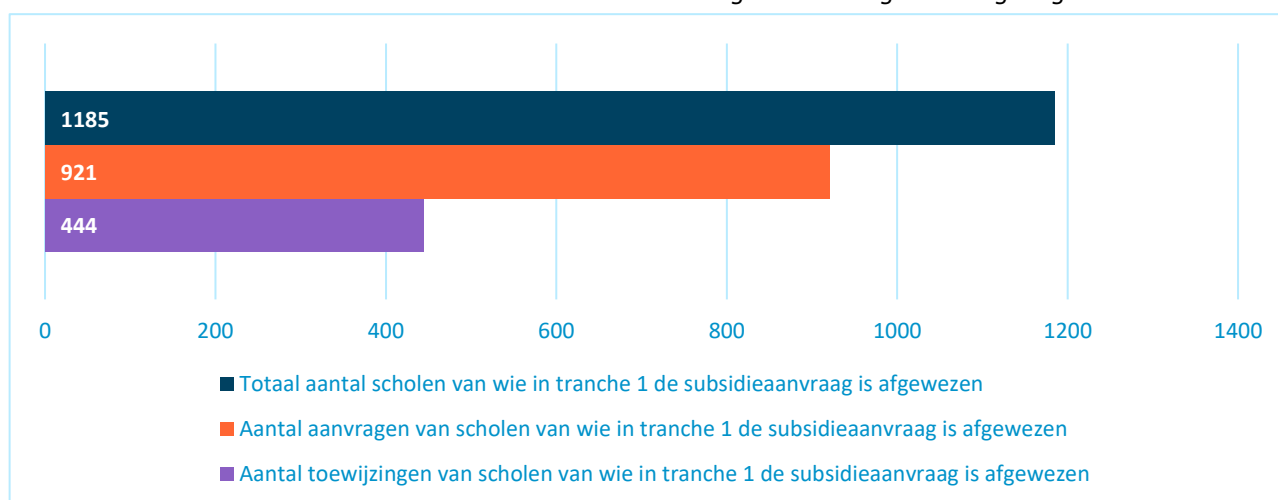
De scholen op de BES-eilanden hebben voorrang gekregen bij het ontvangen van de subsidie. Twee van de drie scholen voor vo op de BES-eilanden hebben de subsidie in tranche 1 al gekregen. De laatste andere vo-school heeft voor tranche 2 geen aanvraag ingediend. Onder de 549 scholen die de subsidie hebben toegekend gekregen vallen 20 prioriteitsscholen.

Figuur 3.3 Aantal vo-scholen in Nederland afgezet tegen het aantal aanvragen en het aantal toewijzingen van de subsidie basisvaardigheden

In totaal hebben 921 van de 1.185 vo-scholen die in tranche 1 hun aanvraag afgewezen hebben zien worden voor tranche 2 opnieuw een subsidieaanvraag ingediend (77,7%). Van hen hebben 444 scholen de aanvraag ditmaal wel toegekend zien worden (48,2%).

Figuur 3.4 Aantal vo-scholen in Nederland dat in tranche 1 hun aanvraag afgewezen heeft zien worden, afgezet tegen het aantal dat voor tranche 2 opnieuw een subsidieaanvraag heeft ingediend, en het aantal van wie nu wel hun subsidieaanvraag basisvaardigheden is goedgekeurd.

(Verwachte) onderwijssachterstand

Uitleg over hoe de variabele (verwachte) onderwijssachterstand tot stand komt, staat in paragraaf 3.1. De leerlingsscore varieert in het vo tussen de 0,00 en de 1,38.

Het ministerie van OCW heeft in tranche 2 de (verwachte) onderwijssachterstandsscores (gecorrigeerd voor schoolgrootte) uit 2021 gebruikt om te bepalen aan welke scholen ze de subsidie basisvaardigheden zouden toekennen. Scholen met een hoge (verwachte) onderwijssachterstandsscore kregen de subsidie, terwijl scholen met een lage (verwachte) onderwijssachterstandsscore de subsidie niet kregen. Omdat het ministerie van OCW gebruik heeft gemaakt van de gegevens uit 2021, maken wij in deze analyse gebruik van dezelfde gegevens.

Wij hebben de vo-scholen ingedeeld in vijf groepen:

1. Zeer kleine leerlingsscore (tussen 0,00 en 0,11)
2. Kleine leerlingsscore (tussen 0,11 en 0,18)

3. Middelgrote leerlingscore (tussen 0,18 en 0,29)
4. Grote leerlingscore (tussen 0,29 en 0,57)
5. Zeer grote leerlingscore (tussen 0,57 en 1,38)

De scholen op de BES-eilanden, de scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs en enkele reguliere vo-scholen zijn meegenomen in deze analyse onder de groep 'NB', omdat voor hen geen onderwijsachterstandsscore is berekend. Net zoals bij het po, is bij het vo zeer duidelijk te zien dat de (verwachte) onderwijsachterstandsscore als toekenningscriterium is gebruikt. De scholen met een (zeer) kleine leerlingscore hebben vaak geen subsidie toegekend gekregen, terwijl scholen met een (zeer) grote leerlingscore hun aanvraag vrijwel altijd hebben toegekend zien worden. Het kantelpunt tussen een afgewezen en een toegekende subsidieaanvraag ligt in de groep scholen met een middelgrote leerlingscore, op een leerlingscore van +/- 0,210. De enkele scholen die in de groepen (zeer) kleine leerlingscore vallen die toch hun subsidie goedgekeurd hebben zien worden, zijn allemaal prioriteitsscholen.

Tabel 3.7 *Het totaal aantal vo-scholen in Nederland, het aantal scholen dat de subsidie basisvaardigheden heeft aangevraagd, en het aantal toegekende en afgewezen aanvragen, uitgesplitst naar de verwachte onderwijsachterstand per leerling*

Onderwijsachterstandsscore	Aantal scholen	Aantal aanvragen	Aantal toekenningen (% t.o.v. aanvragen)	% toekenning t.o.v. aantal scholen	Aantal afgewezen	Aantal prioriteitsscholen
Zeer kleine leerlingscore	287	184	3 (1,6%)	1,0%	181 (98,4%)	3
Kleine leerling-score	287	183	3 (1,6%)	1,0%	180 (98,4%)	3
Middelgrote leerlingscore	287	194	134 (69,1%)	46,7%	60 (30,9%)	3
Grote leerling-score	287	201	184 (91,5%)	64,1%	17 (8,5%)	5
Zeer grote leerlingscore	288	192	162 (84,4%)*	56,3%	30 (15,6%)	3
NB	644	167	63 (37,7%)	9,8%	105 (62,3%)	3
Totaal	2.080	1.122	549 (48,9%)	26,4%	573 (51,1%)	20

* Er zijn enkele vo-scholen met een (zeer) grote leerlingscore die geen subsidie hebben toegekend gekregen. De reden(en) hiervan is (zijn) onbekend.

Gemeentegrootte

Er zijn relatief meer toekenningen gedaan aan vo-scholen in de G4 (74,9%), in vergelijking met vo-scholen in de G40 (49,6%) en de overige gemeenten (40,0%; zie tabel 3.8). Vo-scholen in de overige gemeenten hebben nog wel vaker de subsidie gekregen dan het po-scholen in de overige gemeenten. De uitkomst dat met name de vo-scholen uit de G4 hun aanvraag toegekend hebben zien worden is niet verrassend, aangezien meer vo-scholen in de G4 een hoge (verwachte) achterstandsscore hebben dan vo-scholen in de G40 en G-overig. Scholen op de BES-eilanden zijn meegenomen in deze analyse onder de groep 'NB'.

Tabel 3.8 *Het totaal aantal vo-scholen in Nederland, het aantal scholen dat de subsidie basisvaardigheden heeft aangevraagd, en het aantal toegekende en afgewezen aanvragen, uitgesplitst naar gemeentegrootte*

Gemeente-grootte	Aantal scholen	Aantal aanvragen	Aantal toekenningen (% t.o.v. aanvragen)	% toekenning t.o.v. aantal scholen	Aantal afgewezen	Aantal prioriteits-scholen
G4	321	175	131 (74,9%)	40,8%	44 (25,1%)	7
G40	764	401	199 (49,6%)	26,0%	202 (50,4%)	5
G-overig	1.000	545	218 (40,0%)	21,8%	327 (60,0%)	8
NB	3	0	0 (-%)	0%	0 (-%)	0
Totaal	2.080	1.122	549 (48,9%)	26,4%	573 (51,1%)	20

Stedelijkheid

Op grond van de omgevingsadressendichtheid heeft het CBS aan iedere buurt, wijk of gemeente een stedelijkheidsklasse toegekend. De volgende klassenindeling is gehanteerd:

1. Zeer sterk stedelijk ≥ 2.500 adressen per km^2
2. Sterk stedelijk 1.500 - 2.500 adressen per km^2
3. Matig stedelijk 1.000 - 1.500 adressen per km^2
4. Weinig stedelijk 500 - 1.000 adressen per km^2
5. Niet stedelijk < 500 adressen per km^2

De vo-scholen op de BES-eilanden zijn meegenomen in deze analyse onder de groep 'NB', omdat de mate van stedelijkheid voor de schoollocaties op de BES-eilanden niet door het CBS is bepaald. Daarnaast is van een enkele vo-school de mate van stedelijkheid niet bekend, waardoor zij ook onder de groep 'NB' vallen.

In Tabel 3.9 is te zien dat de meeste vo-scholen in een (zeer) sterk stedelijke omgeving te vinden zijn. In niet-stedelijke gebieden zijn de minste vo-scholen. De samenhang tussen mate van stedelijkheid en het relatieve aantal toekenningen is niet zo duidelijk zichtbaar als bij het po. Zo zijn bij de groep niet-stedelijke vo-scholen 45,0 procent, bij de matig stedelijke vo-scholen 40,8 procent en bij de sterk stedelijke vo-scholen 48,2 procent van de aanvragen goedgekeurd. Toch zien we duidelijk dat het aantal toekenningen van de subsidie basisvaardigheden ten opzichte van het aantal aanvragen het hoogst is voor de groep vo-scholen in een zeer sterk stedelijk gebied.

Tabel 3.9 *Het totaal aantal vo-scholen in Nederland, het aantal scholen dat de subsidie basisvaardigheden heeft aangevraagd, en het aantal toegekende en afgewezen aanvragen uitgesplitst naar stedelijkheid*

Stedelijkheid	Aantal scholen	Aantal aanvragen	Aantal toekenningen (% t.o.v. aanvragen)	% toekenning t.o.v. aantal scholen	Aantal afgewezen	Aantal prioriteits-scholen
Zeer sterk stedelijk	601	314	199 (63,4%)	33,1%	115 (36,6%)	8
Sterk stedelijk	644	365	176 (48,2%)	27,3%	189 (51,8%)	5
Matig stedelijk	393	223	91 (40,8%)	23,2%	132 (59,2%)	2
Weinig stedelijk	308	159	55 (34,6%)	17,9%	104 (65,4%)	3
Niet stedelijk	130	60	27 (45,0%)	20,8%	33 (55,0%)	2
NB	4	1	1 (100,0%)	25,0%	0 (0,0%)	0
Totaal	2.080	1.122	549 (48,9%)	26,4%	573 (51,1%)	20

Type onderwijs

In Tabel 3.10 is weergegeven dat het aantal toekenningen van de subsidie in vergelijking met het totaal aantal scholen in de groepen voortgezet regulier en speciaal onderwijs licht van elkaar verschilt. Waar het regulier onderwijs 51,0 procent van zijn aanvragen heeft goedgekeurd zien worden, heeft het vso 37,1 procent goedgekeurd zien worden. Dit is in contrast met het po, waar juist het so de meeste aanvragen heeft goedgekeurd zien worden. Dit is te verklaren door de wijze van verdeling van de middelen. De verdeling ten behoeve van het sbo en het (v)so is namelijk gebaseerd op het aandeel cumi-leerlingen per vestiging zoals berekend door DUO (peildatum 1 februari 2022). Op veel van de vso-scholen die de subsidie hebben aangevraagd zitten relatief minder cumi-leerlingen dan op de sbo- en so-scholen die de subsidie hebben aangevraagd. Hierdoor hebben de vso-scholen een stuk minder vaak hun aanvraag toegekend zien worden dan de sbo- en so-scholen.

In het vso maken we onderscheid tussen vier clusters. Elk cluster richt zich op een verschillende doelgroep. In onderstaande tabel is te zien dat er weinig cluster 1 en 2 is. Het vo heeft wel scholen voor cluster 3 en 4, waarvan iets minder dan een derde een subsidieaanvraag heeft gedaan. Het relatieve aantal toekenningen is een stuk hoger bij cluster 3 (51,2%) dan bij cluster 4 (22,9%). De vso-scholen van cluster 3 die de subsidie hebben aangevraagd, hebben vaker een hoog aandeel cumi-leerlingen dan de cluster 4 vso-scholen.

Tabel 3.10 *Het totaal aantal vo-scholen voor voortgezet onderwijs in Nederland, het aantal scholen dat de subsidie basisvaardigheden heeft aangevraagd, en het aantal toegekende en afgewezen aanvragen, uitgesplitst naar type onderwijs*

Type onderwijs	Aantal scholen	Aantal aanvragen	Aantal toekenningen (% t.o.v. aanvragen)	% toekenning t.o.v. aantal scholen	Aantal afgewezen	Aantal prioriteits-scholen
Regulier	1.622	955	487 (51,0%)	30,0%	468 (49,0%)	17
Vso	458	167	62 (37,1%)	13,5%	105 (62,9%)	3
Cluster 1	0	0	0 (-%)	-%	0 (-%)	0
Cluster 2	1	0	0 (-%)	0%	0 (-%)	0
Cluster 3	210	84	43 (51,2%)	20,5%	41 (48,8%)	1
Cluster 4	247	83	19 (22,9%)	7,7%	64 (77,1%)	2
Totaal	2.080	1.122	549 (48,9%)	26,4%	573 (51,1%)	20

Schoolniveau (alleen vo)

In Nederland bieden vo-scholen op verschillende niveaus onderwijs aan. Sommige scholen kiezen ervoor om op een enkel niveau onderwijs aan te bieden, terwijl andere scholen juist een heel breed aanbod hebben. Om de verschillende niveaus te ordenen, hanteren wij de volgende niveaugroepen:

1. brugjaar (schoolvestigingen die alleen brugjaren aanbieden)
2. vmbo(-breed) (vmbo bb, bk, gl en tl)
3. PrO (praktijkonderwijs)
4. brede scholengemeenschap (schoolvestigingen die zowel vmbo(-breed) aanbieden, als PrO en/of havo en/of vwo)
5. mavo/havo/vwo
6. vwo

De scholen op de BES-eilanden zijn in deze analyse meegenomen onder de groep 'NB', omdat niet al deze scholen dezelfde schoolniveaus hanteren als in Nederland. Mochten zij echter ingeschaald moeten worden in één van bovenstaande groepen, dan zouden zij allen onder de brede scholengemeenschap vallen. Ook de scholen voor vso en enkele overige scholen zijn geplaatst onder de groep 'NB'.

Te zien in Tabel 3.11 is dat het relatieve aantal toekenningen ten opzichte van het aantal aanvragen flink verschilt. Zo is maar liefst 80,6 procent van alle aanvragen van brugjaar-scholen goedgekeurd, terwijl slechts 3,6 procent van de alle aanvragen van vwo-scholen is goedgekeurd. Er lijkt een samenhang aanwezig te zijn tussen schoolniveau en (verwachte) onderwijsachterstandsscore, waar vmbo-brede scholen en brugjaar-scholen vaker een hogere (verwachte) onderwijsachterstandsscore hebben en mavo/havo/vwo en vwo-scholen een lagere (verwachte) onderwijsachterstandsscore hebben.

Tabel 3.11 *Het totaal aantal vo-scholen in Nederland, het aantal scholen dat de subsidie basisvaardigheden heeft aangevraagd, en het aantal toegekende en afgewezen aanvragen, uitgesplitst naar schoolniveau*

Schoolniveaus	Aantal scholen	Aantal aanvragen	Aantal toekenningen (% t.o.v. aanvragen)	% toekenning t.o.v. aantal scholen	Aantal afgewezen	Aantal prioriteits-scholen
Brugjaar	88	36	29 (80,6%)	33,0%	7 (19,4%)	0
Vmbo(-breed)	572	354	279 (78,8%)	48,8%	75 (21,2%)	4
PrO	150	93	47 (50,5%)	31,3%	46 (49,5%)	2
Brede scholengemeenschap	438	273	90 (33,0%)	20,5%	183 (67,0%)	4
Mavo/havo/vwo	286	166	39 (23,5%)	13,6%	127 (76,5%)	7
vwo	58	28	1 (3,6%)	1,7%	27 (96,4%)	0
NB	488	172	64 (37,2%)	13,1%	108 (62,8%)	3
Totaal	2.080	1.122	549 (48,9%)	26,4%	573	20

Schoolgrootte

De vo-scholen verschillen in grootte. Wij hebben de vo-scholen ingedeeld in vijf groepen:

1. Zeer kleine scholen (2 tot 137 leerlingen)
2. Kleine scholen (137 tot 276 leerlingen)
3. Middelgrote scholen (277 tot 498 leerlingen)
4. Grote scholen (499 tot 932 leerlingen)
5. Zeer grote scholen (933 tot 2.903 leerlingen)

De scholen op de BES-eilanden en enkele andere scholen zijn meegenomen in deze analyse onder de groep 'NB': in de aangeleverde data van het ministerie van OCW zijn leerlingaantallen van deze scholen niet bekend.

Het percentage toekenningen ten opzichte van het aantal aanvragen is groter voor scholen met een 'meer gemiddelde schoolgrootte': kleine scholen (60,2%), middelgrote scholen (66,4%) en grote scholen (55,3%). Zeer kleine scholen (41,6%) en zeer grote scholen (22,6%) hebben relatief gezien minder vaak subsidie toegekend gekregen. Deze verhouding blijft zichtbaar als we het aantal toekenningen vergelijken ten opzichte van het totaal aantal scholen. Deze verhouding valt op, aangezien het ministerie van OCW bij het bepalen aan welke scholen zij de subsidie basisvaardigheden toekennen, gecorrigeerd heeft voor schoolgrootte. Zitten leerlingen met een hoge (verwachte) achterstand minder vaak op de zeer kleine en zeer grote scholen?

Tabel 3.12 *Het totaal aantal vo-scholen in Nederland, het aantal scholen dat de subsidie basisvaardigheden heeft aangevraagd, en het aantal toegekende en afgewezen aanvragen, uitgesplitst naar schoolgrootte*

Schoolgrootte	Aantal scholen	Aantal aanvragen	Aantal toekenningen (% t.o.v. aanvragen)	% toekenning t.o.v. aantal scholen	Aantal afgewezen	Aantal prioriteits-scholen
Zeer kleine scholen	374	137	57 (41,6%)	15,2%	80 (38,4%)	3
Kleine scholen	371	216	130 (60,2%)	35,0%	86 (39,8%)	6
Middelgrote scholen	373	232	154 (66,4%)	41,3%	78 (33,6%)	4
Grote scholen	373	253	140 (55,3%)	37,5%	113 (44,7%)	3
Zeer grote scholen	375	266	60 (22,6%)	16,0%	206 (77,4%)	3
NB	214	18	8 (44,4%)	3,7%	10 (55,6%)	1
Totaal	2.080	1.122	549 (48,9%)	26,4%	573 (51,1%)	20

Denominatie

Vo-scholen werken vanuit veel verschillende grondslagen. Uit de openbare data werd niet altijd duidelijk welke denominatie een school heeft, indien zij hadden aangegeven vanuit een bijzondere grondslag te werken. Indien de denominatie van het overkoepelend schoolbestuur bekend was en niet de denominatie van de schoolvestiging, dan zijn we uitgegaan van de denominatie van het overkoepelend schoolbestuur. In onderstaand tekstblok is te zien welke indeling van denominaties wij hebben gehanteerd voor deze analyse.

Betekenis van afkortingen: ABZ: algemeen bijzonder (scholen die les geven vanuit een visie over onderwijs of opvoeding)   ASF: Vrije school   EVA: Evangelisch   GEV: Gereformeerd   IC: Oecumenisch (combinatie van religie)   ISL: Islamitisch   JOO: Joods   PC: Protestants Christelijk   REF: Reformatorisch   RK: Rooms Katholiek   RK, PC: Zowel Protestants Christelijk als Rooms Katholiek

NB: Bijzondere denominatie, denominatie niet bekend

Indien een school zowel ABZ, als een grondslag op basis van religie heeft aangegeven, is deze bij de analyse onder de groep ABZ meegenomen.

De scholen op de BES-eilanden zijn meegenomen in deze analyse. Alle drie de vo-scholen op de BES-eilanden hebben een bijzondere denominatie. Van alle drie de scholen is onbekend vanuit welke denominatie zij of hun bestuur werken.

In Tabel 3.13 is het percentage toekenningen ten opzichte van het aantal aanvragen gepresenteerd, uitgesplitst naar denominatie. In totaal zijn 547 scholen openbaar, terwijl 1.523 scholen een bijzondere denominatie hebben. Van 1.336 scholen is bekend vanuit welke denominatie zij, of hun bestuur werken. Het percentage toekenningen ten opzichte van het aantal aanvragen is net zoals bij het primair onderwijs hoger voor de groep openbare scholen (58,9%), ten opzichte van de groep bijzondere scholen (44,8%). Het percentage toekenningen ten opzichte van het aantal aanvragen is per denominatie bij het vo minder goed te vergelijken. Dit komt met name omdat in het vo minder vaak scholen werken vanuit een minder voorkomende denominatie. Zo zijn er in het vo geen Hindoeïstische scholen, en zijn er slechts twee Joodse scholen en vier Islamitische scholen waarvan per denominatie slechts één school subsidie heeft aangevraagd. Omdat maar enkele scholen vanuit deze denominaties een subsidieaanvraag hebben gedaan, kan een toekenningspercentage van nul of honderd procent snel voorkomen.

Toch kunnen we tussen enkele denominaties wel vergelijkingen maken. Zo zijn relatief veel aanvragen van zowel Protestants Christelijk als Rooms Katholiek (RK, PC: 58,8%) toegekend, terwijl de RK-scholen relatief weinig aanvragen hebben goedgekeurd zien worden.

Tabel 3.13 *Het totaal aantal vo-scholen in Nederland, het aantal scholen dat de subsidie basisvaardigheden heeft aangevraagd, en het aantal toegekende en afgewezen aanvragen, uitgesplitst naar denominatie*

Denominatie	Aantal scholen	Aantal aanvragen	Aantal toekenningen (% t.o.v. aanvragen)	% toekenning t.o.v. aantal scholen	Aantal afgewezen	Aantal prioriteits-scholen
NB	10	0	0 (-%)	0%	0 (-%)	0
Openbaar	547	326	192 (58,9%)	35,1%	134 (41,1%)	4
Bijzonder	1.523	796	357 (44,8%)	23,4%	439 (55,2%)	16
ABZ	597	273	127 (46,5%)	21,3%	146 (53,5%)	7
ASF	16	9	0 (0,0%)	0,0%	9 (100,0%)	
EVA	3	3	0 (0,0%)	0,0%	3 (100,0%)	
GEV	16	3	0 (0,0%)	0,0%	3 (100,0%)	
IC	8	0	0 (-%)	0,0%	0 (-%)	
ISL	4	1	1 (100,0%)	25,0%	0 (0,0%)	1
JOO	2	1	0 (0,0%)	0,0%	1 (100,0%)	
PC	248	138	69 (50,0%)	27,8%	69 (50,0%)	3
REF	35	12	4 (33,3%)	11,4%	8 (66,7%)	
RK	283	174	64 (36,8%)	22,6%	110 (63,2%)	
RK, PC	124	80	47 (58,8%)	37,9%	33 (41,2%)	1
NB	187	102	45 (44,1%)	24,1%	57 (55,9%)	4
Totaal	2.080	1.122	549 (48,9%)	26,4%	573 (51,1%)	20

3.3 Samenvatting

We vatten de belangrijkste resultaten van dit hoofdstuk samen.

- Van de 6.627 po-scholen in Nederland (op vestigingsniveau en inclusief de BES-eilanden) hebben 4.286 scholen een subsidieaanvraag ingediend voor tranche 2 van de subsidie basisvaardigheden, dit is 64,7 procent van alle scholen. Hiervan hebben 1.738 scholen de subsidie toegewezen gekregen. Dit is 40,6 procent van alle aanvragen en 26,2 procent van het totaal aantal scholen in Nederland. 61 scholen (de zogeheten 'prioriteitsscholen') met een 'onvoldoende' of 'zeer zwak' oordeel van de Inspectie van het Onderwijs hebben (bij voorrang) subsidie toegekend gekregen. Bij tranche 2 zijn er in vergelijking met tranche 1 veel meer po-scholen die subsidie hebben aangevraagd en vooral ook hebben gekregen. De kans op het verkrijgen van subsidie is verdubbeld (bij tranche 1 was dit 1 op de 8 scholen, bij tranche 2 tijdvak 1 is dit 4 op de 10 scholen).
- Van de 2.080 vo-scholen in Nederland (op vestigingsniveau en inclusief de BES-eilanden) hebben 1.122 scholen een subsidieaanvraag ingediend voor de subsidie basisvaardigheden (53,9% van alle scholen). In totaal hebben 549 scholen de subsidie toegewezen gekregen. Dit is 48,9 procent van alle aanvragen en 26,4 procent van het totaal aantal scholen. 20 scholen met een 'onvoldoende' of 'zeer zwak' oordeel van de Inspectie van het Onderwijs hebben (bij voorrang) subsidie toegekend gekregen. Dit zijn de prioriteitsscholen.
In vergelijking met tranche 1 zijn er naar verhouding minder vo-scholen die subsidie hebben aangevraagd, maar hebben wel veel meer vo-scholen subsidie gekregen. De kans op het verkrijgen van subsidie was bij tranche 1, 1 op 8, bij tranche 2 tijdvak 1 is dit toegenomen naar 1 op 2.
- Een groot gedeelte van de scholen van wie in tranche 1 hun subsidie werd afgewezen heeft in tranche 2 opnieuw aanvraag gedaan. Voor 41,4 procent van de po-scholen en 48,2 procent van de vo-scholen is ditmaal wel de subsidie toegekend.
- Er is duidelijk zichtbaar dat de subsidietoekenning bij tranche 2 op basis van de grootte van de (verwachte) onderwijsachterstandsscores is toegekend. Bij tranche 1 was de groep po- en vo-scholen die subsidie toegekend kregen een goede dwarsdoorsnede van alle scholen in Nederland, gekeken naar gemeentegrootte, stedelijkheid, type onderwijs, schoolniveau, schoolgrootte, (verwachte) onderwijsachterstandsscore en denominatie. Dat is bij tranche 2 niet het geval, geheel overeenkomstig de bedoeling. Enkele opvallende verschillen tussen groepen scholen zijn (in het besef dat enkele kenmerken van de scholen samenhangen met de achterstandsscore van de school):
 - Met name voor het po geldt: hoe groter de gemeente waarin de school staat, des te vaker de subsidie is toegekend.
 - Met name voor het vo geldt: hoe stedelijker de omgeving van de school, des te vaker de subsidie is toegekend.
 - Kleine en middelgrote scholen (in leerlingaantal) hebben vaker hun aanvraag toegekend zien worden.
 - In het vo geldt: schoolvestigingen die enkel brugjaren aanbieden, een vmbo-(brede)school zijn of een school voor praktijkonderwijs hebben vaker hun aanvraag goedgekeurd zien worden dan scholen voor brede scholengemeenschappen, mavo/havo/vwo of categorale gymnasia.
 - Scholen met bepaalde denominaties (zoals Islamitisch en Hindoeïstisch) hebben vaker hun aanvraag toegekend zien worden.
 - Scholen met bepaalde denominaties (zoals gereformeerd en reformatorisch) hebben minder vaak hun aanvraag toegekend zien worden.

- Bovendien is duidelijk zichtbaar dat de subsidie voor het vso en het s(b)o niet op basis van loting is toegekend. Zo hebben vrijwel alle cluster 2-scholen hun aanvraag toegekend zien worden, terwijl scholen uit cluster 3 en 4 een stuk minder vaak hun aanvraag toegekend hebben zien worden.

Het volgende hoofdstuk (hoofdstuk 4) concentreert zich op de activiteitenplannen, op basis waarvan de scholen een verbetering van de basisvaardigheden van hun leerlingen willen realiseren. Hoe zien deze eruit?

4. Hoe zien de activiteitenplannen eruit van de scholen die subsidie hebben gekregen?

Hoofdstuk 4 beschrijft de informatie over de schoolspecifieke activiteitenplannen van de scholen die bij tranche 2 (tijdvak 1) subsidie hebben gekregen voor de verbetering van de basisvaardigheden van hun leerlingen. Een activiteitenplan bevat informatie over:

- de interventies die uitgevoerd gaan worden;
- een toelichting op de keuze voor deze interventies;
- de doelen die nagestreefd worden;
- de doelgroep(en) waarop de interventies zich richten;
- de wijze waarop gevolgd wordt wat de opbrengsten van de interventies zijn.

De activiteitenplannen van de scholen uit tranche 2 (tijdvak 1) die subsidie toegekend hebben gekregen zijn op systematische wijze geanalyseerd.¹⁸ De data van de schoolspecifieke activiteitenplannen zijn gekoppeld aan drie relevante achtergrondkenmerken van de scholen, apart voor het po, vo en het gespecialiseerd onderwijs (speciaal basisonderwijs, speciaal onderwijs en voortgezet speciaal onderwijs): 1) prioriteitsscholen en overige scholen, 2) schoolgrootte en 3) achterstandsscore. Omdat er in deze analyseronde geen scholen van de BES-eilanden meedoen, wordt hier niet verder op ingegaan. Er wordt gekeken of de inzet van scholen verschilt op basis van deze drie kenmerken. Waar dat relevant is, is een vergelijking gemaakt met de scholen van tranche 1 waarover eerder is gerapporteerd. Voor het analyseren naar schoolgrootte en achterstandsscore zijn dezelfde categorieën gebruikt als in Hoofdstuk 3. De resultaten van deze analyse worden in paragraaf 4.1 van dit hoofdstuk beschreven, meteen gevolgd door een beknopte samenvatting (paragraaf 4.2).

¹⁸ In Bijlage 1 en 2 staat respectievelijk informatie over de methode van analyse van de schoolspecifieke activiteitenplannen en het gehanteerde codeerschema. De aanpak is bij tranche 2 (tijdvak 1) op verzoek van de opdrachtgever aangepast. Zo is er bijvoorbeeld niet meer gekeken naar gekozen maatregelen en interventies per basisvaardigheid. Wel is er meer aandacht gekomen voor de samenwerkingspartners van de scholen bij het werken aan de basisvaardigheden. Dit maakt dat we niet op alle onderdelen een vergelijking kunnen maken tussen de resultaten van tranche 1 en tranche 2 (tijdvak 1).

We hebben niet alle 2.278 schoolspecifieke activiteitenplannen bestudeerd, maar een weloverwogen selectie van de plannen van circa 1.200 scholen (meer dan de helft). We hebben alle activiteitenplannen van de 88 prioriteitsscholen uit tijdvak 1 meegenomen in de analyses, evenals de activiteitenplannen van alle 236 scholen voor speciaal basisonderwijs en (voortgezet) speciaal onderwijs, vanwege de kleine aantallen. De activiteitenplannen van de overige 66 prioriteitsscholen van tranche 2 (tijdvak 2) zijn eveneens meegenomen, maar daarover wordt in een volgende publicatie over gerapporteerd (samen met de enquêteresultaten van deze groep scholen). Het totaal aantal activiteitenplannen is aangevuld met de plannen van de 'overige scholen' tot circa 1.200, waarbij rekening is gehouden met het feit dat er nagenoeg driemaal zoveel po- dan vo-scholen zijn (verdeling 77% versus 23%). Daarmee kunnen betrouwbare uitspraken worden gedaan die geldig zijn voor alle plannen van alle scholen met subsidie. In de bijlagen wordt verder ingegaan op de procedure en interbeoordelaarskwaliteit.

4.1 Inhoud en vormgeving van de activiteitenplannen

Deze paragraaf doet verslag van de resultaten van de systematische inhoudsanalyses op de steekproef van 1.108 activiteitenplannen van de scholen.

Op welke basisvaardigheden wordt ingezet?

De subsidie wordt het meest ingezet voor de basisvaardigheid taal (95%), maar ook aan rekenen-wiskunde wordt door de meerderheid van de scholen aandacht besteed (89%), zie Tabel 4.1. Bijna de helft van de scholen zet de subsidie in om aan burgerschap te werken (49%) en een derde voor digitale geletterdheid (33%). Deze percentages zijn overeenkomstig aan die van de scholen bij tranche 1.

Nieuw in de tweede tranche is dat scholen naast de vier basisvaardigheden de subsidie ook kunnen besteden aan overige of leergebied overstijgende activiteiten. Bij het verbeteren van de basisvaardigheden werken scholen ook aan andere activiteiten: randvoorwaarden die leerlingen nodig hebben om te kunnen leren. Denk hierbij bijvoorbeeld aan formatief evalueren, differentiatie, pedagogisch-didactische vaardigheden van leraren en het verbeteren van de analyses van de ontwikkeling van leerlingen. Bijna de helft van de scholen gebruikt de subsidie hiervoor (45%).

Kijkend naar de verschillende schooltypen, zien we dat deze trend voor alle schooltypen geldt. Het vo valt op omdat zij de subsidie relatief veel vaker inzetten voor burgerschap en digitale geletterdheid dan de andere schooltypen.

Tabel 4.1 Inzet op de basisvaardigheden en overige activiteiten

	Totaal (n=1.108)	po (n=719)	vo (n=215)	sbo (n=70)	so (n=45)	vso (n=59)
Taal	1.050 (95%)	676 (94%)	210 (98%)	65 (93%)	42 (93%)	57 (97%)
Rekenen-wiskunde	987 (89%)	669 (93%)	210 (98%)	48 (69%)	21 (47%)	39 (66%)
Burgerschap	548 (49%)	286 (40%)	201 (93%)	23 (33%)	11 (24%)	27 (46%)
Digitale geletterdheid	362 (33%)	165 (23%)	154 (72%)	19 (18%)	8 (18%)	16 (27%)
Overige activiteiten*	499 (45%)	382 (53%)	77 (36%)	22 (31%)	8 (18%)	10 (17%)

* Verderop in dit hoofdstuk wordt dieper ingegaan op de invulling die scholen geven aan 'overige activiteiten'.

Bovenstaande kan onder andere verklaard worden door het aantal basisvaardigheden waarop scholen inzetten. Een school kan zich met de subsidie richten op één van de basisvaardigheden, maar ook op twee, drie of alle vier. Tabel 4.2 laat zien dat de meeste scholen inzetten op twee basisvaardigheden (42%).

Opvallend is dat weinig vo-scholen inzetten op een (3%) of twee (17%) basisvaardigheden en dat meer dan de helft van deze scholen aan alle vier de basisvaardigheden werkt (55%). Dit beeld stemt overeen met dat van de scholen uit tranche 1. In het so wordt het meest gekozen om met één basisvaardigheid aan de slag te gaan (47%). Bij scholen in het po, sbo en vso zien we een gelijkaardige trend waarbij vooral op twee of drie basisvaardigheden wordt ingezet.

Tabel 4.2 Inzet op aantal basisvaardigheden

	Totaal (n=1.108)	po (n=719)	vo (n=215)	sbo (n=70)	so (n=45)	vso (n=59)
Een	137 (12%)	84 (12%)	6 (3%)	15 (21%)	21 (47%)	11 (19%)
Twee	461 (42%)	350 (49%)	36 (17%)	34 (49%)	16 (36%)	25 (42%)
Drie	282 (25%)	190 (26%)	54 (25%)	13 (19%)	7 (16%)	18 (31%)
Vier	228 (21%)	95 (13%)	119 (55%)	8 (11%)	1 (2%)	5 (8%)

Veel scholen gebruiken de subsidie om aan meerdere basisvaardigheden te werken. Hierin zijn veel verschillende combinaties mogelijk. Uit Tabel 4.1 en Tabel 4.2 kan opgemaakt worden dat vooral de combinatie Taal en Rekenen-wiskunde veel voorkomt, al dan niet aangevuld met een van de andere basisvaardigheden. In het vo gaat het dan veelal om burgerschap.

Prioriteitsscholen

Wanneer wordt gekeken naar de vier basisvaardigheden, zien we geen opvallende verschillen tussen scholen die wel en niet als prioriteitsschool staan aangemerkt. Wel lijken prioriteitsscholen vaker in te zetten op 'overige activiteiten' (58%) ten opzichte van niet-prioriteitsscholen (41%).

Schoolgrootte

Voor elk schooltype geldt dat de schoolgrootte geen invloed heeft op de gekozen basisvaardigheden. Wel lijken grotere scholen, zowel in het po als in het vo, vaker te kiezen voor inzet op meerdere basisvaardigheden tegelijk, dan scholen die kleiner zijn. Zeer kleine en kleine po-scholen kiezen meestal voor twee basisvaardigheden (resp. 57% en 50%) en vo-scholen uit deze categorieën kiezen veelal twee (resp. 36% en 27%) of drie (resp. 38% en 27%) basisvaardigheden. In het vo geldt dat onder grote en zeer grote scholen de meerderheid kiest voor inzet op alle vier de basisvaardigheden (resp. 56% en 78%).

Achterstandscore¹⁹

Kijkend naar achterstandscore zien we in het po geen opvallende afwijkingen van het hierboven geschetste beeld. In het vo zien we een gelijkaardige trend, waarbij opvalt dat scholen met een zeer lage of lage achterstandscore vooral inzetten op taal (resp. 95% en 100%) en minder op de andere basisvaardigheden. Dit komt overeen met de bevindingen van tranche 1. Op het aantal basisvaardigheden waarop vo-scholen inzetten lijkt de achterstandscore niet van invloed.

Meertaligheid

Scholen kunnen voor de basisvaardigheid taal kiezen in hun aanpak meertaligheid inzetten. In de activiteitenplannen is nagegaan hoeveel scholen dit doen en hoe zij meertaligheid interpreteren: inzetten op/aandacht voor de moedertaal, Fries of Engels. Omdat er geen BES-scholen meedoen, is er geen sprake van Papiaments zoals in de meting van tranche 1. Ongeveer een op de acht (13%) scholen die de subsidie inzetten voor taal, hebben aandacht voor meertaligheid opgenomen in het activiteitenplan, zie Tabel 4.3. Opvallend is dat dit geldt voor een kwart van de vso-scholen (26%) en dat so-scholen hier juist relatief weinig op inzetten (7%).

Tabel 4.3 *Inzet op meertaligheid*

	Totaal (n=1.050)	po (n=676)	vo (n=210)	sbo (n=65)	so (n=42)	vso (n=57)
Ja	141 (13%)	90 (13%)	21 (10%)	12 (18%)	3 (7%)	15 (26%)

Op welke talen richt de aanpak zich op deze scholen? Bijna alle scholen die meertaligheid een plek geven in hun plan doen dit door aandacht te hebben voor de moedertaal van leerlingen (97%). Er is één school die

¹⁹ Wanneer wordt gekeken naar het achtergrondkenmerk achterstandscore, wordt enkel onderscheid gemaakt tussen po- en vo-scholen en worden het sbo, so en vso (gespecialiseerd onderwijs, go) achterwege gelaten. Voor het go worden namelijk geen achterstandscores berekend. Dit geldt voor dit gehele hoofdstuk.

aandacht besteedt aan het Fries en er zijn vier scholen die in het kader van meertaligheid met Engels aan de slag gaan.

Tabel 4.4 *Inzet op verschillende talen*

	Totaal (n=141)	po (n=90)	vo (n=21)	sbo (n=12)	so (n=3)	vso (n=15)
Moedertaal	137 (97%)	89 (99%)	18 (86%)	12 (100%)	3 (100%)	15 (100%)
Fries	1 (1%)	1 (1%) ²⁰	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
Engels	4 (2%)	1 (1%)	3 (14%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)

Met hoeveel partijen werken scholen samen?

Bij het ontwikkelen en uitvoeren van de activiteitenplannen werken scholen veel samen met verschillende partijen buiten de school.²¹ In Tabel 4.5 is weergegeven met hoeveel externe partijen scholen gemiddeld samenwerken binnen hun gehele activiteitenplan. Dit is niet onder de tranche 1 scholen gedaan, waardoor een vergelijking niet mogelijk is. Het gaat hierbij om het unieke aantal partners: als een school samenwerkt met een partij voor zowel de basisvaardigheid taal als rekenen, wordt deze partij in dit geval één keer meegeteld. Uit de analyse blijkt dat scholen gemiddeld samenwerken met vijf tot zes partners. Po-scholen lijken iets minder samenwerkingspartners op te zoeken dan scholen in het vo, maar het verschil is klein. Daarnaast lijken er iets minder partijen te worden aangehaakt in het so dan in hun reguliere equivalent. Tot slot valt op dat er hoge maximale aantallen voorkomen, in het vo bijvoorbeeld 35 samenwerkingspartners. In deze gevallen wordt er vaak aan alle basisvaardigheden gewerkt en zijn voor de verschillende basisvaardigheden meerdere, concrete interventies uitgewerkt in het activiteitenplan. Er wordt dan bijvoorbeeld in het kader van burgerschap samengewerkt met een grote groep aan culturele instellingen en musea, waardoor het aantal oploopt.

Tabel 4.5 *Aantal unieke samenwerkingspartners - totaal*

	Totaal (n=1.108)	po (n=719)	vo (n=215)	sbo (n=70)	so (n=45)	vso (n=59)
Gemiddeld	5,6	5,6	6,3	4,6	4,8	5,5
Minimum	0	0	0	0	0	0
Maximum	35	27	35	15	22	12
Modus*	4	4	5	1	3	5
Mediaan**	5	5	6	4	4	5

* Meest voorkomende cijfer

** Middelste getal van de cijferreeks

Vervolgens is geanalyseerd hoeveel samenwerkingspartners scholen hebben aangehaakt per basisvaardigheid, zie Tabel 4.6. Hierbij is het belangrijk op te merken dat er hier tussen de basisvaardigheden overlap kan zijn: als een school een partij inschakelt voor zowel taal als rekenen-wiskunde, wordt deze in dit geval bij beide meegeteld. Gemiddeld zetten scholen per basisvaardigheid twee of drie samenwerkingspartners in, waarbij externe partijen het meest worden ingevlogen voor taal en

²⁰ Er is één po-school die zich zowel op Fries als Engels richt. Daarom telt het totaal hier op tot 101%.

²¹ Niet in alle activiteitenplannen stonden de samenwerkingspartijen beschreven. In sommige plannen werd toegelicht dat dit in een later stadium geconcretiseerd wordt of staan er geen partners beschreven die wellicht later wel betrokken worden. Tegelijkertijd zijn de activiteitenplannen nog slechts een plan, wat kan betekenen dat alle partners in de uitvoering ook daadwerkelijk betrokken worden. Deze resultaten moeten daarom met enkele nuance geïnterpreteerd worden.

burgerschap. Opvallend is dat vooral het so meer externe partners betreft bij alle basisvaardigheden, ten opzichte van de andere onderwijstypen.

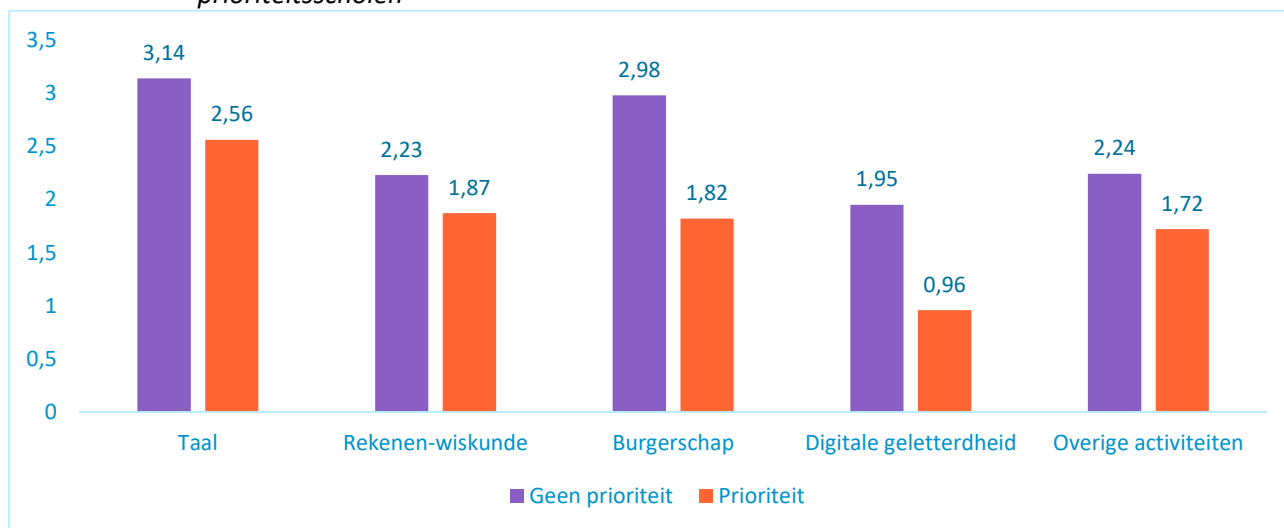
Tabel 4.6 Gemiddeld aantal samenwerkingspartners per basisvaardigheid (afgerond)

	Totaal	po	vo	sbo	so	vso
Taal	3	3	3	3	4	3
Rekenen-wiskunde	2	2	2	2	3	2
Burgerschap	3	3	3	3	4	3
Digitale geletterdheid	2	2	1	3	3	3
Overige activiteiten	2	2	2	2	3	2

Prioriteitsscholen

Prioriteitsscholen lijken over de basisvaardigheden heen iets minder samenwerkingspartners in te zetten, alhoewel de verschillen niet groot zijn. Dit geldt voornamelijk voor burgerschap en digitale geletterdheid. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat de prioriteitsscholen al (verplichte) een-op-een ondersteuning krijgen van een onderwijscoördinator van OCW.

Figuur 4.7 Gemiddeld aantal samenwerkingspartners per basisvaardigheid – uitgesplitst naar prioriteitsscholen

Schoolgrootte

Er lijkt geen verschil te zijn in het aantal samenwerkingspartners dat scholen betreft bij de plannen gebaseerd op schoolgrootte.

Achterstandsscore

De verwachte achterstanden op scholen lijken geen verschil te maken voor de mate waarin scholen externe partijen bij hun plannen invliegen.

Met welke partijen werken scholen samen?

Naast het aantal samenwerkingspartijen is het ook onderzocht met welke partners scholen optrekken in het realiseren van hun plannen. Tijdens het analyseren van de plannen is specifiek gelet op vijf typen samenwerkingspartijen (zie ook Bijlage 2 voor verdere toelichting op het codeboek):

- bibliotheken
- organisaties gericht op advies (bijv. advies, procesbegeleiding, expertise)

- organisaties gericht op scholing/professionalisering (bijv. scholing, training en professionalisering)
- onderwijs (o.a. samenwerking met andere scholen, een bovenschoolse werkgroep of het samenwerkingsverband)
- gemeente

Daarnaast was er ruimte om te noteren welke overige partijen bij de plannen worden betrokken.

In Tabel 4.8 t/m Tabel 4.12 wordt weergegeven welke partijen scholen per basisvaardigheid betrokken hebben. Over de basisvaardigheden heen wordt het meest samengewerkt met partijen in het kader van extern advies, procesbegeleiding of expertise. Ook voor scholing en professionalisering wordt vaak samengewerkt met externe partners. De bibliotheek wordt voornamelijk in het kader van taal aangehaakt. Dat gebeurt het meest in het vo (50%), gevolgd door het po (37%). Het speciaal onderwijs werkt minder samen met de bibliotheek (26%, 10% en 18%). Afhankelijk van de basisvaardigheid werk een kwart tot een vijfde (resp. 29%; 22%; 23%; 21%; 21%) van de scholen samen met andere onderwijspartners, zoals scholen in de buurt, samenwerkingen tussen het po en vo of initiatieven binnen het samenwerkingsverband. Tenslotte blijkt dat scholen weinig samenwerken met de gemeente, waarbij opvalt dat dit voor burgerschap vaker gebeurt (14%), vooral bij vo-scholen (26%).

Tabel 4.8 *Samenwerkingspartners - taal*

	Totaal (n=1.050)	po (n=676)	vo (n=210)	sbo (n=65)	so (n=42)	vso (n=57)
Bibliotheek	387 (37%)	252 (37%)	104 (50%)	17 (26%)	4 (10%)	10 (18%)
Extern advies	467 (44%)	311 (46%)	87 (41%)	30 (46%)	20 (48%)	19 (33%)
Extern scholing	406 (39%)	276 (41%)	78 (37%)	15 (23%)	18 (43%)	19 (33%)
Onderwijs	302 (29%)	189 (28%)	68 (32%)	16 (25%)	12 (29%)	17 (30%)
Gemeente	29 (3%)	21 (3%)	6 (3%)	1 (2%)	0 (0%)	1 (2%)

Tabel 4.9 *Samenwerkingspartners – rekenen-wiskunde*

	Totaal (n=926)	po (n=629)	vo (n=194)	sbo (n=47)	so (n=17)	vso (n=39)
Bibliotheek	49 (5%)	33 (5%)	12 (6%)	2 (4%)	1 (6%)	1 (3%)
Extern advies	384 (41%)	281 (45%)	61 (31%)	25 (53%)	6 (35%)	11 (28%)
Extern scholing	333 (36%)	239 (38%)	54 (28%)	15 (32%)	8 (47%)	17 (44%)
Onderwijs	202 (22%)	128 (20%)	61 (31%)	9 (19%)	1 (6%)	3 (8%)
Gemeente	10 (1%)	7 (1%)	3 (2%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)

Tabel 4.10 *Samenwerkingspartners - burgerschap*

	Totaal (n=501)	po (n=270)	vo (n=174)	sbo (n=23)	so (n=11)	vso (n=23)
Bibliotheek	37 (7%)	17 (6%)	16 (9%)	1 (4%)	1 (9%)	2 (9%)
Extern advies	217 (43%)	100 (37%)	91 (52%)	8 (35%)	7 (64%)	11 (48%)
Extern scholing	129 (26%)	65 (24%)	46 (26%)	7 (30%)	3 (27%)	8 (35%)
Onderwijs	117 (23%)	45 (17%)	54 (31%)	8 (35%)	3 (27%)	7 (30%)
Gemeente	69 (14%)	19 (7%)	46 (26%)	2 (9%)	1 (9%)	1 (4%)

Tabel 4.11 Samenwerkingspartners - digitale geletterdheid

	Totaal (n=340)	po (n=159)	vo (n=138)	sbo (n=19)	so (n=8)	vso (n=16)
Bibliotheek	23 (7%)	14 (9%)	8 (6%)	1 (5%)	0 (0%)	0 (0%)
Extern advies	111 (33%)	51 (32%)	54 (39%)	2 (11%)	1 (13%)	3 (19%)
Extern scholing	63 (19%)	22 (14%)	31 (22%)	7 (37%)	2 (25%)	1 (6%)
Onderwijs	73 (21%)	30 (19%)	33 (24%)	7 (37%)	1 (13%)	2 (13%)
Gemeente	2 (1%)	0 (0%)	2 (1%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)

Tabel 4.12 Samenwerkingspartners - overige activiteiten

	Totaal (n=499)	po (n=382)	vo (n=77)	sbo (n=22)	so (n=8)	vso (n=10)
Bibliotheek	35 (7%)	20 (5%)	14 (18%)	1 (5%)	0 (0%)	0 (0%)
Extern advies	223 (45%)	169 (44%)	41 (53%)	7 (32%)	4 (50%)	2 (20%)
Extern scholing	203 (41%)	154 (40%)	34 (44%)	8 (36%)	2 (25%)	5 (50%)
Onderwijs	107 (21%)	87 (23%)	14 (18%)	4 (18%)	0 (0%)	2 (20%)
Gemeente	8 (2%)	6 (2%)	2 (3%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)

Welke samenwerkingspartners worden verder genoemd?

In de activiteitenplannen wordt een breed scala aan verschillende samenwerkingspartners genoemd. Externe partijen die niet onder een van bovenstaande vijf categorieën vallen zijn genoteerd. In Tabel 4.13 en Tabel 4.14 is per basisvaardigheid te zien welke andere partijen veel werden genoemd in de plannen. Vanwege de grote variatie in antwoorden is dit geen compleet overzicht en worden alleen de meest genoemde en regelmatig genoemde antwoorden weergegeven.

Bij het werken aan de basisvaardigheid taal worden uiteenlopende partijen betrokken. Scholen trekken samen op met uitgeverijen en boekhandels, met ouders en met logopediepraktijken. Ook verschillende methoden, ontwikkelaars en aanbieders worden veel aangehaakt. Daarnaast wordt er samengewerkt met externe organisaties op verschillende manieren, de kinderopvang, het LOWAN in het kader van nieuwkomers, culturele instellingen en verschillende hogescholen en universiteiten. Ook voor rekenen-wiskunde worden uitgevers, ouders en ontwikkelaars en aanbieders van materialen veel betrokken. Ook expertisecentra gericht op deze basisvaardigheid worden hier vaak genoemd.

Tabel 4.13 Samenwerkingspartners – taal en rekenen-wiskunde

Taal	Rekenen-wiskunde
<u>Meest genoemd</u> • Uitgeverijen • Boekhandels • Ouders • Logopediepraktijken • Verschillende methoden/ontwikkelaars <u>Overig</u> • Externe RT'ers • Toetsontwikkelaars • Stichtingen t.b.v. stimuleren van taal, lezen en schrijven • Kinderopvang • Leverancier van schoolmiddelen- en materialen • Gastsprekers • Gespecialiseerde doelgroeporganisaties • Culturele instellingen • Hogescholen en universiteiten	<u>Meest genoemd</u> • Uitgeverijen • Ouders • Ontwikkelaars en aanbieders materialen • Landelijke expertisecentra <u>Overig</u> • Externe rekenspecialisten (bijv. om audits uit te voeren) • Toetsontwikkelaars • Hogescholen en universiteiten • Vakvereniging voor wiskundedocenten

In het kader van burgerschap weerspiegelen de samenwerkingspartners de inzet van de scholen. Er wordt gewerkt aan sociaal emotionele vaardigheden, bijvoorbeeld door Kanjertraining in te zetten, maar er wordt ook veel aandacht besteed aan cultuur, democratie, sport en gezondheid. Tenslotte wordt regelmatig genoemd dat er verbinding wordt gelegd met organisaties in de wijk; zowel rondom zorg, ouderen en buurtcentra, maar ook sportclubs en het bedrijfsleven worden de school in gehaald of bezocht. Scholen werken voor digitale geletterdheid vooral samen met ICT-experts, gastdocenten en aanbieders van digitale methoden. Ook ouders worden bij dit onderwerp betrokken en in mindere mate uitgevers en universiteiten. Bij overige activiteiten werden weinig overige samenwerkingspartners benoemd. Waarschijnlijk werken veel scholen in dit kader samen met partijen rondom professionalisering (zie ook Tabel 4.15).

Tabel 4.14 Samenwerkingspartners – burgerschap, digitale geletterdheid en overige activiteiten

Burgerschap	Digitale geletterdheid	Overige activiteiten
<u>Meest genoemd</u> • Ontwikkelaars van effectieve gedragsinterventies • Gastsprekers en gastlessen • Culturele instellingen zoals theaters/theatergroepen, musea • Organisaties in de wijk (bijv. rondom zorg, ouderen of buurtcentra) • Bedrijven in de buurt • Sportverenigingen <u>Overig</u> • Gespecialiseerde doelgroeporganisaties • Gebedshuizen • Gezonde school • Jongerenwerk	<u>Meest genoemd</u> • ICT-experts (bedrijven, deskundigen) • Gastdocent/gastspreker • Ouders • Aanbieders digitale lesmethoden/materialen <u>Overig</u> • Uitgevers • Universiteiten	<u>Meest genoemd</u> • Ontwikkelaars van leerlingvolgsysteem • Aanbieders van materialen <u>Overig</u> • Toetsontwikkelaars • Pabo's • Universiteiten en hogescholen • Hoogbegaafdheidsspecialisten

Overige activiteiten

De categorie 'overige/leergebied overstijgende activiteiten' is nieuw in tranche 2. Om inzichtelijk te maken wat scholen in dit kader opnemen in hun activiteitenplannen, is er voor zes categorieën onderzocht in welke mate deze in de plannen voorkomen (zie ook Bijlage 2 voor verdere toelichting op het codeboek):

- Visie: het (door)ontwikkelen en/of borgen van onderwijsvisie, (door)ontwikkelen en/of borgen van een professionele leercultuur, overkoepelende didactiek.
- Extra inzet personeel: het extra inzetten van bijvoorbeeld leerkrachten, ib'ers of onderwijsassistenten.
- Materialen en inrichting: aanschaffen voor zaken rondom de inrichting, methoden en/of materialen.
- Leerlingvolgsysteem: het aanschaffen of (door)ontwikkelen van een leerlingvolgsysteem.
- Professionalisering: professionalisering van het personeel binnen de school.
- Overlegstructuur: het opbouwen van (overleg)structuren binnen de school, zoals leerteams, werkgroepen of standaard overleggen t.b.v. een basisvaardigheid.

Op basis van een eerste, korte analyse van de gegeven antwoorden en de meting van tranche 1 is gekozen voor deze zes categorieën. Scholen kunnen aan één of meerdere van deze categorieën werken, afhankelijk van wat en hoeveel zij binnen 'overige activiteiten' doen op hun school. Tenslotte is deze lijst niet uitputtend: het kan zijn dat scholen op een andere manier dan een van deze zes de subsidie inzetten. Over wat zij dan wel doen kan op basis van deze analyse geen uitspraak gedaan worden.

De scholen die inzetten op overige of leergebiedoverstijgende activiteiten kiezen het vaakst voor activiteiten rondom professionalisering en scholing van het personeel (58%) (Tabel 4.15). Hierbij zetten scholen bijvoorbeeld in op EDI, IEP, formatief handelen, hoge verwachtingen, traumasensitief lesgeven, omgaan met destructief gedrag en spelend leren. Verder wordt door ongeveer een derde van de scholen gekozen voor het extra inzetten van personeel (35%), het aanschaffen van materialen en inrichting (34%) en het werken aan de visie (32%). Een kwart van de scholen gaat aan de slag met (overleg)structuren binnen de school (25%), voornamelijk in het vo (34%) en het sbo (36%). Tenslotte richt een kleine groep

scholen zich op het leerlingvolgsysteem (15%), waarbij opvalt dat dit voornamelijk in het po (16%) en vo (17%) gebeurt.

Tabel 4.15 *Interventies binnen overige/leergebiedoverstijgende activiteiten*

	Totaal (n=499)	po (n=382)	vo (n=77)	sbo (n=22)	so (n=8)	vso (n=10)
Visie	162 (32%)	113 (30%)	33 (43%)	11 (50%)	1 (13%)	4 (40%)
Extra inzet personeel	174 (35%)	149 (39%)	15 (19%)	5 (23%)	2 (25%)	3 (30%)
Materialen en inrichting	169 (34%)	133 (35%)	19 (25%)	6 (27%)	6 (75%)	5 (50%)
Leerlingvolgsysteem	77 (15%)	63 (16%)	13 (17%)	0 (0%)	1 (13%)	0 (0%)
Professionalisering	290 (58%)	220 (58%)	45 (58%)	15 (68%)	4 (50%)	6 (60%)
Overlegstructuur	125 (25%)	89 (23%)	26 (34%)	8 (36%)	1 (13%)	1 (10%)

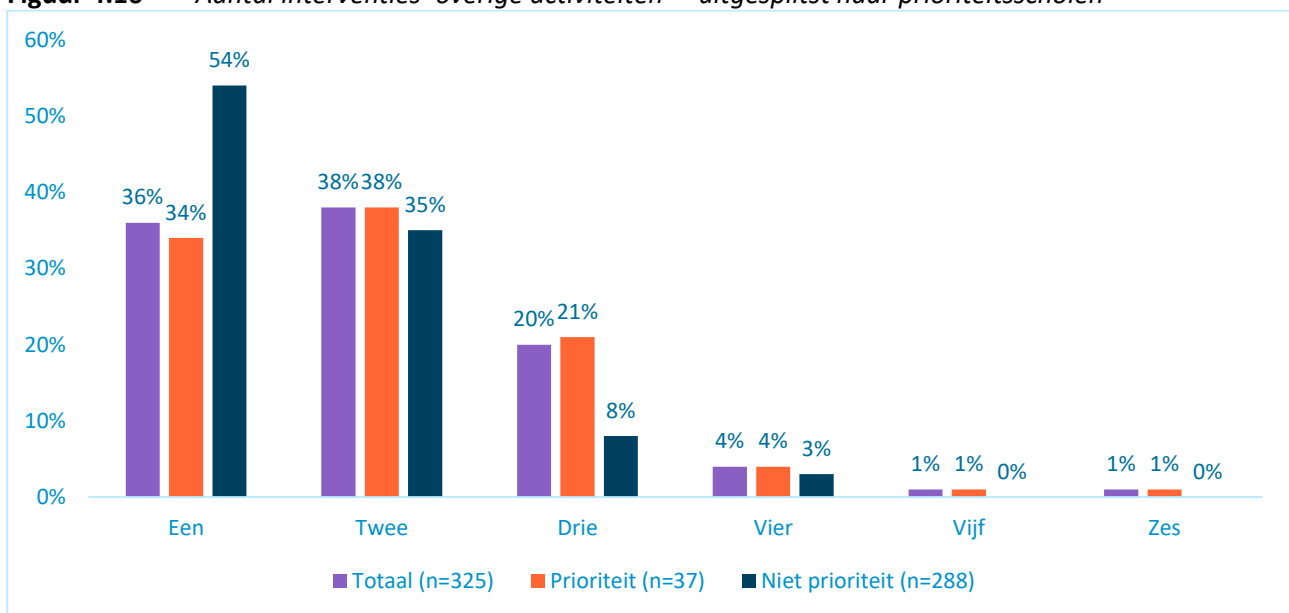
* NB. Omdat scholen op meerdere interventies kunnen inzetten, tellen deze percentages niet op tot 100%.

Prioriteitsscholen

Wanneer wordt vergeleken op welke interventies prioriteitsscholen binnen overige activiteiten inzetten met de inzet van niet-prioriteitsscholen, komt een aantal verschillen naar voren. Prioriteitsscholen lijken in hun plannen minder vaak te beschrijven dat ze focussen op (onderwijs)visie (22% t.o.v. 33% bij niet-prioriteitsscholen), een leerlingvolgsysteem (7% t.o.v. 17% bij niet-prioriteitsscholen), professionalisering (41% t.o.v. 58% bij niet-prioriteitsscholen) en overlegstructuren (0% t.o.v. 30% bij niet-prioriteitsscholen).

Om dit beeld te verklaren is een aanvullende analyse uitgevoerd naar het aantal maatregelen waarop scholen inzetten binnen overige activiteiten, zie Tabel 4.16. Daaruit blijkt dat prioriteitsscholen hoofdzakelijk inzetten op één (54%) of twee (35%) typen interventie, terwijl scholen die niet als prioriteitsschool aangemerkt zijn vaker voor drie of meer soorten tegelijk kiezen.

Figuur 4.16 *Aantal interventies 'overige activiteiten' – uitgesplitst naar prioriteitsscholen*

Schoolgrootte

Ook in schoolgrootte zijn een aantal verschillen. In het po zien we dat grotere scholen meer inzetten op professionalisering (van 49% bij zeer kleine scholen oplopend tot 69% bij zeer grote scholen). Dit geldt ook voor de mate waarin (overleg)structuren binnen de school worden opgezet. Daar is het verschil groter: 13 procent van de zeer kleine scholen doet dit ten opzichte van 20 procent van de gemiddeld grote scholen en 40 procent van de zeer grote scholen. Een vergelijkbare trend komt naar voren in het vo, waar 35 procent

van de grote scholen en 93 procent van de zeer grote scholen de subsidie inzet om structuren binnen de school op of uit te bouwen. Tot slot blijkt in het vo dat grotere scholen vaker inzetten op leerlingvolgsystemen (resp. 0%, 10%, 14%, 19%, 29%).

Achterstandsscore

Er zijn nauwelijks verschillen tussen scholen gevonden op basis van verwachte achterstanden. Enkel valt op dat po-scholen met hogere achterstandsscores vaker inzetten op het werken aan overlegstructuren (resp. 0%, 0%, 14%, 21%, 26%).

Op welke doelgroep richten scholen zich?

In de beschrijving van de activiteiten dienen scholen aan te geven voor welke leerlingen de maatregelen bedoeld zijn. Sommige maatregelen richten zich op de school als geheel of zijn niet specifiek toegespitst op bepaalde leerlingen, maar een school kan ook kiezen voor een doelgerichte benadering. Veel activiteitenplannen omvatten verschillende maatregelen en interventies, waardoor het kan voorkomen dat een plan deels bestaat uit schoolbrede inzet en deels uit inzet voor een specifieke groep leerlingen.

In de analyse is voor elke basisvaardigheid beoordeeld op welke doelgroep de inzet zich hoofdzakelijk richt. De resultaten hiervan zijn weergegeven in Tabel 4.17 t/m 4.21. Daaruit blijkt dat de inzet op taal het vaakst een combinatie is van een doelgerichte en schoolbrede aanpak (resp. 43%). Bij inzet op de andere basisvaardigheden ligt de focus vaker op de hele school (resp. 44%, 66%, 56% en 57%). In de meeste gevallen kiest het speciaal onderwijs (zowel sbo, so als vso) duidelijker voor ofwel een schoolbrede aanpak of een aanpak voor een specifieke doelgroep in plaats van een gecombineerde aanpak.

Tabel 4.17 Doelgroep van de inzet op taal

	Totaal (n=1.050)	po (n=676)	vo (n=210)	sbo (n=65)	so (n=42)	vso (n=57)
Hele school	384 (37%)	234 (35%)	86 (41%)	28 (43%)	16 (38%)	20 (35%)
Deel van de school	207 (20%)	123 (18%)	36 (17%)	16 (25%)	9 (21%)	23 (40%)
Beiden: schoolbreed en een doelgroep	459 (43%)	319 (47%)	88 (42%)	21 (32%)	17 (41%)	14 (25%)

Tabel 4.18 Doelgroep van de inzet op rekenen-wiskunde

	Totaal (n=828)	po (n=540)	vo (n=194)	sbo (n=42)	so (n=16)	vso (n=36)
Hele school	363 (44%)	234 (43%)	77 (40%)	27 (64%)	9 (56%)	16 (16%)
Deel van de school	196 (24%)	116 (21%)	52 (27%)	9 (21%)	4 (25%)	15 (15%)
Beiden: schoolbreed en een doelgroep	269 (32%)	190 (35%)	65 (34%)	6 (14%)	3 (19%)	5 (5%)

Tabel 4.19 Doelgroep van de inzet op burgerschap

	Totaal (n=460)	po (n=229)	vo (n=175)	sbo (n=22)	so (n=11)	vso (n=23)
Hele school	303 (66%)	161 (70%)	116 (66%)	14 (64%)	5 (45%)	7 (30%)
Deel van de school	68 (15%)	26 (12%)	22 (13%)	4 (18%)	5 (45%)	11 (48%)
Beiden: schoolbreed en een doelgroep	89 (19%)	42 (18%)	37 (21%)	4 (18%)	1 (10%)	5 (22%)

Tabel 4.20 Doelgroep van de inzet op digitale geletterdheid

	Totaal (n=311)	po (n=135)	vo (n=136)	Sbo (n=18)	so (n=8)	vso (n=14)
Hele school	175 (56%)	79 (59%)	67 (49%)	14 (78%)	7 (88%)	8 (57%)
Deel van de school	82 (26%)	31 (23%)	40(29%)	4 (22%)	1 (12%)	6 (43%)
Beiden: schoolbreed en een doelgroep	54 (17%)	25 (18%)	29(22%)	0 (0%)	0 (%)	0 (0%)

Tabel 4.21 Doelgroep van de inzet op overige activiteiten

	Totaal (n=421)	po (n=314)	vo (n=72)	sbo (n=19)	so (n=8)	vso (n=8)
Hele school	239 (57%)	163 (52%)	55 (76%)	12 (63%)	5 (63%)	4 (50%)
Deel van de school	66 (16%)	51 (16%)	5 (7%)	4 (21%)	3 (38%)	3 (38%)
Beiden: schoolbreed en een doelgroep	116 (28%)	100 (32%)	12 (17%)	3 (16%)	0 (0%)	1 (13%)

Welke leerlingen vormen de doelgroep?

Wanneer scholen kiezen voor een (deels) doelgerichte inzet van de subsidie, komt een grote variatie aan doelgroepen voorbij. We zien dat scholen in hun inzet veel differentiëren en bijvoorbeeld voor de onderbouw en de bovenbouw andere interventies inzetten. Hierin zien we een wisselend beeld voor het po en het vo, waarbij het sbo en so de lijn van het po volgen en het vso aansluit bij het beeld van het vo.

Scholen in het po lijken het meest verspreid over de school inzet te plegen. Dit zien we het sterkst terug bij de inzet op taal: waar een deel van de scholen focust op de bovenbouw of inzet vanaf groep 3 of groep 4, zijn er ook veel scholen die specifiek inzetten op de kleutergroepen of groep 3 en 4. Ook wordt regelmatig genoemd dat er wordt ingezet op leerlingen met een NT2-achtergrond, uit taalarme gezinnen, zwakke lezers, leerlingen met achterstanden en leerlingen die meer ondersteuning nodig hebben. Voor rekenen-wiskunde zetten ze vaker in op de groepen 3 of 4 tot en met 8, alhoewel een minderheid aan scholen ook plannen heeft voor de kleutergroepen. Verder noemen ze leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben, zwakke rekenaars (op basis van referentieniveaus, Citoscores etc.) als doelgroep. Bij burgerschap en digitale geletterdheid ligt het zwaartepunt duidelijker op de bovenbouw en daarop volgend de middenbouw. Hier worden weinig achtergrondkenmerken van kinderen genoemd als criterium om op bepaalde leerlingen in te zetten.

Er is over de schooltypen en basisvaardigheden heen weinig aandacht voor leerlingen die extra uitdaging nodig hebben. Opvallend is dat hier bij overige activiteiten wel vaker aandacht voor is, voornamelijk in het po. Het gaat dan bijvoorbeeld om meer- en hoogbegaafde leerlingen of leerlingen die geselecteerd zijn voor een plusklas. Daarnaast baseren po-scholen hun doelgroep op leerlingen die meer begeleiding nodig hebben (zorgleerlingen, leerlingen met eigen leerlijn, OPP, RT, 'leerlingen die gedragsmatig opvallen', 'leerlingen die stagnatie in de ontwikkeling laten zien'), meertalige/NT2-leerlingen en nieuwkomers. Ondanks dat de meeste scholen inzetten op de midden- en bovenbouw, heeft een deel van de po-scholen in het kader van overige activiteiten ook aandacht voor de kleuters en (de overgang naar) groep 3.

In het vo wordt voor alle basisvaardigheden hoofdzakelijk gefocust op de onderbouw. Waar po-scholen zich voor taal en rekenen-wiskunde regelmatig focussen op leerlingen met bepaalde kenmerken, vaardigheden of achterstanden, lijkt het vo zich hier minder specifiek op te richten. Een doelgerichte aanpak is hier meestal gebaseerd op leerjaar. Alleen bij taal wordt regelmatig genoemd dat er wordt ingestoken op NT2-leerlingen. De inzet op overige activiteiten geldt relatief vaak voor specifiek de brugklas.

Prioriteitsscholen

Er zijn geen verschillen in de doelgroep die prioriteitsscholen en reguliere scholen met de inzet willen bereiken. De enige afwijking van bovenstaand beeld is dat prioriteitsscholen voor de basisvaardigheid burgerschap relatief vaker dan niet-prioriteitsscholen inzetten op de hele school (84% t.o.v. 69%) en dus minder vaak burgerschapsinterventies inzetten op een bepaalde groep leerlingen.

Schoolgrootte

In het po lijkt te gelden dat kleinere scholen vaker kiezen voor een aanpak voor de hele school, vooral als we kijken naar digitale geletterdheid en overige activiteiten. De grotere po-scholen specificeren dus iets vaker (een deel van) hun plannen. In het vo valt enkel op dat zeer kleine scholen bij burgerschap juist vaker kiezen voor een (deels) doelgerichte aanpak (35% hele school, 30% deel, 35% combinatie) dan het gemiddelde van vo-scholen (76% hele school, 7% deel, 17% combinatie).

Achterstandsscore

Achterstandsscores hebben geen invloed op de doelgroepen waarop scholen zich richten.

Hoe expliciet en meetbaar worden de doelen beschreven?

Tenslotte staat in de activiteitenplannen beschreven welke doelen scholen met de genomen maatregelen willen bereiken. In de analyse is beoordeeld in hoeverre deze doelen hoofdzakelijk kwalitatief (het verbeteren van..., leerlingen/leerkrachten ontwikkelen vaardigheden op gebied van X) of kwantitatief (..% van de leerlingen haalt niveau X/heeft X afgerond), en daarmee meetbaar, van aard zijn. Wederom kan een combinatie van kwalitatief en kwantitatief voorkomen als voor verschillende interventies andersoortige doelen zijn omschreven.

In Tabel 4.22 t/m Tabel 4.26 worden de resultaten van deze analyse weergegeven. Dit is apart gedaan voor de vier basisvaardigheden en daarmee preciezer dan bij tranche 1. Over alle schooltypen en basisvaardigheden zien we dat de meerderheid van de scholen kwalitatieve doelen heeft gesteld. Voor de basisvaardigheden taal en rekenen-wiskunde hebben bijna alle scholen expliciete doelen opgesteld. Naast de kwalitatieve doelen, stellen scholen regelmatig ook kwantitatieve doelen. Het enkel stellen van kwantitatieve doelen zien we bij deze basisvaardigheden in geen enkel schooltype veel voor. Wel lijken we onder de scholen een ontwikkeling te zien naar het formuleren naar meer kwantitatieve doelen ten opzichte van tranche 1.

Voor burgerschap, digitale geletterdheid en overige activiteiten geldt nog sterker dat er hoofdzakelijk kwalitatieve doelen worden gesteld. Relatief meer scholen omschreven in hun plannen geen expliciete doelen op deze terreinen en er worden tevens minder kwantitatieve doelstellingen geformuleerd.

Tabel 4.22 Doelgerichtheid van de inzet op taal

	Totaal (n=1.045)	po (n=673)	vo (n=209)	sbo (n=64)	so (n=42)	vso (n=57)
Geen expliciet doel	31 (3%)	18 (3%)	6 (3%)	2 (3%)	2 (5%)	3 (5%)
Kwalitatief doel	700 (67%)	437 (65%)	153 (73%)	42 (66%)	25 (60%)	43 (75%)
Kwantitatief doel	120 (11%)	80 (12%)	22 (11%)	6 (9%)	9 (21%)	3 (5%)
Zowel kwalitatief als kwantitatief	194 (19%)	138 (21%)	28 (13%)	14 (22%)	6 (14%)	8 (14%)

Tabel 4.23 *Doelgerichtheid van de inzet op rekenen-wiskunde*

	Totaal (n=917)	po (n=618)	vo (n=196)	sbo (n=47)	so (n=17)	vso (n=39)
Geen expliciet doel	47 (5%)	34 (6%)	7 (4%)	3 (6%)	1 (6%)	2 (5%)
Kwalitatief doel	569 (62%)	366 (59%)	131 (67%)	30 (64%)	11 (65%)	31 (79%)
Kwantitatief doel	143 (16%)	102 (17%)	26 (13%)	10 (21%)	2 (12%)	3 (8%)
Zowel kwalitatief als kwantitatief	158 (17%)	116(19%)	32 (16%)	4 (9%)	3 (18%)	3 (8%)

Tabel 4.24 *Doelgerichtheid van de inzet op burgerschap*

	Totaal (n=485)	po (n=254)	vo (n=175)	sbo (n=23)	so (n=11)	vso (n=23)
Geen expliciet doel	76 (16%)	50 (20%)	12 (7%)	4 (17%)	3 (27%)	7 (30%)
Kwalitatief doel	397 (82%)	198 (78%)	160 (91%)	19 (83%)	8 (73%)	13 (57%)
Kwantitatief doel	4 (1%)	2 (1%)	2 (1%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
Zowel kwalitatief als kwantitatief	8 (2%)	4 (2%)	1 (1%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (13%)

Tabel 4.25 *Doelgerichtheid van de inzet op digitale geletterdheid*

	Totaal (n=333)	po (n=151)	vo (n=139)	Sbo (n=19)	so (n=8)	vso (n=16)
Geen expliciet doel	42 (13%)	23 (15%)	9 (6%)	4 (21%)	0 (0%)	6 (38%)
Kwalitatief doel	283 (85%)	125 (83%)	127(91%)	14 (74%)	8 (100%)	9 (56%)
Kwantitatief doel	2 (1%)	2 (1%)	0(0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
Zowel kwalitatief als kwantitatief	6 (2%)	1 (1%)	3 (3%)	1 (5%)	0 (0%)	1 (6%)

Tabel 4.26 *Doelgerichtheid van de inzet op overige activiteiten*

	Totaal (n=490)	po (n=374)	vo (n=76)	sbo (n=22)	so (n=8)	vso (n=10)
Geen expliciet doel	58 (12%)	41 (11%)	9 (12%)	5 (23%)	0 (0%)	3 (30%)
Kwalitatief doel	376 (77%)	284 (76%)	64 (84%)	15 (68%)	6 (74%)	7 (70%)
Kwantitatief doel	22 (4%)	18 (5%)	2(3%)	1 (5%)	1 (13%)	0 (0%)
Zowel kwalitatief als kwantitatief	34 (7%)	31 (8%)	1 (1%)	1 (5%)	1 (13%)	0 (0%)

Prioriteitsscholen

Er lijken geen verschillen te zijn in de doelformulering van scholen die wel of niet als prioriteitsschool zijn aangemerkt.

Schoolgrootte

Schoolgrootte heeft geen invloed op de manier waarop scholen hun doelen omschrijven.

Achterstandscore

Over het algemeen zien we voor alle onderwijstypen eenzelfde trend als in de bovenstaande tabellen. Enkel valt op dat, zowel in het po als het vo, scholen met een zeer lage of lage achterstandscore vaker een expliciet doel lijken te formuleren dan scholen met een hoge of zeer achterstandscore. Tegelijkertijd lijken scholen met hogere achterstandscores als ze expliciete doelen formuleren, wel iets vaker te kiezen voor een kwantitatief doel of een combinatie van kwalitatieve en kwantitatieve doelen.

4.2 Samenvatting

In dit hoofdstuk zijn de resultaten beschreven van de systematische inhoudsanalyse van een steekproef van 1.108 zorgvuldig gekozen activiteitenplannen. Hierbij is gekeken naar overeenkomsten en verschillen tussen de scholen naar een aantal achtergrondkenmerken: onderwijssector, prioriteitsscholen, schoolgrootte en achterstandsscore. Samengevat zijn dit de belangrijkste resultaten:

- De subsidie wordt het meest ingezet voor de basisvaardigheid taal (95%), gevolgd door rekenen-wiskunde (89%). Ongeveer de helft van de scholen zet in op burgerschap (49%) en op overige/leergebied overstijgende activiteiten (45%). Tot slot wordt de subsidie door een derde van de scholen benut voor digitale geletterdheid (33%). Dit beeld komt in hoge mate overeen met dat van de tranche 1 scholen.
- Scholen zetten meestal in op twee basisvaardigheden tegelijk (42%). Opvallend is dat vo-scholen vaak aan veel basisvaardigheden tegelijk werken: meer dan de helft van deze scholen werkt aan alle vier de basisvaardigheden (55%). Ook dit is overeenkomstig de tranche 1 scholen.
- Ongeveer een op de acht scholen die zich bezighoudt met de basisvaardigheid taal heeft hierbij aandacht voor meertaligheid (13%). Dit gebeurt relatief vaak in het vso (26%). Scholen met een focus op meertaligheid zetten daarbij vooral in op de moedertaal van leerlingen (97%).
- In deze meting is uitgebreid stilgestaan met het aantal en type partners waarmee scholen (zeggen te gaan) samenwerken om de basisvaardigheden van hun leerlingen te verbeteren. Gemiddeld werken scholen met vijf of zes partijen samen, waarbij po-scholen over het algemeen iets minder partners opzoeken dan vo-scholen. Voor taal en burgerschap worden gemiddeld meer samenwerkingen aangegaan dan voor de overige basisvaardigheden. Prioriteitsscholen vliegen iets minder partijen in dan scholen die niet als prioriteitsschool zijn aangemerkt.
- Scholen werken het meest samen met externe partners in het kader van advies, procesbegeleiding of expertise en voor scholing en professionalisering. Voor de basisvaardigheid taal wordt ook de bibliotheek vaak aangehaakt (37%). Ongeveer een derde tot een kwart van de scholen (afhankelijk van de basisvaardigheid) werkt samen met andere onderwijspartners, zoals scholen in de buurt of het samenwerkingsverband. Er wordt weinig samengewerkt met de gemeente. Naast deze vijf categorieën wordt een breed scala aan verschillende samenwerkingspartijen genoemd in de activiteitenplannen.
- Nieuw in tranche 2 is dat scholen de subsidie kunnen inzetten voor overige/leergebied overstijgende activiteiten. Scholen die dit doen gebruiken de subsidie het vaakst voor scholing en professionalisering van het personeel (58%). Ongeveer een derde van de scholen zet in op extra personeel in of om de klas (35%), het aanschaffen van materialen en inrichting (34%) en het werken aan de (onderwijs)visie (32%). Een kwart van de scholen gaat aan de slag met (overleg)structuren binnen de school (25%) en een kleine groep vooral po- en vo-scholen gebruikt de subsidie om zich te richten op het leerlingvolgsysteem (15%).
- Voor elke basisvaardigheid is gekeken naar de doelgroep die scholen met de inzet willen bereiken: de hele school, een deel van de school of een combinatie van een schoolbrede en doelgerichte aanpak. De inzet op taal is het vaakst een combinatie van een doelgerichte en schoolbrede aanpak (43%). Bij inzet op de andere basisvaardigheden ligt de focus vaker op de hele school (resp. 44%, 66%, 56% en 57%).
- Als scholen kiezen voor een specifieke doelgroep zien we in het po veel verschillende doelgroepen voorbij komen. Waar een deel van de scholen focust op de bovenbouw, richten andere scholen zich juist op de kleutergroepen of de middenbouw. Verder worden veel leerlingkenmerken gebruikt als

criteria: van achterstanden en achtergronden tot ondersteuningsvragen. In het vo wordt vooral onderscheid gemaakt op basis van leerjaar.

- In de activiteitenplannen beschrijven scholen de doelen die zij met hun aanpak willen bereiken. Over alle schooltypen en basisvaardigheden zien we dat de meerderheid van de scholen kwalitatieve doelen heeft gesteld. Voor de basisvaardigheden taal en rekenen-wiskunde hebben bijna alle scholen expliciete doelen (kwantitatieve of een combinatie van kwantitatieve en kwalitatieve doelen) opgesteld. Naast de kwalitatieve doelen, stellen scholen regelmatig ook kwantitatieve doelen. Voor burgerschap, digitale geletterdheid en overige activiteiten geldt nog sterker dat er hoofdzakelijk kwalitatieve doelen worden gesteld. Toch lijkt het erop dat scholen bij tranche 2 vaker dan bij tranche 1 kwantitatieve doelen hebben geformuleerd.

Hoofdstuk 5 rapporteert de resultaten van de enquête die onder de gesubsidieerde scholen in afgenomen. Hoe verloopt de uitvoering van de activiteitenplannen op de scholen? En is dat anders dan bij de tranche 1 scholen?

5. Hoe verloopt de uitvoering van de activiteitenplannen op scholen?

Om na te gaan hoe in de alledaagse onderwijspraktijk uitvoering wordt gegeven aan de activiteitenplannen, is in de periode februari tot en met maart 2024 een enquête afgenomen onder de deelnemende scholen uit tranche 2, tijdvak 1²² van de subsidieregeling 'Verbetering basisvaardigheden'. Deze enquête is bedoeld als startmeting om een beeld te verkrijgen van de stand van zaken in het eerste schooljaar. Met een interval van ongeveer een jaar zal onder deze scholen nog een eindmeting plaatsvinden.

Dit hoofdstuk bevat de resultaten van de enquête waar in totaal 1.938 scholen hun medewerking aan hebben verleend (po: 1.364; vo: 418; go: 156). Dit betreft 85 procent van het totaal aantal deelnemende po-scholen in tranche 2, tijdvak 1, 86 procent van de vo-scholen en 83 procent van de go-scholen.²³ Deze hoge respons is representatief naar type school (prioriteitsschool en overige school), schoolgrootte, achterstandscore en hoogte van het subsidiebedrag.

Dit hoofdstuk start met informatie over de basisvaardigheden waarop scholen inzetten (paragraaf 5.1) en vervolgt met informatie over de activiteitenplannen en interventiekeuze van de scholen (paragraaf 5.2). Paragraaf 5.3 gaat over het verloop van de uitvoering van de activiteitenplannen op de scholen en in paragraaf 5.4 is beschreven welke partijen betrokken zijn bij de uitvoering van de activiteitenplannen. In paragraaf 5.5 staan de bevindingen ten aanzien van de geboden ondersteuning door het ministerie van OCW bij het toewerken naar betere basisvaardigheden centraal. Paragraaf 5.6 beschrijft de ervaren effecten tot nu toe en tot slot geeft paragraaf 5.7 een samenvatting van de belangrijkste resultaten van de enquête.

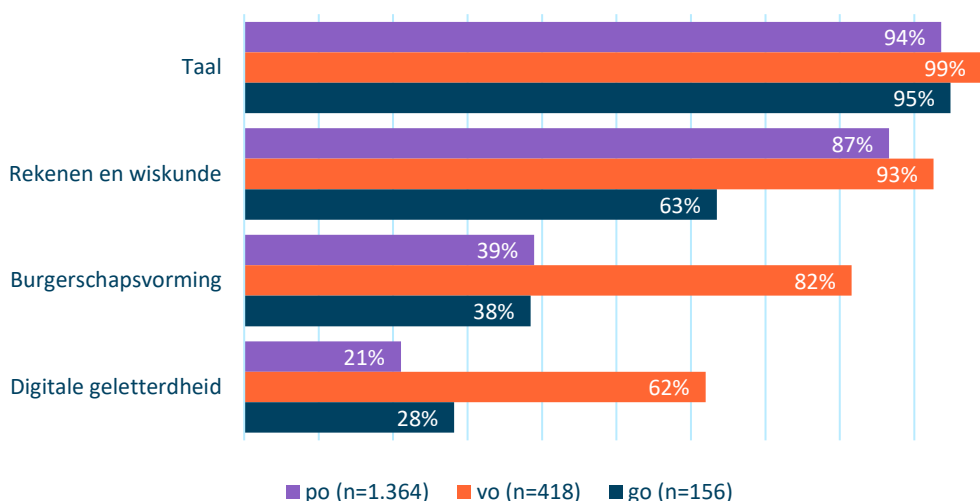
5.1 Inzet op basisvaardigheden

Nagenoeg alle scholen zetten in op taal, zie Figuur 5.1. Dat geldt in grote mate ook voor rekenen-wiskunde, al wijken scholen in het go daar iets van af. Opvallend verschil tussen de sectoren is de inzet op burgerschapsvorming en digitale geletterdheid. In het vo wordt hier vaker op ingezet dan in het po en het go. Voor burgerschapsvorming is dat ruim twee maal zo vaak en voor digitale geletterdheid zelfs bijna drie keer zo vaak. Vo-scholen zetten daarmee vaker dan po- en go-scholen in op alle vier de basisvaardigheden, zie Figuur 5.1. Een beeld dat overeenkomt met de opbrengsten van de analyse van de schoolspecifieke activiteitenplannen uit Hoofdstuk 4.

²² De 66 prioriteitsscholen binnen tijdvak 2 worden op een later moment uitgenodigd voor de enquête, hierover zal apart worden gerapporteerd.

²³ In dit hoofdstuk zijn speciaal basisonderwijs en (voortgezet) speciaal onderwijs samengenomen tot gespecialiseerd onderwijs (go) vanwege de kleine aantallen.

Figuur 5.1 Op welke basisvaardigheid zet uw school in met de subsidieregeling 'Verbetering basisvaardigheden'?

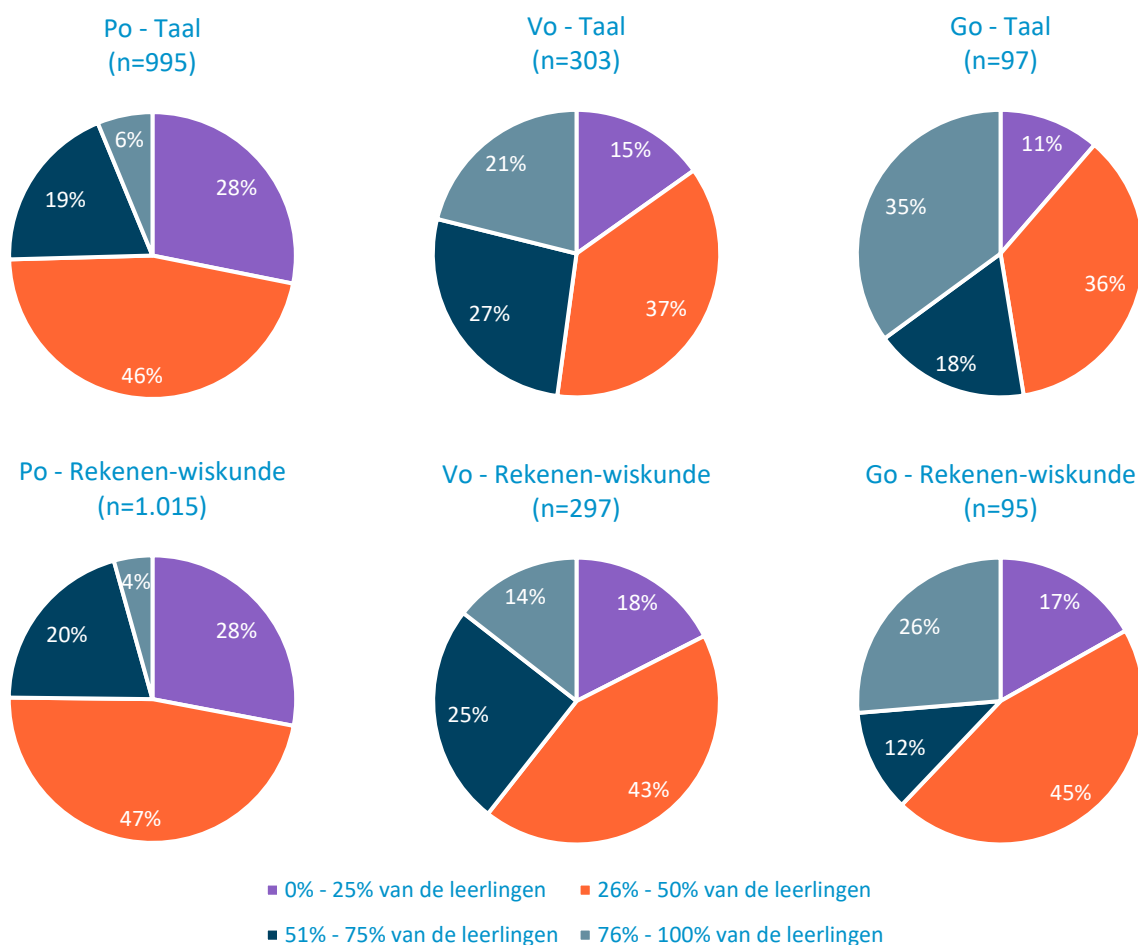
Tabel 5.1 Combinatie van inzet op de basisvaardigheden

#	Taal	Rekenen-wiskunde	Burgerschapsvorming	Digitale geletterdheid	po	vo	go
4	x	x	x	x	12%	53%	12%
3	x	x	x		20%	24%	13%
3	x	x		x	6%	5%	8%
3	x		x	x	1%	1%	1%
3		x	x	x	0%	0%	0%
2	x	x			42%	10%	26%
2	x		x		4%	3%	11%
2	x			x	1%	2%	4%
2		x	x		2%	0%	1%
2		x		x	0%	0%	2%
2			x	x	0%	0%	1%
1	x				8%	2%	19%
1		x			4%	0%	2%
1			x		0%	0%	0%
1				x	0%	0%	0%

Aan schoolleiders die op taal en/of rekenen-wiskunde inzetten is gevraagd welk aandeel van hun leerlingen bij de start van de subsidieregeling (nog) niet het benodigde niveau had op deze basisvaardigheid. Figuur 5.2 laat de uitkomsten daarvan zien, met uitzondering van de schoolleiders die aangaven dit niet te weten.²⁴ Bij de meeste po-scholen had tussen de 10 en 50 procent van de leerlingen een achterstand, zowel bij de basisvaardigheid taal als bij de basisvaardigheid rekenen-wiskunde. Het is niet bekend of dit om dezelfde leerlingen gaat. In het vo en het go is meer variatie tussen scholen en geven schoolleiders vaker een hoger aandeel leerlingen aan met een achterstand dan in het po. Dit geldt zowel voor taal als voor rekenen-wiskunde.

²⁴ Dit betreft ongeveer een kwart van de schoolleiders in alle sectoren.

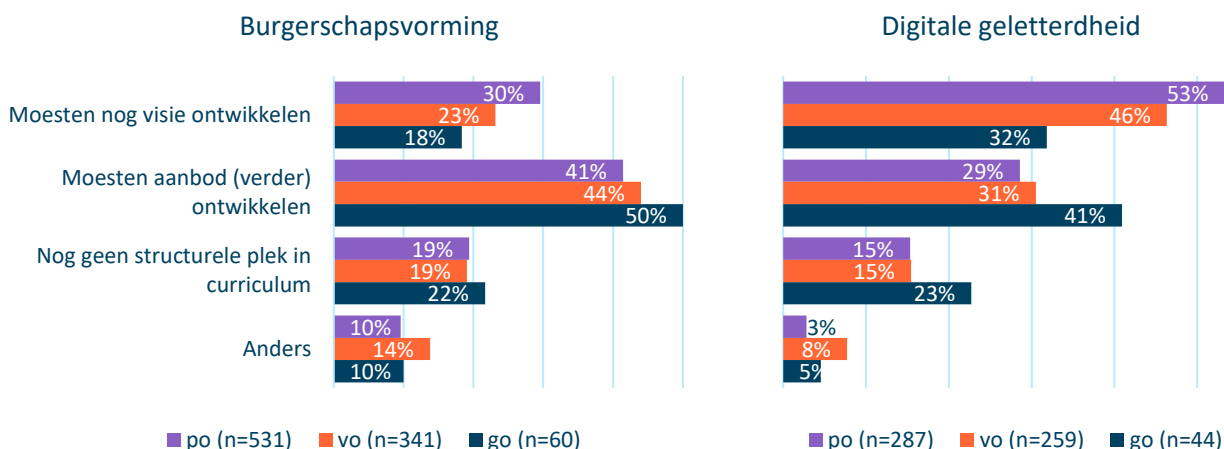
Figuur 5.2 Als u terugdenkt aan de start van de subsidieregeling, welk deel van uw leerlingen beschikte toen nog niet over het taal- en/of reken-wiskundeniveau dat zij op dat moment in hun schoolloopbaan moesten hebben?²⁵

Voor burgerschapsvorming en digitale geletterdheid is uitgevraagd wat de stand van zaken was bij aanvang van de subsidieregeling (Figuur 5.3). Hiervoor is gebruikgemaakt van een afgeleide indeling van het stappenplan van SLO voor het doelgericht en in samenhang werken aan burgerschap. Uit Figuur 5.1 bleek al dat scholen iets vaker inzetten op burgerschapsvorming dan op digitale geletterdheid. Uit de antwoorden op deze vraag blijkt dat scholen ook vaker al wat verder zijn in de lessen burgerschapsvorming dan de lessen digitale geletterdheid. Voor burgerschapsvorming moest bijna de helft van de scholen het aanbod (verder) ontwikkelen, voor digitale geletterdheid moest ongeveer de helft van de scholen nog een visie ontwikkelen.

²⁵ De aantallen zijn lager dan de aantallen in Figuur 5.1, omdat een deel van de respondenten hier 'Weet ik niet' heeft gekozen. Zij niet zijn meegenomen in deze figuur.

Figuur 5.3 Kunt u aangeven wat de stand van zaken op uw school was bij de start van de subsidieregeling ten aanzien van de basisvaardigheid burgerschapsvorming en digitale geletterdheid?

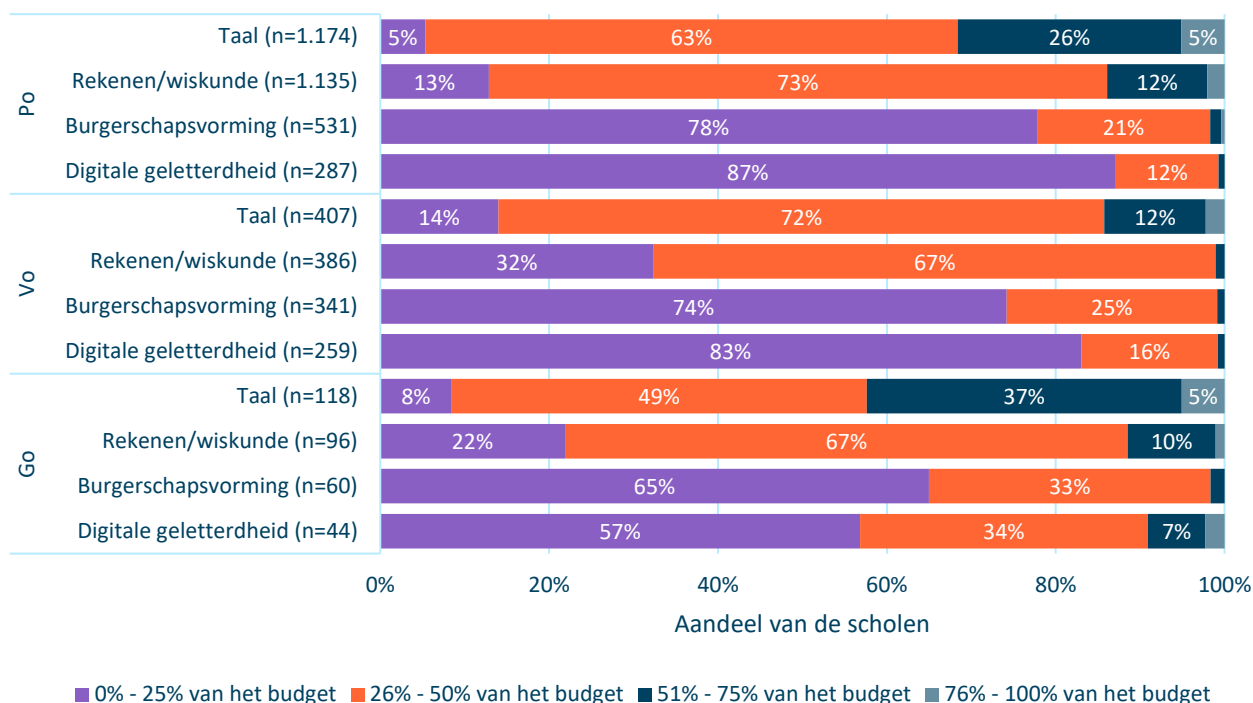

Voor de basisvaardigheden taal en rekenen-wiskunde is in de subsidievoorwaarden de verplichting opgenomen om een nulmeting uit te voeren rond de start van de subsidieregeling. Voor deze nulmeting is in het po vrijwel altijd (97%) gebruikgemaakt van het leerlingvolgsysteem, bij zowel taal als rekenen-wiskunde. Ook toetsen, observatie-instrumenten en gesprekken met docenten zijn benut door ongeveer 30 procent van de scholen. In het vo is relatief minder vaak gebruikgemaakt van het leerlingvolgsysteem, namelijk door 70 procent van de scholen. Toetsen, observatie-instrumenten en gesprekken met docenten zijn ongeveer even vaak gebruikt als in het po. In het vo is voor taal ook regelmatig gebruikgemaakt van diatoetsen (30%). Zo'n 5 procent van de scholen heeft volgens eigen zeggen geen (specifieke) nulmeting uitgevoerd voor taal en/of rekenen-wiskunde. Redenen die hiervoor zijn aangegeven betreffen onder andere dat er al toets-/leerresultaten bekend zijn van vlak voor de start van de subsidieregeling.

Bij burgerschapsvorming heeft ongeveer de helft van de scholen een nulmeting uitgevoerd in het po en het go en 30 procent van de vo-scholen. Voor digitale geletterdheid is het minst vaak een nulmeting uitgevoerd: ongeveer een derde van de po- en go-scholen (respectievelijk 34% en 32%) en 18 procent van de vo-scholen. Voor de nulmetingen zijn verschillende bronnen benut. Ongeveer de helft van de scholen heeft die gebaseerd op gesprekken met docenten en ongeveer een derde van één van de volgende instrumenten: de QuickScan Burgerschap van het Expertisepunt Burgerschap, observaties door docenten, leerlingenquêtes en gesprekken met leerlingen. Ongeveer een vijfde gebruikt Burgerschap Meten (BSM) van Rovict. Bij digitale geletterdheid zijn vooral observaties van en gesprekken met docenten benut (ongeveer bij de helft van de scholen). Ook leerlingenquêtes en gesprekken met leerlingen zijn gebruikt.

Zoals eerder bleek, zetten scholen met de subsidieregeling vaak in op meer dan één basisvaardigheid. Figuur 5.4 laat zien hoe de subsidiemiddelen volgens schoolleiders die op meerdere basisvaardigheden inzetten worden verdeeld over de verschillende basisvaardigheden. Verhoudingsgewijs wordt er meer uitgegeven aan taal en rekenen-wiskunde dan aan burgerschap en digitale geletterdheid. In het vo en go wordt relatief een iets groter aandeel van de beschikbare middelen besteed aan burgerschap en digitale geletterdheid dan in het po.

Figuur 5.4 Hoe verdeelt u de subsidiemiddelen die uw school voor de totale subsidieperiode heeft ontvangen over de verschillende basisvaardigheden?

Aan schoolleiders is per basisvaardigheid gevraagd waar ze de middelen aan uitgeven. De meest gekozen interventies voor taal en rekenen-wiskunde zijn meer fte/inzet van eigen personeel (ongeveer 80%), deskundigheidsbevordering van het schoolteam (70% tot 80%) en aanschaf van nieuw/extra lesmateriaal en/of lesmethoden (ongeveer 70%). Hierin is relatief weinig verschil tussen sectoren.

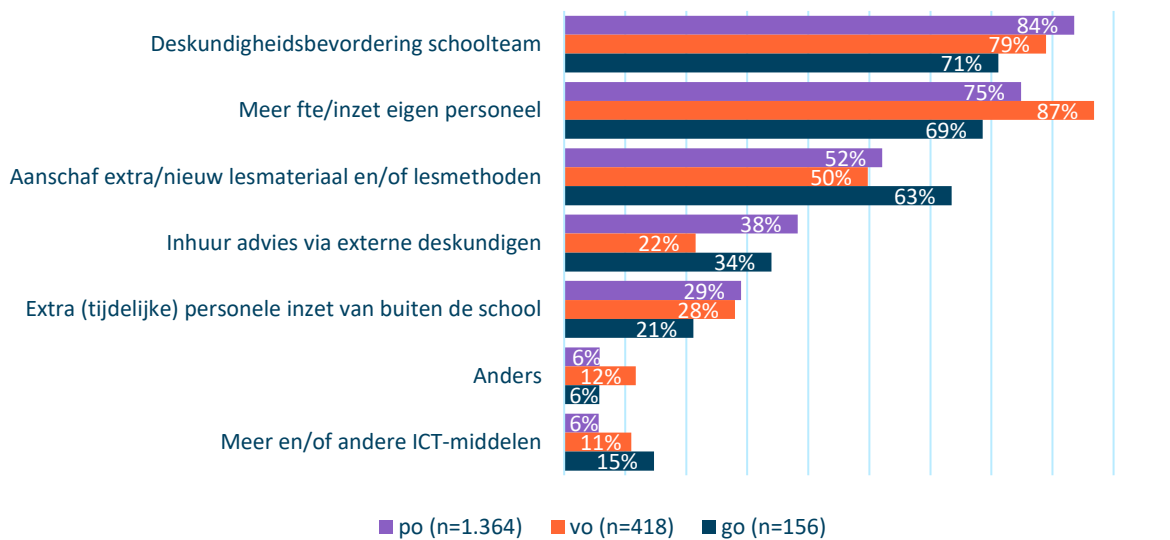
Voor burgerschapsvorming wordt naast bovenstaande interventies ook relatief vaak ingezet op advies van externe deskundigen (ruim 40%) en voor digitale geletterdheid op meer en/of andere ICT-middelen (ongeveer 60%). Meer fte/inzet van eigen personeel is ook een belangrijke interventie voor burgerschapsvorming en digitale geletterdheid in het vo (ongeveer 70%), maar minder in het po (37%).

Het aandeel leerlingen dat nog niet het benodigde niveau had bij de start, heeft geen statistisch significante correlatie met het aandeel van het budget dat een school uitgeeft aan deze basisvaardigheid. In het vo is wel te zien dat scholen met een relatief hoog aandeel leerlingen dat nog niet het benodigde niveau had, minder vaak op alle vier de basisvaardigheden inzetten en zich juist vaker richten op twee basisvaardigheden. Dit geldt vooral voor de scholen waarbij meer dan 75 procent van de leerlingen niet het benodigde niveau voor taal en/of rekenen-wiskunde had. In het po is een dergelijk verband niet gevonden.

Naast de uitgaven per basisvaardigheid, is ook geïnventariseerd op welke drie onderdelen overkoepelend gezien financieel het sterkst wordt ingezet. Hieruit blijkt, overeenkomstig met de inzet per basisvaardigheid, dat deskundigheidsbevordering, meer inzet van eigen personeel en de aanschaf van extra of nieuw lesmateriaal en/of lesmethoden het meest voorkomen in de top drie (Figuur 5.5). Meer inzet eigen personeel wordt relatief vaak bovenaan gezet en deskundigheidsbevordering van het schoolteam komt vaak voor op de tweede plek. De meer gedetailleerde verdeling binnen de top drie is weergegeven in Bijlage 3.

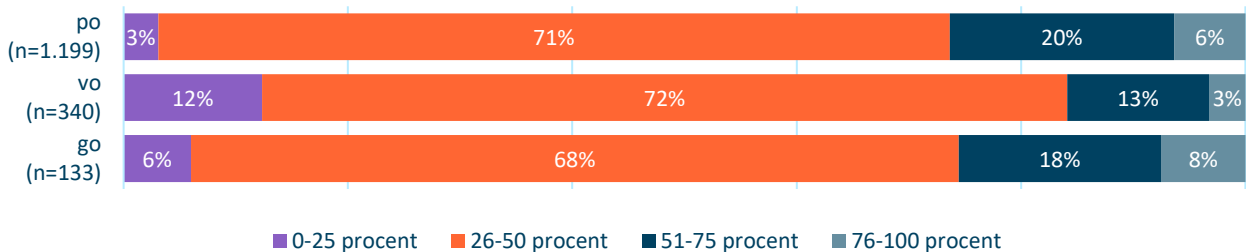
Er zijn bij de financiële inzet relatief kleine verschillen tussen sectoren zichtbaar. Zo valt bijvoorbeeld op dat het vo overkoepelend iets zwaarder inzet op deskundigheidsbevordering, het vo op de inzet van eigen het personeel en het go op de aanschaf van extra of nieuw lesmateriaal en/of lesmethoden. Uit een analyse naar achtergrondkenmerken van de scholen (schoolgrootte, stedelijkheidsgraad, G4/G40/G-overig, leerlingscore) worden ook een paar verschillen zichtbaar. In het po hebben grote scholen vaker meer inzet van eigen personeel in hun top drie dan kleine scholen. Scholen in de G4 zetten relatief sterker in op extra personele inzet van buiten de school vergeleken met scholen buiten de G4. In het vo hebben grote scholen vaker deskundigheidsbevordering van het schoolteam in hun top drie dan kleine scholen en minder vaak meer en/of andere ICT-middelen.

Figuur 5.5 Kunt u aangeven op welke drie interventies u financieel het sterkst inzet?

Figuur 5.6 toont de verwachte uitgaven in schooljaar 2023-2024. Het merendeel van de scholen verwacht maximaal de helft van de totale middelen in het eerste subsidiejaar uit te geven (po: 74%; vo: 84%; go: 74%). Analyse naar achtergrondkenmerken van de scholen laat zien dat de grootte van de school correleert met het aandeel van het budget dat ze verwachten uit te geven: grotere scholen verwachten een lager aandeel van de middelen nog dit schooljaar uit te geven dan kleinere scholen. Deze bevinding geldt voor alle sectoren: po, vo en go. Voor gemeente, leerlingscore en stedelijkheidsgraad zijn geen correlaties gevonden met de verwachte uitgaven in schooljaar 2023-2024.

Figuur 5.6 Welk aandeel van de subsidiemiddelen voor de totale subsidieperiode verwacht uw school dit schooljaar 2023-2024 uit te geven?

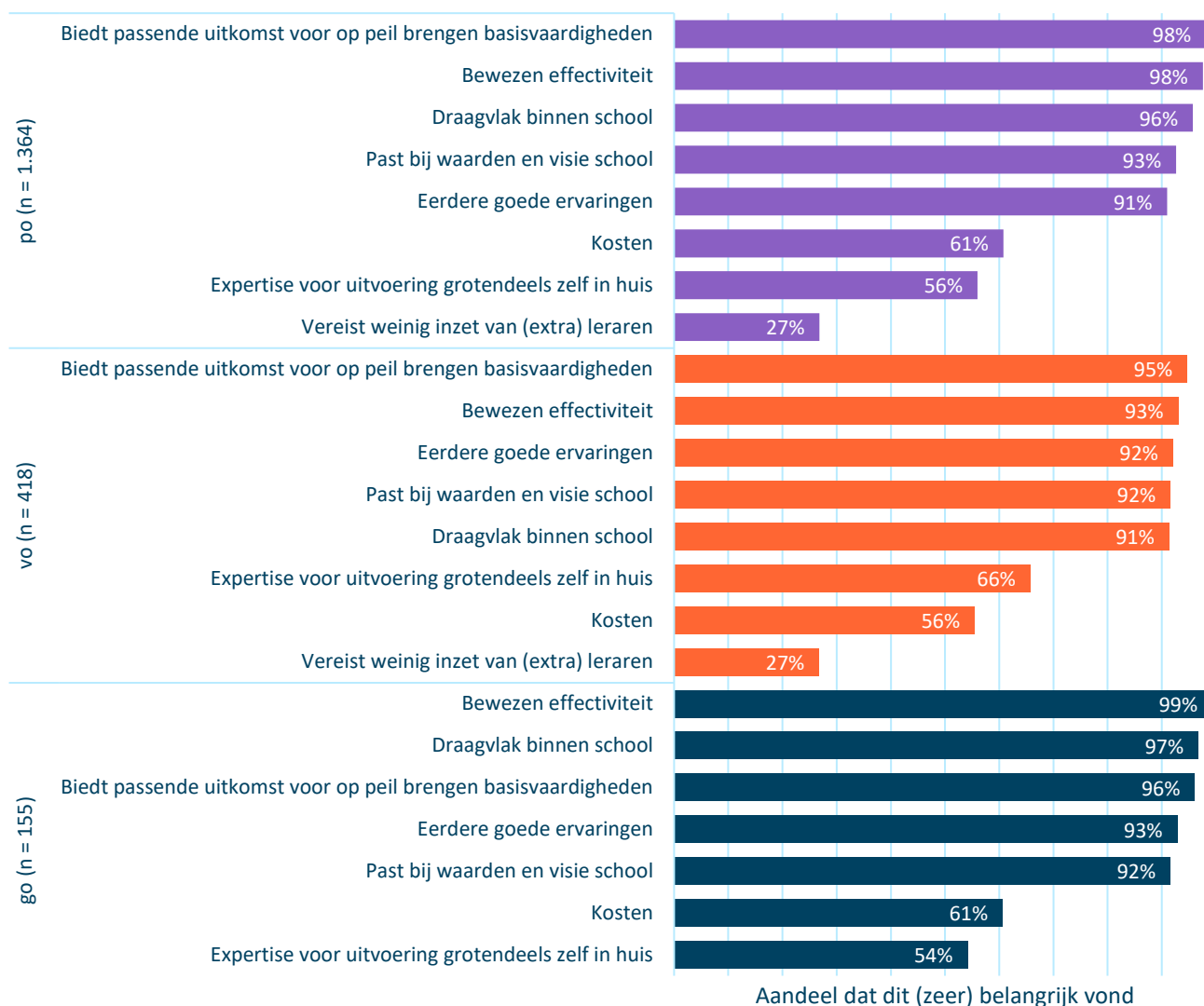
5.2 Activiteitenplan en interventiekeuze

Na toekenning van de subsidie hebben scholen een activiteitenplan moeten opstellen, waaruit blijkt hoe ze de subsidieregeling vorm zullen geven. Op meer dan 80 procent van de scholen heeft het schoolteam meegedacht en/of geadviseerd over het activiteitenplan. Op ongeveer de helft (po) en een derde (vo/go) van de scholen heeft het schoolbestuur ook meegedacht en/of geadviseerd. In het vo hebben op ongeveer een derde van de scholen ook de leerlingen en ouders meegedacht of ingestemd, in het po en go is dit bij ongeveer een vijfde van de scholen het geval. Private externe partijen zijn bij ongeveer een vijfde van de po- en vo-scholen betrokken geweest bij het opstellen van het activiteitenplan (respectievelijk 17% en 21%), publieke externe partijen bij 13 procent van de po-scholen en op 24 procent van de vo-scholen. In het go zijn op 17 procent van de scholen private externe partijen betrokken en op 12 procent publieke externe partijen. Op een handjevol scholen per sector na heeft de MR op alle scholen ingestemd met het activiteitenplan, wat ook een verplichting was in de subsidieregeling. Scholen waar dit niet is gebeurd, geven uiteenlopende redenen, zoals dat er momenteel geen MR actief is, dat het nog op de agenda komt of dat het wel ter kennisgeving aan de MR is gestuurd.

De voornaamste private externe partijen die betrokken zijn bij het opstellen van het activiteitenplan zijn onderwijs(advies)bureaus (po: 64%; vo: 53%; go: 54%) en aanbieders van trainingen voor onderwijspersoneel (po: 61%; vo: 57%; go: 50%). De voornaamste publieke externe partijen zijn aanbieders van trainingen voor onderwijspersoneel (po: 59%; vo: 55%; go: 39%) en de bibliotheek (po: 34%; vo: 60%; go: 22%).

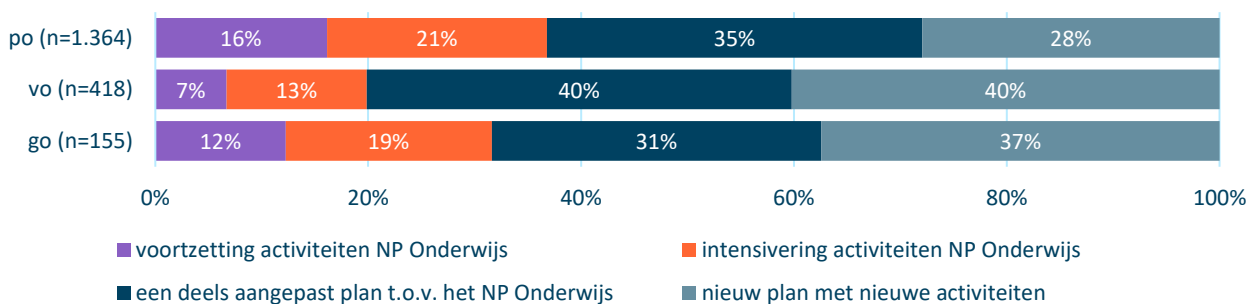
Uit Figuur 5.7 blijkt dat veel verschillende overwegingen een belangrijke rol hebben gespeeld bij het opstellen van het activiteitenplan, zoals eerdere goede ervaringen, bewezen effectiviteit en of iets past bij de waarden en visie van de school. Vereiste extra inzet van leraren speelde relatief het minst vaak een rol. Ook de kosten en of de school de benodigde expertise al in huis heeft speelde relatief minder vaak mee.

Figuur 5.7 In welke mate zijn onderstaande overwegingen belangrijk geweest bij het opstellen van het activiteitenplan?

Voor een deel van de scholen is het activiteitenplan een nieuw plan met nieuwe activiteiten, vooral voor vo- en go-scholen (Figuur 5.8). Maar nog vaker komt het voor dat er een verband is tussen de inzet op de basisvaardigheden en de interventies in het kader van het Nationaal Programma Onderwijs (NP Onderwijs). Zo zijn er scholen die voortborduren op deze interventies in deels aangepaste vorm, in geïntensiverde vorm of als (simpele) voortzetting. Bij ongeveer een kwart van de scholen heeft de subsidieregeling Verbetering basisvaardigheden invloed gehad op de inzet van de middelen die scholen hebben ontvangen in het kader van het NP Onderwijs. Scholen geven bijvoorbeeld aan dat ze nu activiteiten kunnen uitvoeren die een aanvulling zijn op of intensivering van de activiteiten uit het NP Onderwijs. Ook is aangegeven dat de personeelsinzet vanuit het NP Onderwijs (zoals onderwijsassistenten of remedial teachers) voortgezet kan worden voor activiteiten in het kader van de subsidieregeling basisvaardigheden.

Figuur 5.8 Hoe verhoudt het activiteitenplan voor de basisvaardigheden zich tot de interventies die uw school heeft ingezet in het kader van het Nationaal Programma Onderwijs?

De voornaamste doelgroep van de interventies op alle vier de basisvaardigheden is alle leerlingen (Tabel 5.1). Dit geldt het sterkst voor de interventies op de basisvaardigheid burgerschapsvorming. In het vo komt het relatief vaker voor dan in het po en go dat een specifiek deel van de leerlingpopulatie de doelgroep is (bijvoorbeeld op basis van leerjaar en/of niveau). Dat komt relatief het meest voor bij interventies op de basisvaardigheid digitale geletterdheid.

Po-scholen die bij rekenen-wiskunde op alle leerlingen inzetten hebben een statistisch significant hoger aandeel leerlingen dat nog niet het benodigde niveau bij de start dan po-scholen die zich op specifieke leerlingen en/of groepen richten. Bij taal is dit verband niet statistisch significant. Voor het vo is geen verband gevonden tussen het aandeel leerlingen met een achterstand en de doelgroep van de subsidie.

Tabel 5.1 Op welke leerlingen richt uw school de activiteiten/interventies per basisvaardigheid?

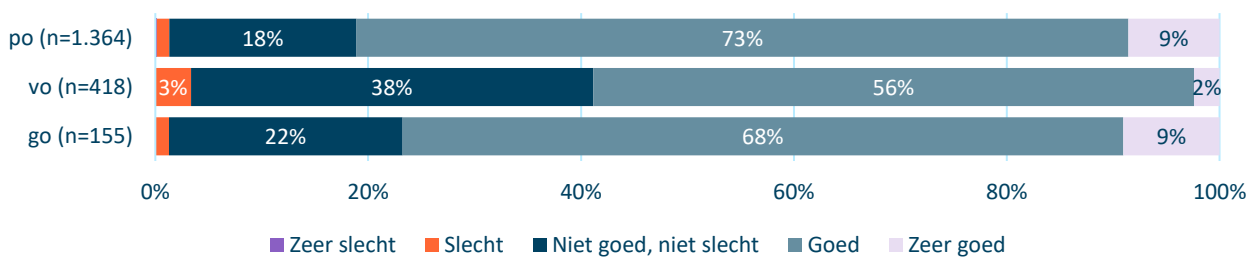
		Taal	Rekenen-wiskunde	Burgerschaps-vorming	Digitale geletterdheid
po	Alle leerlingen	81%	82%	96%	86%
	Deel, o.b.v. groep/leerjaar/niveau	11%	12%	4%	12%
	Deel, o.b.v. leerlingkenmerken	11%	8%	1%	2%
	n	1.329	1.214	531	288
vo	Alle leerlingen	78%	71%	91%	72%
	Deel, o.b.v. groep/leerjaar/niveau	18%	24%	8%	27%
	Deel, o.b.v. leerlingkenmerken	9%	7%	1%	2%
	n	434	397	342	260
go	Alle leerlingen	74%	82%	97%	91%
	Deel, o.b.v. groep/leerjaar/niveau	14%	8%	2%	9%
	Deel, o.b.v. leerlingkenmerken	18%	12%	2%	2%
	n	155	100	60	45

Bij bijna 90 procent van de scholen zijn de activiteitenplannen niet of zeer beperkt gewijzigd ten opzichte van het ingediende activiteitenplan. Ongeveer 10 procent van de scholen heeft hun activiteitenplan in zekere mate gewijzigd is en 1 procent van de scholen heeft het activiteitenplan zeer sterk gewijzigd. Wijzigingen in het activiteitenplan zijn voornamelijk veroorzaakt doordat bij het indienen van het plan nog geen definitieve keuze was gemaakt over de interventies of door wisselingen in het team.

5.3 Uitvoering van de activiteitenplannen

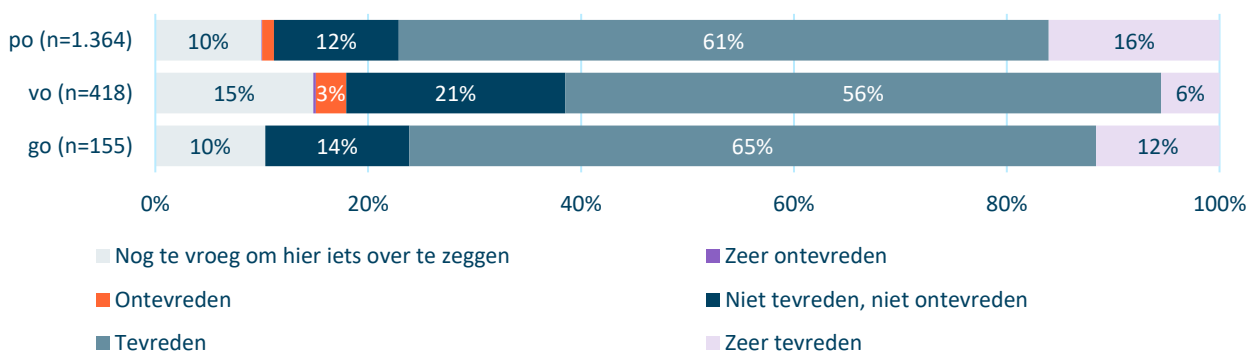
Bij de meerderheid van de scholen lukt het goed tot zeer goed om hun activiteitenplan tot uitvoering te brengen, al laat Figuur 5.9 zien dat dit in het po en het go vaker het geval is dan in het vo. In het vo geeft 38 procent van de scholen aan dat de uitvoering niet goed, maar ook niet slecht lukt. De paar scholen waarbij de uitvoering slecht lukt, geven hiervoor voornamelijk als reden dat er onvoldoende personeel beschikbaar is, er sprake is van een te hoge werkdruk bij hun personeel en/of er onvoldoende tijd is om zich te verdiepen in de activiteiten. Een analyse naar achtergrondkenmerken van de scholen (schoolgrootte, leerlingscore, G4/G40/G-overig, stedelijkheidsgraad) laat weinig verschillen zien. Alleen in het vo is een correlatie gevonden: scholen met een hoge stedelijkheidsgraad beantwoordden deze vraag negatiever.

Figuur 5.9 In hoeverre lukt het in de praktijk om de activiteiten/interventies uit uw (aangepaste) activiteitenplan uit te voeren?

Scholen hebben daarnaast een oordeel gegeven over hoe tevreden ze zijn over de uitvoering van de activiteiten/interventies (Figuur 5.10). Daaruit blijkt dat het merendeel van alle scholen hier (zeer) tevreden over is. Wel oordeelt men in het vo iets vaker neutraal dan in het po en go. In het vo is ook relatief vaker aangegeven dat het nog te vroeg is om hier iets over te zeggen.

Figuur 5.10 Hoe tevreden bent u over de uitvoering van de activiteiten/interventies tot nu toe?

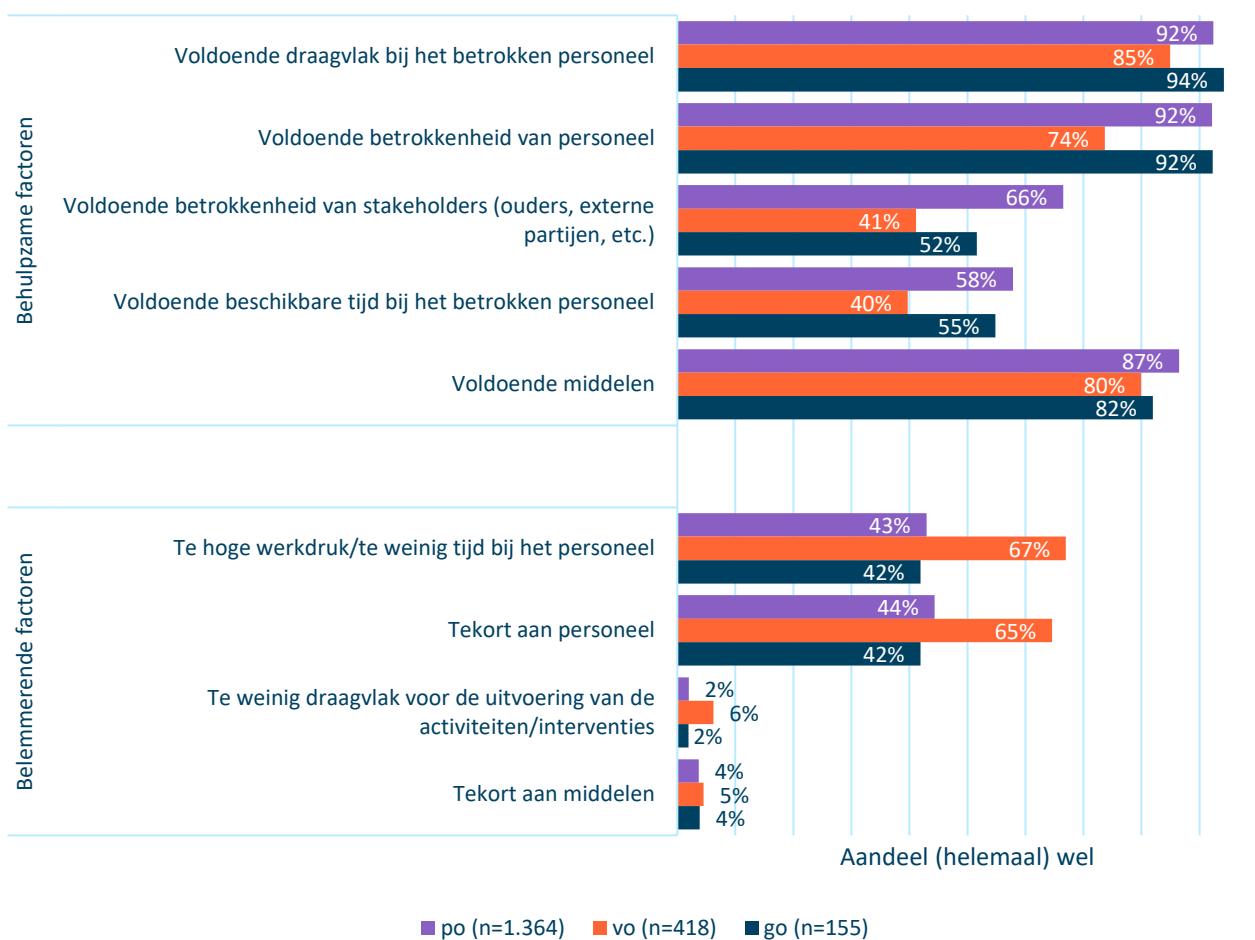
Voldoende betrokkenheid en draagvlak bij het personeel zijn samen met voldoende financiële middelen de belangrijkste behulpzame elementen bij de uitvoering van de interventies, zie Figuur 5.11. In het po en go zijn voldoende betrokkenheid van stakeholder en voldoende beschikbare tijd bij het betrokken personeel meer van belang dan in het vo. Andere behulpzame factoren die zijn genoemd, zijn bijvoorbeeld de motivatie en gedrevenheid van het team, voldoende expertise binnen het team, de mogelijkheid om externe partijen in te zetten, een groter gevoel van urgentie binnen het team of een goede organisatiestructuur binnen de school.

Personeel is tegelijkertijd ook de meest voorkomende belemmerende factor: twee derde van de vo-scholen geeft aan dat te hoge werkdruk en te weinig tijd bij het personeel en personeelstekorten ervaren worden

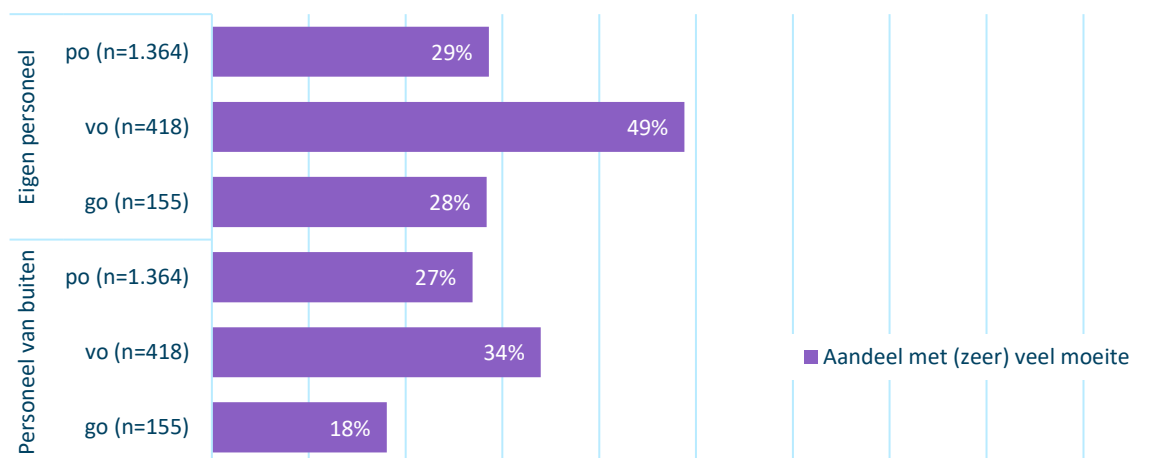
als belemmerende factor. In het po en het go geldt dit voor ruim 40 procent van de scholen. Ook geven vo-scholen vaker aan moeite te hebben met het vinden van personeel (Figuur 5.12). 48 procent van de vo-scholen heeft (zeer) veel moeite om eigen personeel vrij te maken en 34 procent om nieuw personeel te vinden. In het po is dit respectievelijk 29 en 27 procent en in het go respectievelijk 28 en 18 procent. Andere belemmerende factoren die zijn genoemd, zijn onder andere de tijd die het kost om nieuwe mensen in te werken, administratieve druk, moeizame communicatie met ouders, hoog ziekteverzuim of de tijdelijke aard van de subsidiemiddelen.

Een aanvullende analyse laat zien dat scholen die verwachten dit schooljaar een relatief kleiner aandeel van de totale subsidiemiddelen te besteden vaker aangeven dat te hoge werkdruk/te weinig tijd bij personeel een belemmerende factor is, in zowel het po als het vo. Voor het po geldt ook dat zij vaker een tekort aan personeel hebben.

Figuur 5.11 In hoeverre worden op uw school de volgende behulpzame en belemmerende factoren ervaren?

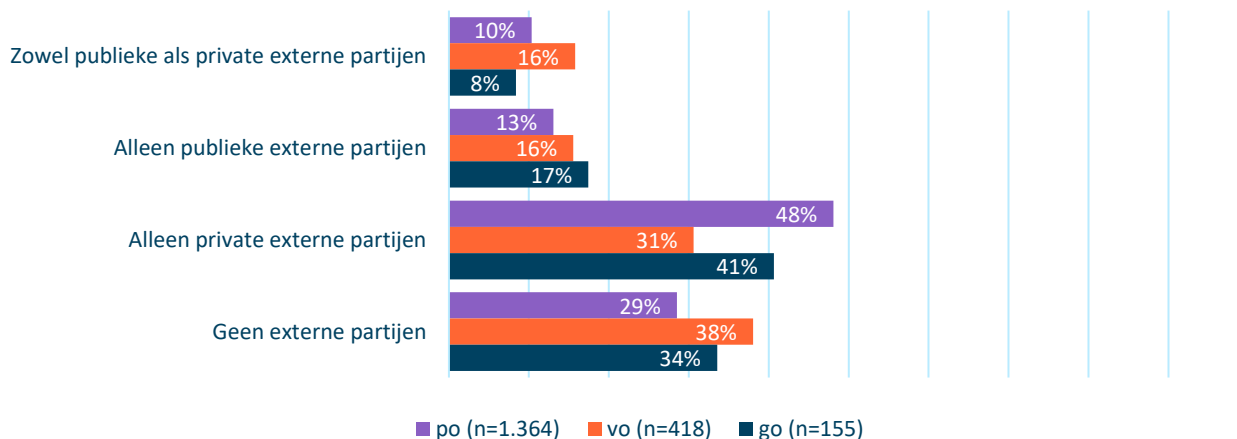
Figuur 5.12 Hoeveel moeite heeft het gekost om personeel te vinden of vrij te maken voor de uitvoering van de activiteiten/interventies?

5.4 Uitvoerende partijen

De meerderheid van de scholen maakt gebruik van externe partijen voor de uitvoering van de interventies op de basisvaardigheden (Figuur 5.13). Private externe partijen komen daarbij relatief vaker voor dan publieke externe partijen. Scholen die externe partijen inzetten (publiek dan wel privaats) geven vaker aan dat ze personeelstekorten hebben en dat ervaren als belemmerende factor.

Figuur 5.13 Zet uw school externe partijen in voor de uitvoering van de activiteiten/interventies?

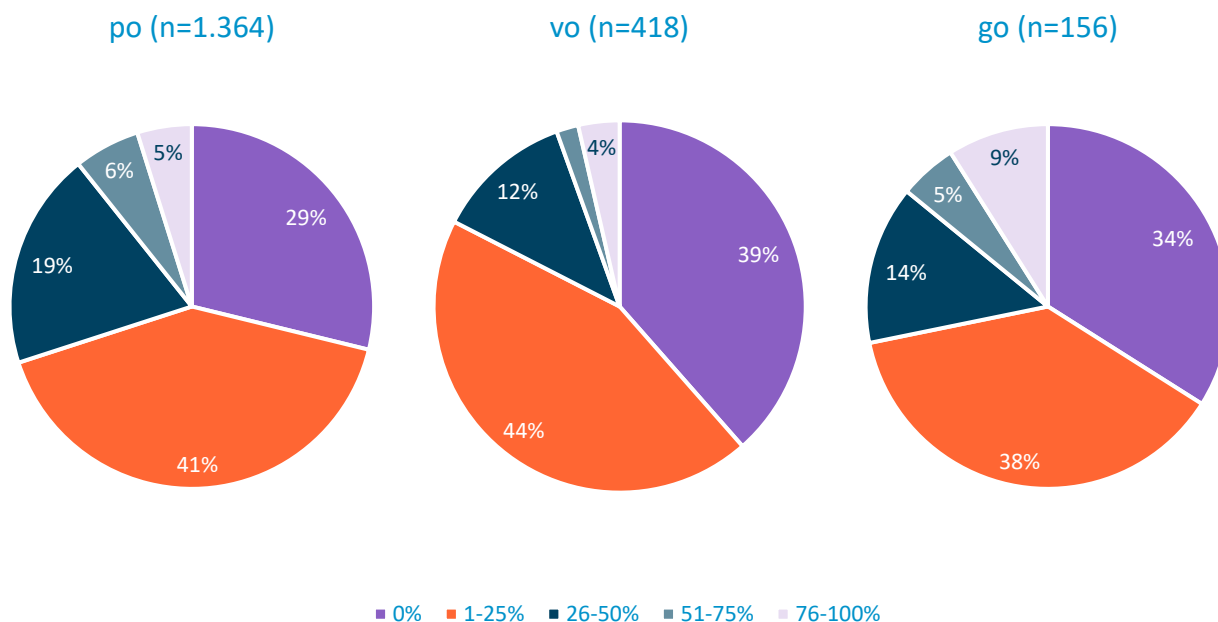
Voornaamste private externe partijen zijn aanbieders van trainingen voor onderwijspersoneel en onderwijs(advies)bureaus. In het vo worden ook relatief vaak aanbieders van (huiswerk)begeleiding ingezet. Deze publieke externe partijen verzorgen met name professionalisering/scholing van het onderwijspersoneel op scholen. De voornaamste publieke externe partijen zijn ook aanbieders van trainingen voor onderwijspersoneel en onderwijs(advies)bureaus, maar ook de bibliotheek wordt vaak ingezet. Ook publieke externe partijen worden voornamelijk ingezet voor professionalisering/scholing van het onderwijspersoneel, maar het komt ook regelmatig voor dat ze beleidsmatig advies geven aan scholen.

Tabel 5.2 Welk type externe partijen zet uw school in?

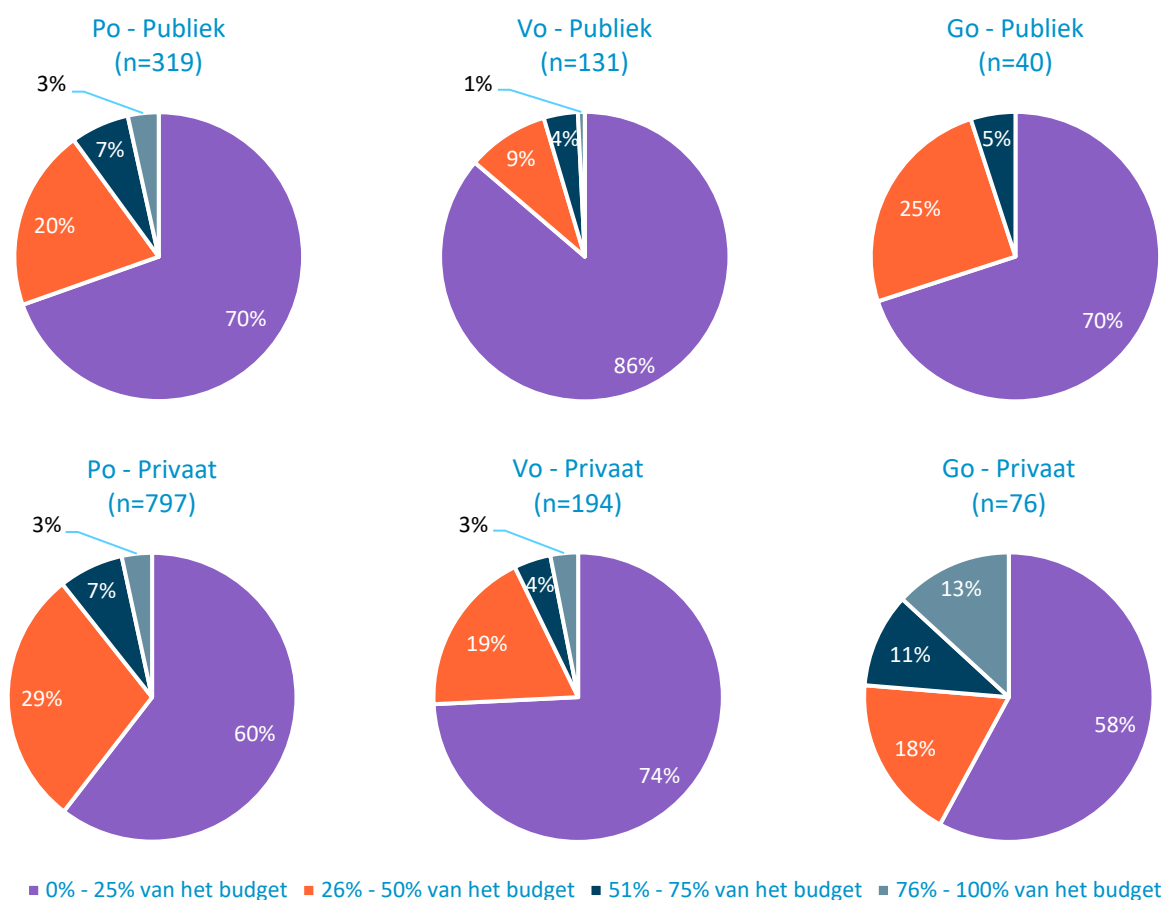
Privaat	po	vo	go	Publiek	po	vo	go
Aanbieders van trainingen voor onderwijspersoneel	62%	58%	62%	Aanbieders van trainingen voor onderwijspersoneel	63%	53%	48%
Onderwijs(advies)bureaus	55%	42%	46%	Onderwijs(advies)bureaus	53%	29%	48%
Aanbieders (huiswerk)begeleiding/ extra hulp aan leerlingen	15%	36%	8%	Bibliotheek	45%	63%	43%
Culturele aanbieders	11%	29%	14%	Culturele aanbieders	19%	37%	15%
Leraren/docenten die zzp'er zijn	18%	25%	12%	Aanbieders (huiswerk)begeleiding/ extra hulp aan leerlingen	16%	24%	3%
Studenten	3%	18%	3%	Anders	10%	9%	13%
Anders	10%	12%	12%	Sportverenigingen	5%	11%	3%
Sportverenigingen	2%	4%	3%				
n	797	194	76	n	319	131	40

Het aandeel van de totale subsidiemiddelen dat wordt besteed aan externe partijen varieert sterk tussen scholen, zie Figuur 5.13. Ruim 30 procent van alle scholen maakt geen gebruik van externe partijen en geeft daar dus ook geen geld aan uit (po: 29%; vo: 39%; go: 34%). Iets meer dan 40 procent van de scholen besteedt maximaal 25 procent van hun subsidiemiddelen aan externe partijen. Een relatief klein deel (po: 11%; vo: 5%; go: 14%) geeft meer dan 50 procent van hun budget uit aan externe partijen. Figuur 5.14 laat vervolgens zien hoeveel procent van het budget naar schatting wordt uitgegeven aan publieke en private externe partijen. Deze figuur laat zien dat scholen een groter aandeel van het budget inzetten voor de inhuur van private externe partijen, maar dat ook dit aandeel varieert tussen scholen.

Figuur 5.13 Welk deel van de subsidiemiddelen voor de totale subsidieperiode besteedt uw school naar schatting aan de inzet van externe partijen?

Figuur 5.14 Welk deel van de subsidiemiddelen voor de totale subsidieperiode besteedt uw school naar schatting aan de inzet van externe partijen? Onderscheid naar publiek en private externe partijen

5.5 Geboden ondersteuning aan scholen

Het ministerie van OCW biedt op verschillende manieren ondersteuning aan scholen die deelnemen aan de subsidieregeling basisvaardigheden. Allereerst is er een interventiekaart ontwikkeld om scholen te helpen bij het opstellen van het activiteitenplan. Voor ongeveer 70 procent van de scholen is deze interventiekaart behulpzaam tot zeer behulpzaam geweest om tot de gekozen interventies te komen (po: 74%; vo: 72%; go: 67%). Ongeveer een kwart van de scholen heeft neutraal geoordeeld op de bruikbaarheid van de interventiekaart en een relatief klein deel vond de interventiekaart (helemaal) niet behulpzaam (po: 3%; vo: 7%; go: 8%). Slechts enkele scholen hebben de interventiekaart niet gebruikt of kenden de interventiekaart niet (po: 1%, vo: 1%, go: 4%). Als verbetersuggestie is door veel scholen voorgesteld om concretere voorbeelden te geven die direct toe te passen zijn in de praktijk. Daarnaast is onder meer ook gesuggereerd om de interventiekaart bondiger en overzichtelijker te maken, de zoekfunctie te verbeteren en (vooral voor rekenen-wiskunde) meer informatie toe te voegen voor het speciaal en voortgezet onderwijs.

Daarnaast kunnen prioriteitsscholen hulp en advies krijgen van een onderwijscoördinator. Vanwege de lage aantallen in dit onderzoek beschrijven we deze resultaten voor po, vo en go samen. 93 procent van deze scholen (55 van de 59 scholen) heeft daar gebruik van gemaakt. Van deze scholen is ruim driekwart (zeer) tevreden over de bijdrage van de onderwijscoördinator. 55 procent van de scholen heeft door het advies van de onderwijscoördinator geen andere keuzes gemaakt en 45 procent wel. Dit betreffen vooral andere keuzes ten aanzien van de activiteiten/interventies (35%) en de besteding van de middelen (18%).

De overgrote meerderheid van de 55 prioriteitsscholen (ongeveer 80%) die hulp hebben ontvangen van een onderwijscoördinator is tevreden over de bereikbaarheid, beschikbaarheid, behulpzaamheid en deskundigheid van de onderwijscoördinator. Ook is de meerderheid tevreden over de kwaliteit van het werk (69%) en over de toegevoegde waarde van de onderwijscoördinator (64%).

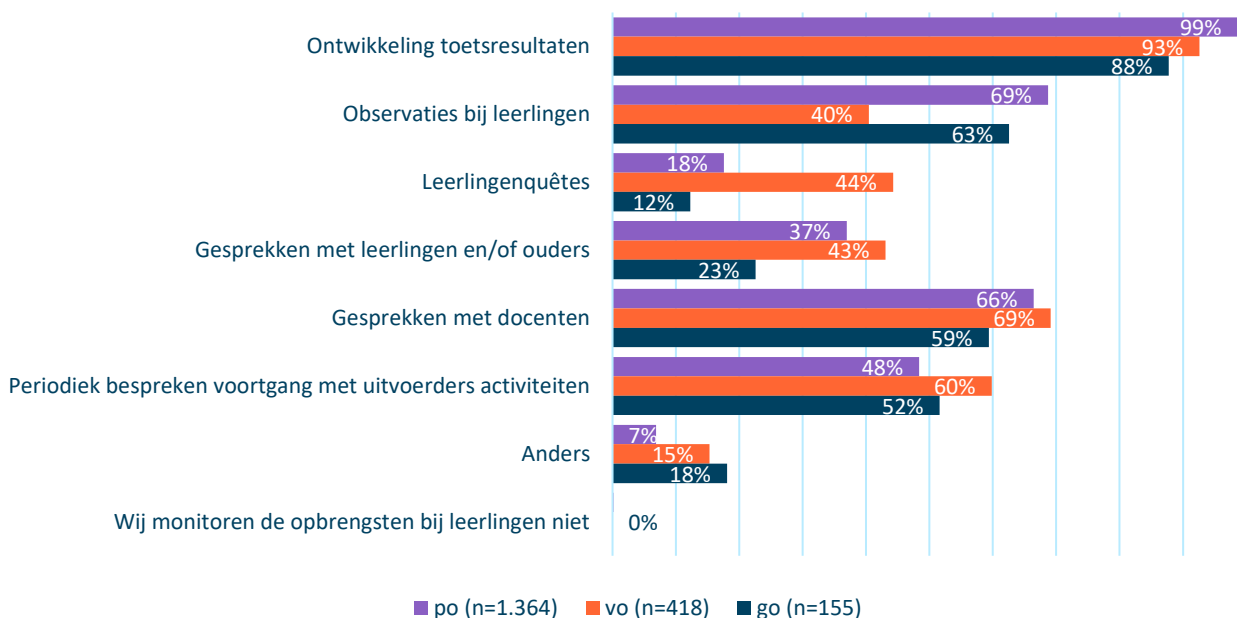
Voor de overige scholen van tranche 2 (po: n=1.318, vo: n=406, go: n=154) zijn regionale startbijeenkomsten georganiseerd over het *Masterplan basisvaardigheden*. Bij ongeveer de helft van de scholen (po: 48%; vo: 57%; go: 49%) heeft iemand van de school deelgenomen aan de regionale startbijeenkomst. Ongeveer een kwart (po: 27%; vo: 20%; go: 23%) weet niet of dit het geval is. Over het plenaire deel en de expertsessies is het merendeel van de deelnemende scholen van mening dat het van duidelijke of grote meerwaarde was (ongeveer 60%). Een derde vond deze onderdelen een beetje meerwaarde hebben. Over de gesprekstafel met de onderwijscoördinatoren was men wat verdeelder: 41 procent vond dit duidelijke of grote meerwaarde hebben, 23 procent vond het geen of weinig meerwaarde hebben.

Of een school zich heeft opgegeven voor de begeleidende leernetwerken was bij ruim 40 procent van de respondenten niet bekend (po: 48%; vo: 27%; go: 53%). Bij ongeveer een even groot deel was bekend dat de school hiervoor is opgegeven (po: 35%; vo: 55%; go: 24%). Redenen om niet mee te doen zijn bijvoorbeeld dat er al voldoende expertise in huis is binnen het bestuur of de school, tijdgebrek of dat de school al een duidelijk uitgedacht activiteitenplan had.

5.6 Ervaren effecten

Nagenoeg alle scholen monitoren de opbrengsten van hun interventies. Net als voor de nulmeting geldt dat hiervoor verschillende instrumenten gebruikt worden om de ontwikkeling bij leerlingen in kaart te brengen (Figuur 5.15). In de meeste gevallen worden hiervoor toetsresultaten gebruikt. Maar ook gesprekken met docenten en de uitvoerders van de activiteiten, observaties bij leerlingen, leerlingenquêtes en gesprekken met leerlingen/ouders worden hiervoor ingezet.

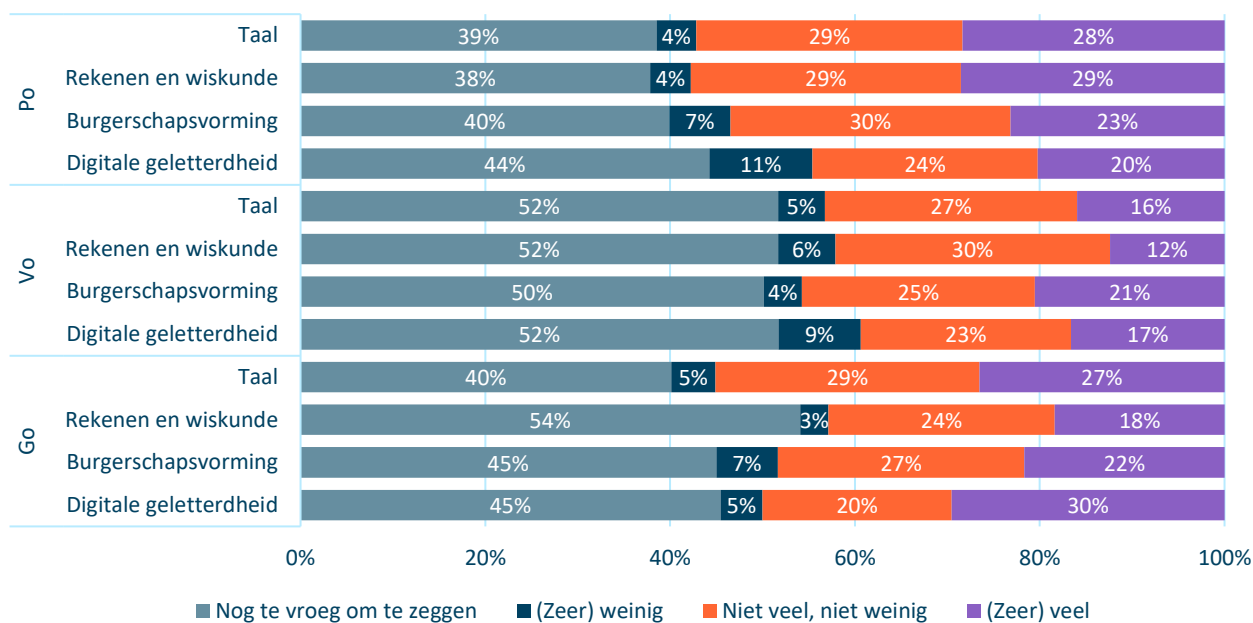
Figuur 5.15 Op welke manier worden de opbrengsten van de interventies bij uw leerlingen in kaart gebracht?

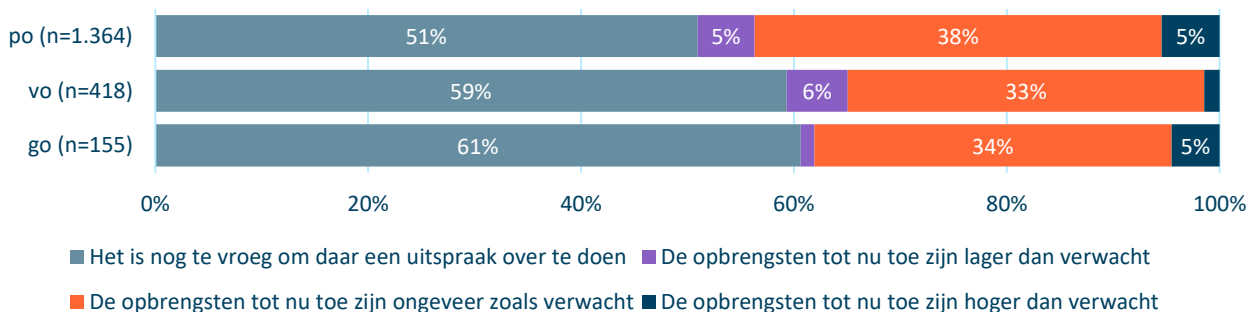
Een aanzienlijk deel van de scholen vindt het, ondanks dat ze de opbrengsten bij leerlingen monitoren, nog te vroeg om daar al iets over te zeggen (Figuur 5.16 en Figuur 5.17). Ongeveer een kwart van de scholen ervaart tot nu toe niet veel en niet weinig opbrengsten en ongeveer een vijfde (zeer) veel opbrengsten. In het po ervaren scholen tot nu toe meer resultaat op taal en rekenen-wiskunde dan op burgerschapsvorming en digitale geletterdheid. In het vo is dit eerder andersom en het go zit er tussenin.

De mate waarin scholen opbrengsten ervaren op het gebied van taal en rekenen-wiskunde hangt samen met de verwachte bestedingen. Scholen die verwachten dit schooljaar minder dan 50 procent van de totale subsidiemiddelen te besteden (zowel in po als vo) geven vaker aan dat het nog te vroeg is om iets te zeggen over de vorderingen en zien minder vaker (zeer) veel positieve vorderingen dan scholen die meer verwachten te besteden.

Figuur 5.16 In welke mate ervaart u tot nu toe positieve vorderingen op de basisvaardigheden bij uw leerlingen als gevolg van de uitvoering van het activiteitenplan?

Figuur 5.17 In hoeverre leveren de activiteiten/interventies tot nu toe op wat ervan werd verwacht?

In de enquête is ook gevraagd naar eventuele onbedoelde effecten, positief dan wel negatief, als gevolg van de subsidieregeling. Die blijken bij ruim 40 procent van de scholen voor te komen (po: 42%; vo: 48%; go: 42%). Van die scholen geeft ongeveer 90 procent een positief onbedoeld effect aan en 10 procent een negatief onbedoeld effect. Veelgenoemde positieve effecten zijn meer bewustwording bij het personeel, meer samenwerking tussen het personeel, meer draagvlak en enthousiasme binnen het team en een algehele hogere kwaliteit van het onderwijs door meer deskundigheid bij het personeel en doordat betere basisvaardigheden ook een positief effect hebben op andere vakken. Als onbedoeld negatief effect is een hogere werkdruk door de extra activiteiten relatief vaak genoemd, net als meer administratieve lasten. Ook het feit dat de middelen niet structureel niet zijn, ervaren sommige scholen als ingewikkeld, zeker bij het aantrekken van nieuw personeel.

5.7 Samenvatting

Tussen februari en maart 2024 is een enquête afgenomen onder de deelnemende scholen uit tranche 2 (tijdvak 1) van de subsidieregeling 'Verbetering basisvaardigheden'. Deze enquête is bedoeld als beginmeting, ongeveer een jaar later zal de eindmeting plaatsvinden. In totaal hebben 1.938 scholen hun

medewerking verleend aan de enquête (po: 1.364; vo: 418; go: 156). Dit is 85 procent van het totaal aantal po-scholen, 86 procent van het totaal aantal vo-scholen en 83 procent van het totaal aantal go-scholen. Deze hoge respons is representatief naar type school (prioriteitsschool en overige school), schoolgrootte, achterstandsscore en hoogte van het subsidiebedrag.

Hieronder volgen de belangrijkste resultaten van scholen in tranche 2 (tijdvak 1) en een vergelijking met de uitkomsten van scholen in tranche 1:

- Nagenoeg alle scholen zetten in op taal (po: 94%; vo: 99%; go: 95%) en het merendeel zet ook in op rekenen-wiskunde (po: 87%; vo: 93%; go: 63%). Vo-scholen zetten vaker dan po- en go-scholen daarnaast ook in op burgerschapsvorming (po: 39%; vo: 82%; go: 38%) en digitale geletterdheid (po: 21%; vo: 62%; go: 28%). Dit komt overeen met de inzet van scholen in tranche 1, al is de inzet op taal in het po iets toegenomen en juist iets gedaald voor burgerschapsvorming en digitale geletterdheid.
- Scholen zetten relatief meer middelen in voor taal en rekenen-wiskunde dan voor burgerschap en/of digitale geletterdheid. Hierin zit wel veel variatie tussen scholen. Er is geen verband gevonden tussen het aandeel van het totale budget dat scholen besteden aan taal en/of rekenen-wiskunde en het aandeel leerlingen dat nog niet op niveau was voor deze basisvaardigheden bij de start van de subsidieregeling. Wel geldt specifiek voor het vo dat scholen minder vaak op alle vier de basisvaardigheden inzetten indien er sprake is van een relatief hoog aandeel leerlingen dat niet het benodigde niveau had bij de start. Deze uitkomsten komen overeen met tranche 1, met uitzondering van het laatstgenoemde verband tussen inzet op het aantal basisvaardigheden en het aandeel 'achterstandsleerlingen' in het vo. Dat verband gold in tranche 1 juist specifiek voor po-scholen.
- De meest voorkomende kostenposten zijn deskundigheidsbevordering van het schoolteam, aanschaf van nieuw/extra lesmateriaal en/of lesmethoden en meer fte/inzet van eigen personeel. Dit verschilt nauwelijks per basisvaardigheid en per sector. De variatie in de besteding van scholen aan deze kostenposten is groot. Vanwege aanpassing van de vraagstelling (per basisvaardigheid i.p.v. als geheel) is er geen één op één vergelijking mogelijk met de resultaten van tranche 1. Wel waren dit ook voor scholen in tranche 1 de meest voorkomende kostenposten.
- Het merendeel van de scholen verwacht maximaal de helft van de totale middelen in het eerste subsidiejaar uit te geven (po: 74%; vo: 84%; go: 74%). Een vergelijking met tranche 1 is op dit vlak niet mogelijk, omdat de vraagstelling is aangepast en omdat tranche 1 op een ander moment in de tijd hierover is bevestigd.
- De voornaamste doelgroep van de interventies op alle vier de basisvaardigheden is alle leerlingen. Dit geldt het sterkst voor de interventies op de basisvaardigheid burgerschapsvorming. In het vo komt het relatief vaker voor dan in het po en go dat een specifiek deel van de leerlingpopulatie de doelgroep is (bijvoorbeeld op basis van leerjaar en/of niveau). Dat geldt het meest voor interventies op de basisvaardigheid digitale geletterdheid. Voor de scholen in tranche 1 gold ook dat het merendeel van de interventies bedoeld is voor alle leerlingen.
- Voor het merendeel van de scholen is er samenhang tussen de subsidieregeling 'Verbetering basisvaardigheden' en het NP Onderwijs (po: 72%; vo: 60%; go: 63%), waarbij een deels aangepast plan ten opzichte van het NP Onderwijs relatief het vaak voorkomt. Dit komt overeen met tranche 1. Bij ongeveer een kwart van de scholen heeft onderhavige subsidieregeling invloed op de inzet van de middelen die scholen hebben ontvangen in het kader van het NP Onderwijs. Dit is lager dan bij tranche 1, wat mogelijk samenhangt met het aflopen van de looptijd van het NP Onderwijs.
- De activiteitenplannen zijn over het algemeen niet of zeer beperkt gewijzigd ten opzichte van het ingediende activiteitenplan rond de start van de subsidieregeling. Bij ongeveer 10 procent van de

scholen is het plan in zekere mate of sterk gewijzigd. In de meeste gevallen is dat gebeurd omdat er bij het opstellen van het activiteitenplan nog geen definitieve keuze was gemaakt over de activiteiten, omdat er nog financiële ruimte was of vanwege wisselingen in het team. Dit komt overeen met tranche 1.

- Bij de meerderheid van de scholen lukt het goed tot zeer goed om hun activiteitenplan tot uitvoering te brengen. In het po en het go is dit vaker iets vaker het geval dan in het vo. Schoolleiders in het po en het go zijn ook vaker (zeer) tevreden over de uitvoering van de interventies dan schoolleiders in het vo (po: 77%; vo: 61%; go: 76%). In het vo oordelen schoolleiders vaker neutraal (po: 12%; vo: 21%; go: 14%). Dit stemt overeen met de resultaten van tranche 1, al waren de vo-scholen toen van mening dat het nog te vroeg was om iets te zeggen over de tevredenheid met de uitvoering van de interventies.
- Bijna 70 procent van alle scholen zet externe partijen in voor de uitvoering van de interventies. In het po en go betreft dit ongeveer twee keer zo vaak private extra partijen als publieke externe partijen, in het vo ongeveer anderhalf keer zo vaak. Publieke externe partijen die worden ingezet zijn voornamelijk aanbieders van trainingen voor onderwijspersoneel, onderwijsadviesbureaus en bibliotheken. Private externe partijen zijn vooral aanbieders van trainingen voor onderwijspersoneel en onderwijs(advies)bureaus. De inzet van externe partijen is redelijk vergelijkbaar tussen tranche 1 en tranche 2.
- Het aandeel van de totale subsidiemiddelen dat wordt besteed aan externe partijen varieert sterk tussen scholen. Ruim 30 procent van de scholen maakt geen gebruik van externe partijen en geeft daar dus ook geen geld aan uit. Ruim 40 procent van de scholen (po: 41%; vo: 44%; go: 38%) besteedt maximaal 25 procent van hun totale budget aan de inhuur van externe partijen. De overige scholen (po: 30%; vo: 17%; go: 28%) meer dan 25 procent. In grote lijnen komen deze resultaten overeen met tranche 1.
- Een aanzienlijk deel van de scholen vindt het na een half jaar te vroeg om al iets over de vorderingen bij hun leerlingen op de basisvaardigheden als gevolg van de ingezette interventies. Ongeveer een kwart van de scholen ervaart tot nu toe niet veel en niet weinig opbrengsten en ongeveer een vijfde (zeer) veel opbrengsten. In het po ervaren scholen tot nu toe meer resultaat op taal en rekenen dan op burgerschapsvorming en digitale geletterdheid. In het vo is dit eerder andersom en het go zit er tussenin. De resultaten op dit vlak zijn lastig te vergelijken tussen tranche 1 en tranche 2, omdat de startmeting voor tranche 1 later plaats heeft gevonden dan voor tranche 2.

Bijlage 1. Methode analyse schoolspecifieke activiteitenplannen

De activiteitenplannen voor tranche 2 (tijdvak 1) zijn door DUS-I en OCW aangeleverd. De data bevatten aanvankelijk 1.134 activiteitenplannen, zoals aangeleverd door scholen.

Het codeerschema

Allereerst is er een codeerschema opgesteld om de gewenste informatie uit de activiteitenplannen te kunnen halen.²⁶ Het codeerschema zoals ontwikkeld voor de eerste meting van dit onderzoek vormde hiervoor de basis. Op basis van de vorige rapportage en overleg met het ministerie van OCW is een aantal wijzigingen doorgevoerd:

- Het analyseren van de activiteitenplannen in tranche 1 focuste hoofdzakelijk op welke maatregelen en interventies scholen inzetten. Omdat deze informatie ook uit Hoofdstuk 5 blijkt en voor het ministerie van OCW minder nieuwe inzichten opleverde, is dit onderdeel uit het nieuwe codeerschema gehaald.
- Daarentegen is er meer aandacht gekomen voor de samenwerkingspartners. Het type en aantal samenwerkingspartijen vormt de kern van deze analyses. Er zijn vijf samenwerkingspartijen in het codeerschema opgenomen op basis van de vorige rapportage en de verwachtingen van het ministerie van OCW. Daarnaast is open ruimte om overige partijen te coderen.
- De samenwerkingspartijen, doelgerichtheid en doelgroep is per basisvaardigheid uitgevraagd, omdat dit ook op deze wijze aangeleverd is in het nieuwe format van de activiteitenplannen.
- Het ministerie was benieuwd naar de inhoudelijke inzet op 'overige/leergebied overstijgende activiteiten'. Om hier een globaal beeld van te schetsen zijn voor deze categorie zes veelvoorkomende interventiesoorten als opgenomen.
- Bij het kijken naar meertaligheid is een code toegevoegd voor scholen die aandacht schenken aan de moedertaal van kinderen, omdat OCW dit bij scholen vanuit het kader van meertaligheid wil stimuleren.

Het uiteindelijke codeerschema is voor de analyse voorgelegd aan OCW en er is een akkoord gegeven op de definitieve versie.

Het coderen: proces en betrouwbaarheid

Het coderen is uitgevoerd door vier studenten. Om hen voor te bereiden op het coderen heeft een instructiebijeenkomst plaatsgevonden. Hier is de opdracht en het codeerschema toegelicht, zijn er voorbeelden besproken en is een eerste testronde gehouden. In deze testronde hebben de studenten in koppels vier plannen gecodeerd. Elke codeur codeerde de plannen individueel waarna de uitkomst werd besproken en vergeleken met die van de ander(en). Op die manier is ook een

²⁶ Het gehanteerde codeerschema is te vinden in Bijlage 2.

interbeoordelaarsbetrouwbaarheid gemeten. De overlap tussen de gecodeerde plannen is berekend op 93 procent en 85 procent, met een Cohen's kappa van .86 en .69 respectievelijk.²⁷ Dit wordt beschouwd als een hoge betrouwbaarheid. Hierna zijn de codeurs van start gegaan met het analyseren van de activiteitenplannen. Op meerdere momenten zijn hierbij kleine steekproeven gehouden om te controleren of het coderen nog volgens het codeerschema verliep. Op basis van deze steekproeven zijn geen aanwijzingen gevonden dat er verschillend gecodeerd is. Tevens werden alle vragen die tijdens het coderen naar boven kwamen in groepsverband gesteld en beantwoord door een van de onderzoekers. Hierdoor kregen alle codeurs dezelfde informatie en instructies.

Analyse

De codeerschema's die zijn aangeleverd door de codeurs zijn door de onderzoeker samengevoegd. Deze data zijn vervolgens gekoppeld aan data van OCW van de subsidie-ontvangende scholen en openbare data met betrekking tot informatie over de achterstandsscores en schoolgrootte. Hierna zijn de data opgeschoond en zijn missing data uit het overzicht gehaald. Dit leidde tot het excluseren van 26 aangeleverde plannen. De redenen voor uitsluiting waren dat documenten soms dubbele referentienummers hadden gekregen of dat een of meer document(en) met één referentienummer twee plannen van verschillende scholen of andere onjuiste informatie bevatte op basis waarvan niet kon worden gecodeerd. Deze plannen konden niet met zekerheid gekoppeld worden aan de overige data en zijn daarom uit het onderzoek verwijderd. Na het opschonen en koppelen van de data bleven er 1.108 activiteitenplannen over waarop de analyses zijn uitgevoerd.

In de systematische inhoudsanalyse zijn de plannen bekeken op verschillende niveaus. Ten eerste is een algemeen beeld geschetst van alle geïnccludeerde plannen. Daarna is gekeken naar de resultaten per sector: plannen van scholen uit het po, het vo, het sbo, het so en het vso. De uitgesplitste resultaten op sectorniveau zijn verder onderzocht op mogelijke verschillen in prioriteitsscholen (wel of niet), schoolgrootte en achterstandsscore.

²⁷ Deze berekening is gebaseerd op alle items, inclusief de items bij basisvaardigheden die in een activiteitenplan niet voorkomen. Er is tevens een berekening gemaakt met strengere criteria, waarbij enkel items zijn meegenomen van geïnccludeerde basisvaardigheden. Deze berekening komt neer op een overlap van 85% en 75%, met de bijbehorende Cohen's kappa van .71 en .51. Ook deze interbeoordelaarsbetrouwbaarheid is redelijk tot goed.

Bijlage 2. Codeerschema

Codeerschema Activiteitenplannen (Tranche 2)	
<i>Referentienummer plan:</i>	
Codes	Waarden
Prioriteit	1:Ja, 0:Nee
BV_Taal	1:Ja, 0:Nee
BV_RekWis	1:Ja, 0:Nee
BV_BS	1:Ja, 0:Nee
BV_DG	1:Ja, 0:Nee
BV_OA	1:Ja, 0:Nee
SW_ aantal	Open aantal
SW1: Bibliotheek	1:Ja, 0:Nee
SW2: Extern expertise/advies	1:Ja, 0:Nee
SW3: Extern training/scholing	1:Ja, 0:Nee
SW4: Andere scholen	1:Ja, 0:Nee
SW5:Gemeente	1:Ja, 0:Nee
SWoverig, namelijk:	Open invullen
Doelen	0: Geen expliciet doel; 1: Kwalitatief doel (bijdrage aan..., verbeteren.. e.d.); 2: Kwantitatief doel (alle leerlingen, 80%, taalniveau 1F, .. e.d.); 3: Beide
Doelgroep	0: Hele school; 1: Deel van de school; 2: Beide (brede aanpak en doelgroepleerlingen)
Doelgroep_specificatie	Open invullen
Meertaligheid	1: Inzetten van/aandacht voor moedertaal; 2: Fries; 3: Engels; 4: Papiaments
Specifiek voor OA	
OA_visie	1:Ja, 0:Nee
OA_inzet	1:Ja, 0:Nee
OA_materialen	1:Ja, 0:Nee
OA_LVS	1:Ja, 0:Nee
OA_prof	1:Ja, 0:Nee
OA_struct	1:Ja, 0:Nee
Totaal SW_aantal	Open aantal
Overige opmerkingen	Open

Toelichting op de variabelen

Code	Toelichting
Prioriteit	Is de school een prioriteitsschool?
BV_Taal	Wordt er ingezet op Taal?
BV_RekWis	Wordt er ingezet op Rekenen-wiskunde?
BV_BS	Wordt er ingezet op Burgerschap?
BV_DG	Wordt er ingezet op Digitale Geletterdheid?
BV_OA	Wordt er ingezet op Overige Activiteiten/Leergebied Overstijgend?
SW_ aantal	Met hoeveel partijen werken scholen samen aan deze basisvaardigheid?
SW1: Bibliotheek	Werkt de school samen met de bibliotheek?
SW2: Extern expertise/advies	Werkt de school samen met een externe partij (adviesbureau, onderzoeksbureau, expertisecentrum, kennisinstituut) in het kader van advies, procesbegeleiding, expertise?
SW3: Extern training/scholing	Werkt de school samen met een externe partij voor scholing/training/professionalisering van leerkrachten/ander personeel?
SW4: Andere scholen	Werkt de school samen met andere scholen (uitwisseling, gezamenlijk iets oppakken, leerlingen elkaar laten ontmoeten)?
SW5:Gemeente	Werkt de school samen met de gemeente?
SWoverig, namelijk:	Indien van belang: met welke andere partijen werkt de school samen?
Doelen	Hoe expliciet/meetbaar worden doelen gesteld in het activiteitenplan?
Doelgroep	Is de subsidie aangevraagd met de hele school als doelgroep of is gekeken naar een specifieke groep leerlingen?
Doelgroep_specificatie	Als 'een deel van de school' over welke leerlingen gaat dit?
Meertaligheid	Inzet op meertaligheid en/of andere talen dan NL; deze wordt alleen bij taal uitgevraagd
Specifiek voor Overige activiteiten	
OA_visie	Doorontwikkelen onderwijsvisie, professionele leercultuur en didactiek
OA_inzet	Extra inzet personeel
OA_materialen	Inrichting, methode en materialen
OA_LVS	Aanschaffen of aanpassen leerlingvolgsysteem
OA_prof	Professionalisering personeel
OA_struct	Opbouwen structuren in school
Totaal SW_aantal	Met hoeveel unieke partijen werken scholen in totaal m.b.t. de inzet van de subsidieregeling?
Overige opmerkingen	Ruimte voor opmerkingen over het activiteitenplan

Bijlage 3. Rangorde financiële inzet

		1 ^e keus	2 ^e keus	3 ^e keus
Po	Meer fte/inzet van eigen personeel	52%	13%	11%
	Deskundigheidsbevordering schoolteam	25%	41%	20%
	Extra (tijdelijke) personele inzet van buiten de school	10%	10%	10%
	Aanschaf (extra/nieuw) lesmateriaal en/of lesmethoden	7%	18%	30%
	Inhuur van advies via externe deskundigen	4%	14%	22%
	Anders	1%	3%	3%
	Meer en/of andere ICT-middelen	0%	1%	4%
Vo	Meer fte/inzet van eigen personeel	66%	15%	7%
	Deskundigheidsbevordering schoolteam	18%	42%	21%
	Extra (tijdelijke) personele inzet van buiten de school	6%	10%	12%
	Aanschaf (extra/nieuw) lesmateriaal en/of lesmethoden	4%	16%	31%
	Anders	3%	6%	7%
	Inhuur van advies via externe deskundigen	1%	6%	15%
	Meer en/of andere ICT-middelen	0%	4%	7%
Go	Meer fte/inzet van eigen personeel	46%	12%	14%
	Deskundigheidsbevordering schoolteam	29%	32%	15%
	Aanschaf (extra/nieuw) lesmateriaal en/of lesmethoden	11%	25%	33%
	Extra (tijdelijke) personele inzet van buiten de school	8%	6%	8%
	Inhuur van advies via externe deskundigen	3%	17%	18%
	Meer en/of andere ICT-middelen	2%	5%	9%
	Anders	1%	3%	4%

Colofon

Titel	Implementatieonderzoek subsidieregeling bv
Auteur	IJsbrand Jepma, Carlijn Waaijer & Emiel Helmich (Sardes), Emina van den Berg & Harriët Prins (SEO)
Versie	2
Datum	21-5-2024
Project	Implementatieonderzoek subsidieregeling 'Verbetering basisvaardigheden' (SAR2302)

Sardes

Postbus 2357
3500 GJ Utrecht

Lange Viestraat 371
3511 BK Utrecht

(030) 232 62 00
secretariaat@sardes.nl
www.sardes.nl

Sardes is onderdeel van Stichting CAOP